

## **Manqat Mbomambaqape Metiu gepeawam**

### *Megeat Manqat-qase*

Nqanek emanqat Yesu-qa yaq-te, ndego Mbumbukiam-ge Yo, Metiu ndøpeawám. Yesu-gi pæv ezoqam tuelv, nøme ndégo tegoám. Iz nøme qambogoam, Livaí. Yesu gembo-akha, tembopavat, ndego teks moni upøgim ezoqam ndøgoám. Lom gaman mbosasaetám.

Nakhoa mbaín, uni tizi:nøten, Metiu nqanek manqat gekha manqei-tē gēpeawam. Eisa, ndego Izlael manqei-tē o Antiok taon-tē, Silia manqei-te ndøgo, gepøtē-peawam-a?

Metiu nqanek manqat, Yesu-qa yaq-te, Zu ezoqam nonqo ndøpeawám. Ndigu bètezøtéz neka bè-unimanqatiním, av nqægo, Yesu ndégo, Mbumbukiam nupøkhan mba geveatav. Ndego Mesayá. Ndégo, Zu ezoqam oskia gimboe-kewagam. Yaq nakémbá, Metiu manqat andé kandambá, taqa yaq-te nqáneq gene-peawám, Mbumbukiam-gi manqa vevezam ezoqam ibugukhokhof Mesaya-qa yaq-te gipeaumam, yaq ndakin Yesu mokho-te vø-unimanqatin.

Yesu Mbumbukiam-qa Megeat Matev neka matev kandakanda nøme-qa yaq-te, manqat kopoáv gemanqatam. Yaq Metiu gēpeawám.

*Yesu-gi atanakha-zapazapa-za  
(Luk 3:23-38)*

<sup>1</sup> Yesu Keliso-gi atanakha-zapazapa-za gindumanazømem, tiqa iziz nqáneq. Ngenek Yesu, Deivid-gé zeó neka Eibleem-gé zeó.

<sup>2</sup> Eibleem gendomanaz, Aezek vøqan.

Aezek gendomanaz, Zekop vøqan.

Zekop gendomanaz, Zuda, tegi zaim neka emekheis namba, vøqaz.

<sup>3</sup> Zuda gendomanaz, Pelez neka Zela vøqaz. Tigu evo, Tamá.

Pelez gendomanaz, Ezlon vøqan.

Ezlon gendomanaz, Lam vøqan.

<sup>4</sup> Lam gendomanaz, Aminadab vøqan.

Aminadab gendomanaz, Nason vøqan.

Nason gendomanaz, Salmon vøqan.

<sup>5</sup> Salmon gendomanaz, Boaz vøqan. Tegu evo, Leiáb.

Boaz gendomanaz, Obed vøqan. Tegu evo, Lút.

Obed gendomanaz, Zesi vøqan.

<sup>6</sup> Zesi gendomanaz, Deivid vøqan. Ngenek Deivid, Izlael ezoqam kawa zøgoám.

Deivid gendomanaz, Solomon vøqan. Tegu evo, ibugukhokhof Ulia-gú zas ndøgoám.

<sup>7</sup> Solomon gendomanaz, Leoboam vøqan.

Leoboam gendomanaz, Abaeza vøqan.

Abaeza gendomanaz, Asa vøqan.

<sup>8</sup> Asa gendomanaz, Zeosafat vøqan.

Zeosafat gendomanaz, Zeolam vøqan.

Zeolam gendomanaz, Uzia vøqan.

<sup>9</sup> Uzia gendomanaz, Zotam vøqan.

---

**1:1** 1:1 1 Chr 17:11; Gen 22:18    **1:3** 1:3 Gen 38:27-30; Rut 4:18-22

**1:5** 1:5 Rut 4:13-17    **1:6** 1:6 2 Sam 12:24

Zotam gendomanaz, Eiaz vøqan.

Eiaz gendomanaz, Ezekaya vøqan.

<sup>10</sup> Ezekaya gendomanaz, Manase vøqan.

Manase gendomanaz, Amon vøqan.

Amon gendomanaz, Zosaya vøqan.

<sup>11</sup> Zosaya gendomanaz, Zeoyakin,\* emekheis namba, vøqaz.

Ta khøuwa-te ndøgo, Bebilon manqei-ak, Izlael ezoqam, Bebilon manqei-té ginø-upøzó. Pingim-ák.

<sup>12</sup> Izlael ezoqam Bebilon manqei-te gi-upøzo, nakhag-te gizøgeagim, taqa zita-te, ezoqa nøme gi-fakhaz, nginik:

Zeoyakin gendomanaz, Sealtiel vøqan.

Sealtiel gendomanaz, Zelubabel vøqan.

<sup>13</sup> Zelubabel gendomanaz, Abiud vøqan.

Abiud gendomanaz, Eliakim vøqan.

Eliakim gendomanaz, Azo vøqan.

<sup>14</sup> Azo gendomanaz, Zadok vøqan.

Zadok gendomanaz, Akim vøqan.

Akim gendomanaz, Eliud vøqan.

<sup>15</sup> Eliud gendomanaz, Eleaza vøqan.

Eleaza gendomanaz, Matan vøqan.

Matan gendomanaz, Zekop vøqan.

<sup>16</sup> Zekop gendomanaz, Zosef vøqan. Ngenek Zosef, Meli-gé zivís. Neka Meli ngunuk, Yesu-gú evó. Yesu, ngének, Keliso nqazimbo-akhayam.

---

**1:11** 1:11 2 King 22-24; 2 Chr 36:10; Jer 27:20  
nøme qambogoam, Zekoniá

\* **1:11** 1:11 Iz

**1:12** 1:12 Ezra 3:2

17 Eibleem gendo-manazam, atema Deivid vømøfakhan, atanakha-zapazapa-za ate gi:goam 14. Yaq Deivid gendo-manazam, atema Bebilon manqei-ak, Izlael ezoqam Bebilon manqei-te gi-upøzo, nakhag-te gizøgeagim, até ndøgó-a, atanakha-zapazapa-za ate gi:goam 14. Neka ta khøwa-te ndøgo, Izlael ezoqam Bebilon manqei-te gi-upøzo, nakhag-te gizøgeagim, atema Keliso vømøfakhan, até ndøgó-a, atanakha-zapazapa-za ate gi:goam 14.

*Yesu ge:qan, taqa emanqat*  
(Luk 2:1-7)

18 Yesu Keliso āv geneqán nqægo: Tegu evo, Meli, søvøta mba mbogoám, Zosef-te. Geté ndigu uni nõkepøteáv neka venanqei nonqo tøkuateáv. Geté Meli emu é-møndæ-itán. Nqanek matev qambo-fakhan, Nqova Mbomambaqape mbøisasáe. 19 Meli-ge zivis, Zosef, teqa matev mbomambaqapé, yaq ndego poeveáv, ndugu ezoqam-qa bøi-te to:-ivav, mivi vømbó-etoám. Yaq ndego khonoam-te ivøve-qa ndøgoám. 20 Zosef ate av-té gembøe-matavupat, yaq Evezøza-gé enzol ezoqam mbofakhán. Venanqei-tam-té genømbø-fakhán, gembo-ein, “Zósef, Deivid-ge zeo, qo ndøfoføgeáp, Meli toqo-okí, qogu sævam tugoat. Zapa ndøgo, ndugu emu nduiyæt, ndøgo Nqova Mbomambaqape ndømatanám. 21 Nanduv tui-ova, nakhasam anganeam mbóqán. Yaq iz Yesu† qombó-akhá. Zapa ndøgo, ngenek ekeza ezoqam, gékhandí:z, ndigu manqa-zapazapa-us ndiyage.”

---

1:18 1:18 Luk 1:27, 35    1:21 1:21 Luk 1:31; 2:21    † 1:21 1:21  
Yesu, taqa manqa mokho nqáne: Evezøza ezoqam ndøkhandí:z.

<sup>22</sup> Nqanek matev ate nqægo, tøne-fakhanám ndøgo: Manqat ndøgo, Mbumbukiam ekeza manqa vevezam ezoqam mokho-te ge-ein, ta manqat ndøgo, tåbete-unimanqatín, qa-ein av nqægo, <sup>23</sup> “Mbasønakam zivis namba venanqei nonqo, naqanøká gétøkuanemák. Geté ndugu emu é-ndæ-itán. Yaq ndugu nakhasam anganeam mbóqán. Neka teqa iz ‘Emanuel’ mbó-akhá.” Emanuel, taqa manqa mokho nqáneq, “Mbumbukiam ngégo, ni namba.”

<sup>24</sup> Zosef gendosuzam, yaq ndego matev āv tenegó, av enzol ezoqam gembøe-ein, neka Meli vø-oki. <sup>25</sup> Geté ndigu venanqei nonqo tøkuateáv, atema Meli vøe-ova, nakhasam anganeam vøndaf. Yaq nakhasam geqan, Zosef, iz Yesu mbo-akhá.

## 2

### *Nduku gevezoat ezoqam, Yesu-te okha gi-apat*

<sup>1</sup> Yesu Betliem vemiav-té geqán. Ta khøuwa-te ndøgo, Zudia plovins-te, kawa, Elod ndøgoám. Yaq Yesu geqan, nqáe! Zelusalem taon-te ndøgo, nduku gevezoat ezoqam ndøfakház. Sa khøuwa fakhanám ginduzáv. <sup>2</sup>Yaq āv gini-bevupát nqægo, “Ngenek nakhasam, ndaki geqan, ndego Zu ezoqam kawa tezøgoat, kenáqape? Ni tegú ndukuam ni-ometám, khøuwa fakhanam ndøgo. Yaq vizam-qa nimøndæ-niáv.”

<sup>3</sup> Elod ndego, Zudia ezoqam-ge kawa, nqanek manqat ge-ewag, ndego gò:khouwá. Até ezoqa ewaqapé-a, ndigu Zelusalem taon-te

giyagam, vō:khouwønem. <sup>4</sup> Yaq Elod até gendego, Mbumbukiam-gi iziz ezoqa kandakanda neka Mozes-qa guguna manqat nømendim ezoqam vømøvab, sasa zøbevap, gezø-ein, “Ngenek Mesaya, Mbumbukiam ge:-ein, av nqægo, manqei-qape-te tendo-khofotav, gekha vemiav-tē gemóqān?”

<sup>5</sup> Yaq gimbo-einim, “Betliem vemiav-té gemóqān, Zudia plovins-te ndøgo. Zapa ndøgo, Mbumbukiam-ge manqa vevezam ezoqam, āv gene-peawám nqægo,

<sup>6</sup> ‘Qo Betliem vemiav, Zuda manqei mokho-te ndo-  
gotu:gu,

qo ambá av nqægo, iz mbaïn, Zuda khagua  
bawan mokho-te. Av taoká.

Zapa ndøgo, qo mokho-te, megeat ezoqam kopo  
ndóqān.

Ndego nogi bawan ezoqam zókewagát, Izlael  
ezoqam.’ ”

<sup>7</sup> Elod nqanek manqat ge-ewag, yaq ndego nduku gevezoat ezoqam ndømøváb. Khonoam-té genømøváb, neka ndukuam-qa yaq-te vøzømbē-bevap, gekha khøuwa-tê, ande gi:-ometam. <sup>8</sup> Yaq gi:-ometem ndøgo, ndego Betliem vemiav-té genø-khofotáz, vøzø-ein, “Nakhasam nandev, ùni mbøevawém. Yaq tozo-ometam, vøndoazáv, no vøe-nømøndem. Yaq até nó-a, tàbatenáv, bamømbō-vizam.”

<sup>9</sup> Nginik nduku gevezoat ezoqam, kawa ezoqam-qa manqat gumuyogem, tĩnizáv. Yaq gi:-apat ndøgo, nqæe! Ndukuam ndugu, khøuwa fakhanam gi:-ometam, gèzømbo-megetát. Yaq ndøgo, tumø-itán, ma nakhasam

ge:goam. <sup>10</sup> Ndukuam gi-ometam, yaq ndigu khanakhanakh kandambá gindapem.

<sup>11</sup> Khoev-te gimøfakhaz, nakhasam gi-ometam, evo namba, Meli, yaq até gindigonem, katuk ndømøkuí, sasa mbovizumem. Yaq moqos ndømboqogím, gol neka gigiap sisip mbomømboma, mboqotam nonqo, neka mel tae et, vømbø-etømem. Ta gigiap-qa fia kandakandá.

<sup>12</sup> Yaq ekeza manqei-te giqavaz, nakhoa vini ndøgeveém. Zapa ndøgo, Mbumbukiam venanqei-tam-te, āv genezømás nqægo, “Elod-te nqawa ndøqàváz.”

*Zosef neka Meli, Yesu Izip manqei-te gi:khokhoz*

<sup>13</sup> Nduku gevezoat ezoqam gi-ivøvem, yaq nqáe! Zosef, Evezøza-gé enzol ezoqam mbofakhán, venanqei-tam-té, vømbø-ein, “Mòqosuzám. Nakhasam neka evo, Izip manqei-té qoté-khokhóq. Zapa ndøgo, Elod ngenek nakhasam gemøndæ-váo. Løvøwe-qa mbogó. Yaq Izip manqei-te ndøgo, até vøndoyagé, atema nqawa vøtaqandó-akhā.” <sup>14</sup> Yaq Zosef até gendego, gè-itán, lová, nakhasam neka evo vø-upøzo, Izip manqei-te sasa ndøkhokhoz. <sup>15</sup> Yaq ndøgo tiyagám, atema Elod vønanim. Nqanek matev tønefakhán ndøgo, Evezøza-qa manqat gè-unimanqatín, ndøgo ibugukhokhof tege manqa vevezam ezoqam mokho-te ge-ein, av nqægo, “Noge Yo, Izip manqei-té gegoám. Yaq nømbo-akhá, vøndōwav.”

*Elod nakhei angana nqonqon gezitagat*

<sup>16</sup> Elod ge:-otev, av nqægo, nduku gevezoat ezoqam gimbøe-khavožømēm, yaq qaqa kandambá gego. Yaq até gendego, nakhei zitøge manqat ndøkhofotám. Betliem vemiav-te neka vemiav avøavun vøgoat, gekha nakhei anganā ndigu, ndakinak qaniap, atema viav menas qazøndap, bèpakhaéz. Yaq tegi nakhag ezoqam ndigu nakheis vøzitag. Nduku gevezoat ezoqam Elod gi:-ometem, gekha khøuwa-te ndukuam ande guifakhan, yaq ndego sège-matøvém, nakhasam-qa viav, ndego løvøwe-qa gegoam, áv atægó.

<sup>17</sup> Nqanek matev qafakhan, yaq Mbumbukiam-qa Manqat, tege manqa vevezam ezoqam Zelemaya møkho-te ge-ein, gè-unimanqatín, ge-ein av nqægo,

<sup>18</sup> “Eiv ndøyogém, Lama manqei-te.

Einu neka osombo kandambaqapé ndiwani.

Ndigu sakheis, Laisol-gi zi, ekeza nakheis-qa ndø-eivumít,

neka ezoqa kopømba mbaín, tiqa mokho-te tizø-khakheinam.

Zapa ndøgo, tigi nakheis gèpakhaéz. Mbaín.”

*Zosef neka Meli, Yesu Izip manqei-te gindi:qavaz*

<sup>19</sup> Elod ge:nanim, yaq nqáe! Izip manqei-te ndøgo, Zosef, Evezøza-ge enzol ezoqam mbofakhán, venanqei-tam-té, <sup>20</sup> gembo-ein, “Møqosuzám. Nakhasam neka evo, Izlael manqei-te nqawá qotéveséz. Zapa ndøgo, ezoqam ndigu nandev nakhasam ambā tilaemín, ndigu møndø-pakhaéz.” <sup>21</sup> Yaq Zosef gesuzam, nakhasam neka evo vø-upøzo, Izlael manqei-te sasa ndøqavaz.



<sup>22</sup> Geté Izlael manqei-te gimøfakhaz ndøgo, Zosef āv gene-ewág nqægo: Kawa, Elod-gé yo Akileus ndø-itán, Zudia plovins-te ndøgo. Yaq ndego møe ndøgó, vøewāv. Yaq venanqei-tam-te, Mbumbukiam manqat nøme mbo-eín. Yaq ndego até gegegevát, Gelili plovins-te vømøfakhaz. <sup>23</sup> Yaq Nazalet vemiaiv-té gimøqóm.

Mbumbukiam tege manqa vevezam ezoqam mokho-te, Yesu-qa yaq-te, é-møndæ-eín, av nqægo, “Ndego Nazalet-ak mbó-akhaemát.” Yaq ndakin nqanek manqat gè-unimanqatín.

### 3

*Zion, ndego ibøkha iz etoam ezoqam, Yesu-qa nakhoa gekhakheinumat*

*(Mak 1:1-8; Luk 3:1-18; Zion 1:19-28)*

<sup>1</sup> Ta khøuwa-te ndøgo, Zion ndøfakhán, ndego ibøkha iz etoam ezoqam. Yaq ndego ezoqa zømesim ndøngáz. Leg-av manqei-té gene-zømesimám, Zudia plovins-te ndøgo. <sup>2</sup> Av gezømbemanqatám nqægo, “Mòzoqambúz. Zapa ndøgo, Mbumbukiam-qa Megeat Matev avønín.”

<sup>3</sup> Mbumbukiam tege manqa vevezam ezoqam Aezaya mokho-te, é-møndæ-eín, Zion-qa yaq-te. Av gene-eín nqægo, “Leg-av manqei-te ndøgo, ezoqam-qa manqa wag ndø-akhayam.

Av qane-akhayám nqægo,

‘Evezøza-qa                      nakhoa                      é-mozoto-  
khakheinømém.

---

**2:23** 2:23 Isa 11:1; 53:2; Luk 2:39; Zion 1:45      **3:2** 3:2 Met 4:17;  
Mak 1:15      **3:3** 3:3 Isa 40:3

Nakhoa ndaføyamba-qape zombøé-viæém,  
 ndego te:geav.’ ”

<sup>4</sup> Zion, ndabua ge-uzupam, kemol-qá su gini-geveaném, neka ndabua segim nonqo, søvakha gigiap-gí ngusúm gini-khakheinøvemém. Neka lou gelogam, bamøkhokeakh neká ndokhos, ti-mba ndígu telouzám. <sup>5</sup> Ezoqa kopoáv gindupindam te-te. Nøme Zelusalem taon-té gindu-okhoám, neka até ndøgó-a, Zudia manqei-te ate qægoam, neka ta manqei ate qægoam ndøgo, Zoden kea avøavun qagoat, vøndō-okhoam. <sup>6</sup> Yaq manqa-zapazapa ndøgo, gimatønumam, gèvøndæmám, neka Zoden kea-te ndøgo, ibøkha iz vø-upøgimam.

<sup>7</sup> Ezoqa ndigu, ibøkha iz upøgim-qa ginduzav, nøme Felisi ezoqám neka nøme Sadusi ezoqám. Andé kandambá ginduzav. Yaq Zion gezømet, áv gezømbe-eín nqægo, “Zo waza soqøsoqa. Ge zô, ndozo-matavap? Zo é-ndozó-khokhoz, Mbumbukiam-qa qaqa tøfakhan? <sup>8</sup> Matev eqeieqei vøkhæ-matønømém. Yaq mokho tøfakhan ndøgo, tø-unimanqatín ndøgo, zo unimanqatin zoqambúz, Mbumbukiam-te. <sup>9</sup> Neka zøkeza mokho-mba ndømanqatē, av nqægo, ni Mbumbukiam gēngiænoāk, zapa ndøgo, ni Eibleem-gí zī. No nqazø-manqate: Mbumbukiam kopømbaqapé, nginik nandi manqat mba zø-eín. Yaq segé-Eibleem-gí-zi-íz. <sup>10</sup> Ila khakheinøváp. Tae ndøbóu. Zapa-té qanømú-løvuvøemét. Gekha tæe ndøgo, nanga eqeieqei vi:mav ndøgo, gébouím, gøinam-te vønqagimēm.

<sup>11</sup> No zo ibøkha iz, ibøkhá qazømbe-etoumít, gekha ezoqām ndigu, manqa-zapazapa-te gigoam, gin-duqambuz. Geté ndego ezoqam, noqa zitate ngegeav, ndego no ùnime:-løvumbám. No ezoqa khàpe nøte-khapelavøqase-én. Até nqanek sasae khapelavøqasé-a, no teqa tamak khofoe-te tæmbotøke, no kopømba mbaín. Ndego zo ibøkha iz, Nqova Mbomambaqapé neka gøina wageáp gezømbé-etoumát. <sup>12</sup> Ndego andé wit nanga evem ezoqam me mé:geáv. Wit evem nonqo ndø-ndapaváv. Yaq wit nanga ndø-evém, neka louzi nonqo ndigu, lou nqeitam nonqo khoev-té genø-nqeisám. Geté tag ndøgo, gøinam-té genølvutám. Ta gøinam ndøgo, miavmiav ndøwageáp. Khouvøemáv.”

*Yesu Zion-te ibøkha iz gendap  
(Mak 1:9-11; Luk 3:21-22)*

<sup>13</sup> Ta khøuwa-te ndøgo, Yesu Gelili manqei-té gegoám. Yaq até ndegó-a, Zion-te vømat, Zoden kea-te ndøgo. Ibøkha iz ndape-qa ndømát, te-te.

<sup>14</sup> Geté Zion Yesu-qa matavap ambá ge-enendín, gembo-ein, “Ambá qo qonø-etoamín, ibøkha iz. Nø begó. Taoká ndøgo, qo no-te qoqotøndoqav, ibøkha iz tøtaqa-etoam.”

<sup>15</sup> Geté yaq Yesu gembo-qavøiu, “Ság. Ibøkha iz sègenø-etoám. Matev eqeiegei ate ndægo, sà bizimu-matanám, av Mbumbukiam ndømbøepoev.” Yaq Zion sègembopóe, ibøkha iz vømbøetoam.

<sup>16</sup> Yesu ibøkha-te gende-fakhan, yaq nqáe! Yan tønemboqóe. Yaq äv geneqeív nqægo: Yan-te

ndo:go, Mbumbukiam-gé Nqova ndovís. Andé kuvøkuvuam me me:løvuvavún, te-te vō:qom. <sup>17</sup>Yaq yan-te ndo:go, manqa wag ndofakhán. Av qand-eín nqægo, “Ngenek nogé yó. No poev kandambá te-te, neka no nømbøe-khafuát.”

## 4

### *Saitan Yesu ge:khamasimat* (*Mak 1:12-13; Luk 4:1-13*)

<sup>1</sup> Yaq Nqova Mbomambaqape, Yesu leg-av manqei-té genø-itú. Yaq nqova soqaqape tēabeme-khamás. <sup>2</sup> Leg-av manqei-te ndøgo, Yesu khøuwa kopoáv, ate gi:goam, khøuwa fotí, lovølova neká pappave, lou logemav matev ndøgoám. Yaq ifin mbovín. <sup>3</sup> Yaq nqova soqaqape, ndego ezoqa khamasim matev-te nde-abam, tendowáv ndøgo, vømbō-ein, “Qo Mbumbukiam-ge Yo toqogoat, yaq nginik nandi, manqat mba qozø-eín. Yaq segé-lou-éz.”

<sup>4</sup> Geté yaq Yesu manqat gembo-qavøiu, “Av taoká. Mbumbukiam-qa Manqat, āv qane-peawáp nqægo, ‘Ezoqa kopømba mbaín lou mba ti:yagat. Geté Mbumbukiam-qa manqat ate ndægo, teqa tou-te ndøndo-fakhate, ndøgo tiníyagát.’”

<sup>5</sup> Yaq nqova soqaqape, Zelusalem taon-té genø-itú, Mbumbukiam-qa khoev uni ova-in ndo:go vømøve, sasa mbo-ein, <sup>6</sup> “Qo Mbumbukiam-ge Yo toqogoat, soqóvuáq nqáneq, atema manqei-te. Zapa ndøgo, Mbumbukiam-qa Manqat, āv

---

**3:17** 3:17 Psa 2:7; Isa 42:1; Met 12:18; 17:5; Luk 9:35      **4:1** 4:1  
Iblu 2:18; 4:15      **4:2** 4:2 Exo 34:28      **4:4** 4:4 Deut 8:3      **4:6** 4:6  
Psa 91:11-12

qane-peawáp nqǎgo, ‘Mbumbukiam ekeza enzol ezoqam, manqat ndòzø-eín, qo zapaya. Yaq ndigu sogó-ndøpøqém. Yaq qoqa zenda tokhotapak, nandi-te kha geqá-khanøýák.’ ”

<sup>7</sup> Geté Yesu gembø-qavøiu, “Mbumbukiam-qa Manqat nøme, āv qane-peawáp nqǎgo, ‘Qo Èvezøza, qoge Mbumbukiam, khamasim-te ndø-àwām.’ ”

<sup>8</sup> Yaq vaev-te, ndego nqova soqaqape, Yesu olol ová genø-itú, taqa eqæv kandambá tantáv, neka manqei-manqei ate ndægo, manqei-qape-te nqago, neka gigiap mbomømboma ate ndægo, ta manqei-manqei-te ndøugu, vøe-omat, <sup>9</sup> sasa mbo-ein, “Noqa megemege-te nqanek, qakeza kha, manqei toqote-lavao, neka voqonø-vizām, yaq nqanek gigiap ate nqægo, nøtaqá-etoám.”

<sup>10</sup> Yaq Yesu gendo-qavøiu, “Mòqoqáv qo, Saitan. Mbumbukiam-qa Manqat, āv qane-peawáp nqǎgo, ‘Èvezøza-qá iz qó-eqatát, ndego qoge Mbumbukiam. Neka te-mba ndégo, toqombó-vizupát.’ ”

<sup>11</sup> Yaq nqova soqaqape, Yesu sège-iváv, vøwaw. Yaq enzol ezoqam ndozáv, vømømbø-tøkeem.

*Yesu sasae ande ge:ngaz*  
(Mak 1:14-15; Luk 4:14-15)

<sup>12</sup> Yesu ge-ewag av nqægo, Zion ndego ibøkha iz etoam ezoqam, ndimbula-tē ginø-utøvēm, yaq ndego Gelili plovins-té genøveséz. <sup>13</sup> Geté ndego ambá av nqægo, ekeza vemia-v-tē gemøqōm, Nazalet, geté Kapenaum taon-té genøýág. Ta

taon ndøgo, Gelili kewan avønin-té qagó. Zebulon neka Naftali, tiqá khagua bawan-qá manqei. <sup>14</sup> Yesu av ge:matanam ndægo, yaq manqat ndøgo, Mbumbukiam tege manqa vevezam ezoqam Aezaya mokho-te ge-ein, gè-unimanqatín, av qæ-ein nqægo,

<sup>15</sup> “Ndigu ezoqam, Zebulon neka Naftali manqei-te ndiyage,

ta nakhoa-te ndøgo, ndaola-te ndø-ovøev,

ndøgo Zoden kea yaq-keoqa,

ndøgo Gelili manqei ndimbo-akhayam, bawan vini-ak-qa manqei,

<sup>16</sup> ndigu ezoqam, bøivun-te ndiyage, ndigu waev ndøqeivím. Waev kandambaqapé.

Tiqa manqei andé løvøte manqei. Bøivunín.

Geté ti mokho-te, waev ndøfakhán.”

<sup>17</sup> Yesu, sasae, ta khøuwa-té ndøgo tenøngáz. Ezoqa av gene-zømesimám nqægo, “Mòzoqambúz. Zapa ndøgo, Mbumbukiam-qa Megeat Matev avønín.”

*Yesu tegi paev ezoqam ande gezømbe-akha  
(Mak 1:16-20; Luk 5:1-11)*

<sup>18</sup> Yesu Gelili kewan ndøgeg-te ge-ewat, yaq eve-  
nap menas tezømét ndøgo. Nøme Saemón. Iz nøme  
gimbo-akhaemam, Pitá. Neka nøme, Endlú. Voe  
ndø-ogiát. Zapa ndøgo, nginik ezoqa menas, voe  
nqagim ezoqám. Ndøgo tiqá sasáe. <sup>19</sup> Yaq Yesu  
gezø-ein, “Vøndozáv. No zonøndó-paevém. Yaq zo  
ezoqa takhaset matev nøté-zømesím.” <sup>20</sup> Yaq até  
gindigonem, voe sège-ivøvém, sasa mbopaevem.

<sup>21</sup> Yaq até ge-ewát, ndøgeg-te ndøgo, evenap menas nøme vøzømet, Zēms neka Zion. Ndigu Zebedi-gí nakheís. Khagua-té gunuguvám, eve namba. Voe ndøkhakheinumát. Yaq Yesu gèzø-akhá. <sup>22</sup> Yaq ndigu evenap menas, ndaføyambá, sègeqá. Eve sège-ivøvém, khagua-te, Yesu vømbō-paevem.

*Yesu Mbumbukiam-qa Manqat ge:zømesimat neka enqoni-us ezoqam vøkhakheinøvemát (Luk 6:17-19)*

<sup>23</sup> Yesu Gelili plovins ate ndægo sugumu-vatát, ezoqa tíqa guliguli khoev-te vøe-zømesimat. Manqat Mbomambaqape, Mbumbukiam-qa Megeat Matev-qá yaq-té zømbe-manqatát, neka ezoqa enqoni bugug vinivinimba vøkhakheinøvemát. <sup>24</sup> Teqa manqat, sège-panqavøém. Qámbá. Ambá ta-mba ndøgo, Gelili plovins-te mbā, geté até Silia plovins-té-a, ate ndægo, sège-panqavøém. Yaq ezoqa ate gi:goam, enqoni qazøgoam, te-te ndégo tinø-upøgimám. Enqoni bugug vinivinimbá. Nøme nqosøgeap kandakanda zøgoám neka nøme nqova soqøsoqa vøzømbū-goam. Nøme ndigu gèzø-qanøvøemám, neka nøme kha vøzø-wauwauwam. Yaq Yesu gèkhakheinøvemám. <sup>25</sup> Ezoqa kandambá gimbopavam. Nøme, Gelili plovins-ák, neka nøme vemia-v-ten-manqei-ák neka nøme Zelusalem taon-ák, neka nøme Zudia plovins-ák. Neka nøme Zoden kea yaq-keoqá gindu-okhoám.

## **Yesu ezoqa manqei poyat-te ge:zømesimat**

**4:23** 4:23 Met 9:35; Mak 1:39; Kel 10:38

**4:24** 4:24 Mak 6:55

**4:25** 4:25 Mak 3:7-8

## 5

## 5:1-7:29

<sup>1</sup> Yesu ezoqa kopoav-qape gezømet, te-te gindupindam, yaq manqei poyat-té genøqavíg, vømøqom, neka tegi paev ezoqam vømbō-qonav.

*Gekha ezoqâm ndigu, khanakhanakh ndøzøgo  
(Luk 6:20-23)*

<sup>2</sup> Yaq Yesu nømendim manqat ndøngáz, gezø-ein,  
<sup>3</sup> “Ezoqa ndigu, Mbumbukiam-qa megemege-te, ande khakha-mba ndigu, khanakhanakh mbá giabitigú.\*

Zapa ndøgo, Mbumbukiam-qa Megeat Matev, tiqa ndígu.

<sup>4</sup> Ezoqa mutøkhop ndiwaniap, ndigu khanakhanakh mbá giabitigú.  
Zapa ndøgo, Mbumbukiam tiqa mokho-te ndøkhakheinám.†

<sup>5</sup> Ezoqa ekeza iz eqawatav ndigu, ndigu khanakhanakh mbá giabitigú.  
Zapa ndøgo, manqei-qape tiqa ndígu tógoát.

<sup>6</sup> Ezoqa matev eqeieqei-te, ande ifin me ndøzømbe-viti neka ande ibøkha naq me ndøzømbe-papat, ndigu khanakhanakh mbá giabitigú.  
Zapa ndøgo, Mbumbukiam ndøzø-etoám, ate vøzø-ewēz.

<sup>7</sup> Ezoqa tanakh matev ndøzøgo, ndigu khanakhanakh mbá giabitigú.

---

**5:3** 5:3 Isa 57:15 \* **5:3** 5:3 Ndígu tini-manqaté, ndi:zøtezat av nqægo, ekeza mokho-mba, kopømba mbaïn eqeieqei tiyagat, geté Mbumbukiam-qá tøke bezøgó. **5:4** 5:4 Isa 61:2-3; Veve 7:17

† **5:4** 5:4 Ndígu tini-manqaté, ndigu ekeza manqa-zapa zapaya ndi-eivumit neka Mbumbukiam-te tiqambuz. Yaq Mbumbukiam gezøtøké. **5:5** 5:5 Psa 37:11 **5:6** 5:6 Isa 55:1-2



- Zapa ndógo, Mbumbukiam tanakh matev ndømbogoát ti-te.
- 8 Ezoqa tiqa mbøni mokho-te, eqeieqei ndigu, ndigu khanakhanakh mbá giabitigú.  
Zapa ndógo, ndigu Mbumbukiam ndø-ometám.
- 9 Ezoqa sambi matev ndikhakheinam, ndigu khanakhanakh mbá giabitigú.  
Zapa ndógo, Mbumbukiam ndigu ekeza nakhei mé:zæb.
- 10 Ezoqa ndigu matev eqeieqei zapaya, ngiæzoat matev-te ndiyage, ndigu khanakhanakh mbá giabitigú.  
Zapa ndógo, Mbumbukiam-qa Megeat Matev, tiqa ndigu.
- 11 Unimanqatín. Zo khanakhanakh mbá qanegó, zo ezoqa no zapaya tingenøzotat neka yage tizøngi:tat neka khavozam manqat vinivinimba timanqatat, zoqa yaq-te. <sup>12</sup> Até Mbumbukiam-gí manqa vevezam ezoqám-a, ibugukhokhof giyageapam, āv tini-ngiæzotám. Yaq nakémbá, zo gèkhóum neka khanakhanakh mba bezø-asøtøvé. Zapa ndógo, yan-te nqo:go, zo yaq-fia kandambaqape ndøzømbó-keoge.”

*Ngalam neka waev, taqa yaya etæ manqat  
(Mak 9:50; Luk 14:34-35)*

- 13 Yaq Yesu manqat nøme ge:zømas, gezø-ein, “Zo manqei-qape ezoqam-qa mokho-te, andé ngalám. Geté ngalam mokhov tømømo-navøem, yaq nqawa āv kiní-ngalam-mokho-mba-ēz?”

Nakhoa mbaín. Soqóqousám. Yaq ezoqa segé-tokhonøvemát.

<sup>14</sup> Neka zo nqanek manqei-qape-te, andé wáev. Gèmbø-mataváp. Taon manqei poyat-te to:goat, kopømba mbaín tøkxonawat. <sup>15</sup> Neka ezoqa lampa gimagemín, yaq ndigu ambá av nqægo, ndis mo:khafuzimín. Geté lampa asøzam nonqo-té ginø-wuøemín. Yaq ezoqa ewaqape, khoev mokho-te tu:goat, waev sugumú-ndapét. <sup>16</sup> Yaq zo até kopó. Zoqa matev andé waev me betekháev, ezoqam-qa megemege-te. Yaq ndigu zoqa matev eqeieqei tiqeviat, ndigu Mbumbukiam-qá iz ndø-eqatát, ndego zoge Zøve, yan-te ngo:yage.”

*Mozes-qa guguna manqat-qa yaq-te*

<sup>17</sup> Yaq Yesu manqat nøme ge:zømas, gezø-ein, “Zo ndømataváp av nqægo, no Mozes-qa guguna manqat neka Mbumbukiam-gi manqa vevezam ezoqam-qa manqat nqagim-qa nøgeavün. Av taoká. No ambá av nqægo, tiqa manqat nqagim-qa nøgeavün. Geté no nqáneq qategeavún: Tiqa manqat tàbete-unimanqatín.

<sup>18</sup> No unimanqatín nqazø-manqate. Yan neka manqei-qape bugukhokhof mó:navøém. Geté Mbumbukiam-qa guguna manqat mokho-te, peawap-qase o iz-zapa-qase naqanøká gemø-navøemák. Ndøgo até gégoát, atema matev ate ndægo vømú-fakhanām, av bugukhokhof ge-ein. <sup>19</sup> Yaq nakémbá. Gekha ezoqām ndego, Mbumbukiam-qa guguna manqat-qase tenqawa,

**5:14** 5:14 Zion 8:12; 9:5      **5:15** 5:15 Mak 4:21; Luk 8:16; 11:33

**5:16** 5:16 Ef 5:8-9; 1 Pita 2:12      **5:17** 5:17 Lom 3:31      **5:18** 5:18

Luk 16:17; 21:33      **5:19** 5:19 Zems 2:10

até ndøgó-a, manqat khapelavøqase mba tøgoat, neka ezoqa nøme matev av nqægo vøe-zømesimāt, ndego Mbumbukiam-qa Megeat Matev mokho-te, iz mbain ezoqam mé:vewát. Geté gekha ezoqām ndego, Mbumbukiam-qa guguna manqat tembopavat, neka ezoqa nøme matev av nqægo vøe-zømesimāt, ndego Mbumbukiam-qa Megeat Matev mokho-te, iz kandambaqape mbógoát. <sup>20</sup>No nqazø-manqate: Zoqa matev eqeieqei, ndigu Felisi neka Mozes-qa guguna manqat nømendim ezoqam-qa matev eqeieqei løvupøteav tøgoat, yaq zo Mbumbukiam-qa Megeat Matev mokho-te zomø-ozák.”

### *Qaqa-qa yaq-te*

*(Luk 12:57-59)*

<sup>21</sup>Yaq Yesu manqat nøme ge:zømas, gezø-ein, “Zo møzøte-zøtéz, Mozes-qa guguna manqat, nigi atanakha-zapazapa-za qazøfakhan, āv qane-ein nqægo, ‘Ezoqa pakhapakha zøkhanëām. Gekha ezoqām ndego, ezoqa pakhapakha tekhana, ndego manqa ovøyam-té geabenø-itán.’ <sup>22</sup>Geté no nqazø-manqate: Ti-mbá tiuká ndigu, manqa ovøyam-te timøwanim, ndigu pakhapakha sa ndikhanæ. Geté até ndegó-a, gekha ezoqām ndego, ezoqa nøme-te qaqa ndømbogo, manqa ovøyam-té gemø-itán. Neka gekha ezoqām ndego, ezoqa nøme-te naqei telouzat, ndego manqa ovøyam kandambaqape-té gemø-itán. Neka gekha ezoqām ndego, ezoqa nøme bianav nde:vewe, ndego yà beto-feaiwát. Soqáin ndøgo, Mbumbukiam gøinam-te temø-ogiu.

<sup>23</sup> Yaq nakémbá. Qo Mbumbukiam-te, etoam matev gone nonqo lou-qase-te, etoam matev-qa toqogoat, yaq qo qombō-matøvēm, av nqægo, ezoqa nøme qaqa ndømbōgō qo-te, <sup>24</sup> yaq qo gigiap sègekhaē-iváv ndøgo. Yaq soqotøkhæ-qaváq, ndego ezoqam namba manqat vozomø-khakheinømēm. Yaq tozotumu-khakheinømem, Mbumbukiam-qa khoev-te, até khæ qóveséz, etoam matev voqomøgō.

<sup>25</sup> Gèmbō-mataváp. Qo ezoqa nøme-te moni ndiqambo-løfoke, yaq ndego qo manqa ovøyam-te ndapaqat-qa tegoat, qo manqat vøkho-khakheinám, te namba, ate av-té nakhoa-te tøzøte-apet. Soqáin ndøgo, ngenek ezoqam qo manqa ovøyam megeat-qa zenda-te teve, yaq ndego qo polis ezoqam-qa zenda-te vøvē, ndimbula-te sasa ndø-utøqēm. <sup>26</sup> No unimanqatín nqataqa-manqate. Qo ndøgo naqanøká qotøndøkhæ-fakhaqák, atema fia ate ndægo voqotumúgū.”

### *Mambe okho matev-qa yaq-te*

<sup>27</sup> Yaq Yesu manqat nøme gezømas, gezø-ein, “Zo møzøte-zøtéZ, Mozes-qa guguna manqat, áv qane-eín nqægo, ‘Qo nøkenøkem matev ndøngi:wát.’

<sup>28</sup> Geté no nqazø-manqate: Ta-mbá taoká ndøgo. Geté gekha ezoqām ndego, sævam sa tewawam, neka poev vømbówāv, ndego nqova-te, mambe møndømbogó, nøkenøkem matev vøngiu.

<sup>29</sup> Yaq nakémbá, qoqa nakeamo bøi, manqa-zapa-te tø-ituq, gèkhofá. Yaq qó-ogí. Kha kopo sa

tøqa-navøem, ndøgo kopømbá. Geté soqain ndøgo, Mbumbukiam qoqa kha ate ndægo gøinam-te sa tumu-ogi.

<sup>30</sup> Yaq qoqa nakeamo zenda, manqa-zapa-te tø-ituq, gèkepáz. Yaq qó-ogí. Kha kopo sa tøqa-navøem, ndøgo kopømbá. Geté soqain ndøgo, qoqa kha ate ndægo gøinam-te sa tømuvav.”

*Sakhei zøvis-qa yaq-te*

*(Met 19:9; Mak 10:11-12; Luk 16:18)*

<sup>31</sup> Yaq Yesu manqat nøme ge:zømas, gezø-ein, “Mozes-qa guguna manqat mokho-te, manqat nøme āv qane-eín nqægo, ‘Gekha ezoqām ndego, zas ivøve-qa tegoat, ndego sakhei zøvis pepa bepeawám, bembō-etoam.’ <sup>32</sup> Geté no nqazø-manqate: Gekha ezoqām ndego, sævam te-ivav, getē ndugu mambe okhoeāv, ndego nøkenøkem ngi:wat matev neka mambe matev-té gunóvé, ndugu. Neka gekha ezoqām ndego, sævam av nguigu tu-oki, ndego mambe mé:wáv, tu namba, neka nøkenøkem matev vøngiū.”

*Unimanqatin manqat manqate-qa yaq-te*

<sup>33</sup> Yaq Yesu manqat nøme ge:zømas, gezø-ein, “Até nqané-k-a, zo møzøte-zøté. Mozes-qa guguna manqat, nigí atanakha-zapazapa-za qazøfakhan, āv qane-eín nqægo, ‘Manqa mbusa ndøgo, Mbumbukiam-qa bøi-te qoqove, betaqambèpá. Geté vømatanám, av Evezøza qoqombøe-ein.’ <sup>34</sup> Geté no nqazø-manqate: Ta-mbá taoká ndøgo.

**5:30** 5:30 Met 18:8; Mak 9:43      **5:31** 5:31 Deut 24:1-4; Mak 10:4

**5:32** 5:32 1 Ko 7:10-11      **5:33** 5:33 Deut 23:21; Lev 19:12; Num 30:2      **5:34** 5:34 Isa 66:1; Zems 5:12; Met 23:22

Geté zoqa manqat, unimanqatin mba begó. Zo Mbumbukiam-te zenda ndø-eqàgím neka yanqa iz ndøvèwám, zoqa manqat bazaføgakh etoam nonqo. Zapa ndógo, yan Mbumbukiam-qá qonam nonqó. Ndego ndógo teno:qomát, manqei-qape ndo:kawaevat. <sup>35</sup> Neka zo manqei-qape-qa iz ndøvèwám, zoqa manqat bazaføgakh etoam nonqo. Zapa ndógo, manqei-qape, Mbumbukiam-qá zenda tokhotapak awam nonqó. Neka zo Zelusalem taon-qa iz ndøvèwám, zoqa manqat bazaføgakh etoam nonqo. Zapa ndógo, Zelusalem, Mbumbukiam-qá taón, ndego Kawa Ezoqam Kandambaqape. <sup>36</sup> Neka ndømanqàté, av nqægo, noqa kawa yà besoqá, noqa manqat unimanqatinteav tøgoat. Zapa ndógo, até nqanek matev-qasé-a, qo kopømba mbain toqogo, qoqa kawa-te izum kopo toqo-enend, tiqapaqez o vøqákisēz. <sup>37</sup> ‘Ya’ tozo-manqatat, yaq ‘ya’ begó. ‘Mbain’ tozo-manqatat, yaq ‘mbain’ begó. Matev nøme tozogoat, zøkeza manqat bazaføgakh etoam nonqo, ndógo nqova soqaqape-té qando-okhó.”

*Yaq-fia tawat-qa yaq-te*  
(Luk 6:29-30)

<sup>38</sup> Yaq Yesu manqat nøme ge:zømas, gezø-ein, “Zo møzøte-zøtéz, Mozes-qa guguna manqat, āv qane-eín nqægo, ‘Gekha ezoqām ndego, ezoqa nøme-qa bøi tepusua, até ndegó-a, yaq teqa bøi bèmbo-pusuaném. Neka gekha ezoqām ndego, ezoqam-gi khayam tekhaozo, até ndegó-a, yaq

khayam bèmbo-khaozonám.’ <sup>39</sup> Geté no nqazó-manqate: Ezoqa manqa-zapa tego qo-te, qo yaq-fia ndõtá. Gekha ezoqām ndego, nakeamo tømøi teqatøkub, yaq até yogea tømøi-a betaqā-tøkub. <sup>40</sup> Neka ezoqa nøme, qo manqa ovøyam-te teve, neka qoqa ndabua-qase ndape-qa vógoāt, yaq qo ndego até qoqá ndabua sekeqapé-a, soqombó-etoám. <sup>41</sup> Neka ezoqa tetøpøtaq, teqa gigiap ande av 1 kilomita ndægo toqombo-eqa, yaq qo 2 kilomita qombó-eqá. <sup>42</sup> Ezoqa gigiap-qa teqaviam, o av teqambe-ein nqægo, ‘Gigiap sætøkhændāp. Nango ndøtaqa-etoám.’ Yaq qo sègembo-etoám.”

*Ni kuku binigú, nigí qaqa ezoqam-te*  
(Luk 6:27-28, 32-36)

<sup>43</sup> Yaq Yesu manqat nøme ge:zømas, gezø-ein, “Zo mðzøte-zøtéz, ezoqa āv gini-manqaté nqægo, ‘Qogi ezoqam-te, kuku betaqagó. Neka qogi qaqa ezoqam, qozó-sanqawupát.’ <sup>44</sup> Geté no nqazó-manqate: Zo kuku bezøgó, zogi qaqa ezoqam-te. Neka gèzø-guligulím, ndigu zo yage føgakh-qape ndizø-etoam. <sup>45</sup> Av tøzøtegoat ndægo, yaq zo unimanqatin Mbumbukiam-gí nakheís. Zapa ndógo, até zogé Zøvé-a, ndego yan-te ngo:yage, teqa matev kopó. Ndego khøuwa waev, ezoqa eqeieqei neka soqøsoqa, sùguzumbu-etoám, neka ndego qæ ndèzø-ètōām, ndigu matev eqeieqei ndigu neka ndigu matev soqøsoqa ndigu. <sup>46</sup> Zo kuku ti-te mba tøzøgoat, ndigu zo-te kuku ndøzøgo, yaq zo Mbumbukiam-te gekha yaq-fia

zomøqeivim? Yaq-fia zomø-qeivimák. Gèmbomataváp. Até teks moni upøgim ezoqám-a, ndigu Mbumbukiam-qa manqat paeveav ndigu, ndigu kuku ndøzøgó, gekha ezoqa nøme-te, ti-te kuku ndøzøgo. <sup>47</sup> Neka gê, zogi zøfuap mba ndozozø-khanakhanakhat, yaq zo matev vini tozógo? Av taoká. Até bavokho-ák-a, ndigu Mbumbukiam zøtezateav ndigu, ndigu matev kopo ndøgó. <sup>48</sup> Geté zoge Zøve, ndego yan-te ngo:yage, ndaføyamba-qapé. Yaq até zó-a, ndaføyamba-qape āv tønē:gó.”

## 6

### *Ezoqam tøkeam-qa yaq-te*

<sup>1</sup> Yaq Yesu manqat nøme ge:zømas, gezø-ein, “Aiyá qagó. Matev eqeieqei tozo-matønumat, kopømba mbaín, ezoqa ewaqape-qa bøi-te tozogoat, yaq ndigu zoqa matev tiníqeivāt. Av tøzøtegoat ndægo, yaq zo yaq-fia zomø-ndapemák, zoge Zøve-te, ndego yan-te ngo:yage. <sup>2</sup> Zo gigiap-av ezoqam tozozø-tøkeat, yaq zo ezoqa ewaqape-te me:khambùváp, taqa yaq-te, av khavozam ezoqam guliguli khoev-te o nakhoa-te gi:goatun, yaq ezoqa tiqa iz vøzømbé-eqatāt. No unimanqatín nqazø-manqate: Ndigu yaq-fia møndømu-ndapém. Nøme gemø-ndapemák. <sup>3</sup> Geté gigiap-av ezoqam toqombo-tøkeat, yaq qoqa yogea zenda bete-otèvāt, matev ndøgo, qoqa nakeamo zenda ndoqote-matanam. <sup>4</sup> Gigiap khonoam-té qanø-etoám. Yaq qoge Qave, ndego ezoqam-qa matev ndeqeivi, khonoam-te ndimatanam, ndego yaq-fia ndøqa-etoám.”



*Mbumbukiam-te toqo-guligulimat, taqa yaq-te  
(Luk 11:2-4)*

<sup>5</sup> Yaq Yesu manqat nøme ge:zømas, gezø-ein, “Tozo-guligulimat, zo matev ndògǫ, av khavozam ezoqam ndi:matanam. Ndigu tǫzømbē-khaneát ndògo: Guliguli khoev-tē neka nakhoa-té ginǫ-wanimát, neka ezoqa ewaqape-qa bøi-te sasa ndògulgulimāt, yaq ezoqa tiqa matev vøe-qeivāt. No unimanqatín nqazø-manqate: Ndigu yaq-fia mǫndømu-ndapém. Nøme gemǫ-ndapemák. <sup>6</sup> Geté qo Mbumbukiam-te toqo-guligulimat, qo khoev mokho-té qanø-oqát, mboqog voqotó-tokazāt, Tat-te sasa qǫguligulimāt, ndego ezoqam ometupav. Yaq qoge Qave, ndego ezoqam-qa matev ndeqeivi, khonoam-te ndimatanam, ndego yaq-fia ndøqa-etoám.

<sup>7</sup> Zo tozo-guligulimat, yaq khokho manqat khapé bezømbē-khouwèvāt, av bavokho ezoqam ndi:matanam, ndigu Mbumbukiam zøtezateav ndigu. Ndigu ndimatavap, manqat seke-mba ndimanqate, yaq tigi mbumbuk tiabezømbē-ewág. <sup>8</sup> Geté zo tiqa ndigu me:qeiví. Zapa ndògo, zoge Zøve é-mǫndæ-otevín, av zo-te mbain ndægo. Zo okhokho-té qazonømbo-viømemín, taqa yaq-te.

<sup>9</sup> Yaq nakémbá, zo āv qane-guligulím, av nqægo: ‘Nigi Tat, qo yan-te nqoqoto:go.

Qoqa iz, yà beto-eqawát.

<sup>10</sup> Qoqa Megeat Matev bêtøndowáv ni-te. Qoqá poev matev mba bambupáev, nqanek manqei-qape-te, ate av-té, yan-te ndimbøe-pæv.

- 11 Qo nqægo khaiya lou vøni-etoám, av ni lou mbain nqati:gu.
- 12 Niqa manqa-zapazapa, sà betaqambo-naváp, ate av-té, ni ezoqa nøme-qa manqa-zapazapa sa qanimbo-navupatun, ni-te gimatønumatun.
- 13 Qo ni khamasim-te ndø-àmbám. Geté gñitøkeé, ezoqa soqaqape andé vøe-ngiænō.’ ”\*

14 Yesu nqanek guliguli manqat gumu-zømesim, yaq nøme āv gezømbe-eín nqægo, “Unimanqatín. Zo ezoqa nøme-qa manqa-zapazapa sa tözømbo-navupat, yaq zoge Zøve, ndego yan-te ngo:yage, até zó-a, zoqa manqa-zapazapa segembøé-navøemát.

15 Geté zo ezoqa nøme-qa manqa-zapazapa sa navøepøteav tøgoat, yaq zoge Zøve, matev até kopó, zoqa manqa-zapazapa, sa gembøé-navøemák.”

### *Lou logemav matev-qa yaq-te*

16 Yaq Yesu manqat nøme ge:zømas, gezø-ein, “Zo lou logemav matev tozo-gonemat, yaq zo khavozam ezoqam-qa me:qeiví. Ndigu tiqa bugug, khanakhanakh mbain sege-kewagatún, ezoqa nøme vøezøtezín, ndigu lou logemav matev ndøgōt. No unimanqatín nqazø-manqate. Ndigu yaq-fia møndømu-ndapém. Nøme gemø-ndapemák. 17 Geté qo lou logemav matev

---

**6:12** 6:12 Met 6:14-15; 18:21-35    **6:13** 6:13 Luk 22:40; Zems 1:13; Zion 17:15; 2 Tes 3:3; 2 Tim 4:18    \* **6:13** 6:13 Baebol kopokopo nøme-te, Glik manqat-te gipeaomem, manqat nøme ndøgó. Ta manqat nqánek: Zapa ndøgo, megeat matev neka bazaføgakh neka vizap matev, qoqá. Miavmiáv.    **6:14** 6:14 Mak 11:25-26    **6:16** 6:16 Isa 58:5-9

toqogoat, bugug qósunguzát neka eqeieqei voqó-kewagát, av qo oskia ndoqote-keoge. <sup>18</sup> Yaq ezoqa gézøtezák, av nqægo, qo lou logemav matev qōgōt. Qave mba mé:-otév, ndego ezoqam ometupav. Yaq qoge Qave, ndego ezoqam-qa matev ndeqeivi, khonoam-te ndimatnam, ndego yaq-fia ndòqa-etoám.”

*Gigiap møvøyam-qa yaq-te*  
(Luk 12:33-34)

<sup>19</sup> Yaq Yesu manqat nøme ge:zømas, gezø-ein, “Zo gigiap qaniqanim khapé bezømbe-møvøyám, nqanek manqei-qape-te, khotet mba ngiloge, neka nagi mba nqavøtøyam, neka aqonam ezoqam ngi-āqōnām. <sup>20</sup> Geté zo gigiap qaniqanim, yan manqei-té qanø-møvøemét. Yan manqei-te ndo:go, khotet gemø-logemák neka nagi gemø-vøtøeamák neka aqonam ezoqam gemø-aqonamák. <sup>21</sup> Matev āv tøzøté-goném. Zapa ndøgo, ma qoqa gigiap qaniqanim ndægo, até qoqa mataváp-a, sa ndøgo tøgoát.”

*Bøi, kha-qá waév*  
(Luk 11:34-36)

<sup>22</sup> Yaq Yesu manqat nøme ge:zømas, gezø-ein, “Qoqa kha, waev bøi mbo-etoám. Bøi eqeieqei tøgoat, yaq kha ate ndægo, waev-té qágoát. <sup>23</sup> Geté qoqa bøi soqain tøgoat, yaq qoqa kha ate ndægo bøivun-té qanú:goát. Yaq ta waev ndøgo, qoqa mokho-te ndøugu, ande bøivun me tægoat, yaq bøivun ndøgo, kandambá tantáv.”

*Mbumbukiam neka Moni-qa yaq-te*  
(Luk 16:13)

<sup>24</sup> Yaq Yesu manqat nøme ge:zømas, gezø-ein, “Ezoqa kopømba mbaín, kawa ezoqa menas timbogoat, tezø-sasaetat. Kawa ezoqa menas timbogoat, yaq nøme ndego, gembó-pøovát. Geté nøme ndego, gembøé-qasi:vát. Nøme ndego, teqa manqat o-mba mbøéndapát. Geté nøme ndego, teqa manqat gembó-sanqawát. Yaq até zó-a. Zo kopømba mbaín, Mbumbukiam-qa mokho-te neka moni-qa mokho-te sa tozotumu-goat.”

*Fofogeap-qa yaq-te*  
(Luk 12:22-31)

<sup>25</sup> Yaq Yesu manqat nøme ge:zømas, gezø-ein, “Yaq nakémhá, no nqazø-manqate: Zo yage-qa yaq-te ndøfofògeáp, av nqægo, gekha lou o gekha ibøkha zólogát. Neka kha-qa yaq-te ndøfofògeáp, av nqægo, gekha ndabua zó-uzumát. Yage-qa mokho, taoká ndøgo, lou mba toqologat. Neka kha-qa mokho, taoká ndøgo, ndabua mba toqo-uzumat.

<sup>26</sup> Pipisi zøtézømēt. Ndigu avøe gigiap ogekhamáv, neka gendó-peanemák, lou khoev-te vønqeitøvēm. Geté zogé Zøve ndøzøkefé, ndego yan-te ngo:yage. Gèmbo-mataváp. Zo teqa bøi-te, pipisi ùni zøte-løvubám. <sup>27</sup> Ge zó ndozo-matavap, ezoqa kopo zo mokho-te tefofogeapat, ndego yage elavøqase ndømbó-seketet? Mbaín!

<sup>28</sup> Neka gekha zapá, ndabua-qa ndozofofogeap? Flawas zøtézømēt, gagayag-te ndi-umizan. Ndigu sasae gonemáv neka ndabua

potofumáv. <sup>29</sup> Geté no nqazó-manqate: Até Solomón-a, ndego kawa ezoqam kandambaqape, gigiap mbomømboma kopoav-qape qambogoam, teqa ndabua bugug keoge mbaín, av flawas ndi:gu, tiqa bugug ndækeoge. <sup>30</sup> Nginik flawas, ndakin gagayag-te ndi-umianet, nakhamas-te ambá giní-pakhaéz. Yaq gøinam-té ginø-nqagivemém. Geté Mbumbukiam ndabua bugug keoge eqeieqei zø-etoám. Yaq ge zó ndozo-matavap, Mbumbukiam zo ndabua gezó-uzamāk? Av taoká. Zoqa unimanqatin khapémbá, Mbumbukiam-te.

<sup>31</sup> Yaq nakémbá, zo ndøfofògeáp, av nqægo, ‘Gekha lou zílogāt?’ neka ‘Gekha ibøkha zí-izumāt?’ o ‘Gekha ndabua zí-uzumāt?’ <sup>32</sup> Gigiap av nqægo upøgim-qa yaq-te, miavmiav bavokhoak mba ndømataváp, ndigu Mbumbukiam zøtezateav ndigu. Geté zoge Zøve, ndego yan-te ngo:yage, ndego møndæ-otév, zo gigiap av nqægo bèzøgó. <sup>33</sup> Zo bugukhokhof Mbumbukiam-qa Megeat Matev neka teqa matev eqeieqei zombó-vawemát. Yaq ndego zo nqanek gigiap nøme ate ndægo ndøzø-etoám.

<sup>34</sup> Yaq nakémbá, zo ndøfofògeáp, qasun-qa yaq-te, andé gekha matev me ndøfakhān. Qasun-qa viniv qasun mba qó-eqatét. Ság, nqægo khaiya, nqægo khaiya-qa viniv mba toqo-eqatet.”

## 7

*Ezoqam-qa matev gevevat-qa yaq-te  
(Luk 6:37-38, 41-42)*

<sup>1</sup> Yaq Yesu manqat nøme ge:zømas, gezø-ein, “Zo ezoqa nøme ndøvøozdát. Soqáin ndøgo, Mbumbukiam zo tevøozo. <sup>2</sup> Av zo ezoqa nøme-qa matev ndøzøte-gevevat, Mbumbukiam zoqa matev āv tené-geveá. Neka av zo gigiap o matev ndøzøte-geveam, Mbumbukiam zo āv tezømbé-geveám.

<sup>3</sup> Gekha zapâ, qafu-qa bøi-te kupuk-qase ndoqoqeivi, getē tae-qape ndøgo, qakeza bøi-te nandaqa-genøe, qo qeivupāv? <sup>4</sup> Gekha zapâ, qafu av ndoqombøe-manqate, ‘No kupuk-qase, bøi-te nandaqa-genøe, nøtaqāliv,’ getē qakeza bøi-te, tae-qape nandaqa-genøe? <sup>5</sup> Qo khavozam ezoqám. Bugukhokhof nándav, toqólív, tae-qape, qakeza bøi-te nandaqa-genøe, eqeieqei voqókewāg. Yaq váev, qafu-qa bøi-te, kupuk-qase ndøugu, toqoliv.”

*Ezoqa ndigu Mbumbukiam-qa Manqat sa  
ndi:vøngi:wat*

<sup>6</sup> Yaq Yesu manqat nøme ge:zømas, gezø-ein, “Mbumbukiam-qa gigiap mbomømboma gaqo zø-ètoám. Ndigu segendó-qambúz, zo vøfoqobām. Neka gigiap fia kandakanda bøsik-te ndønqágím. Ndigu segé-tokhonumát.”

*Mbumbukiam-te viam-qa yaq-te  
(Luk 11:9-13)*

<sup>7</sup> Yaq Yesu manqat nøme ge:zømas, gezø-ein, “Gèviám. Yaq Mbumbukiam ndøzø-etoám. Gèváo. Yaq zo ndøzo-qeivím. Gèkhaneám.

Yaq Mbumbukiam zo mboqog ndøzø-mboqozó.  
<sup>8</sup> Unimanqatín. Gekha ezoqām ndego, ndeviam,  
 ndego ndøndáp. Neka gekha ezoqām ndego,  
 ndevao, ndego ndøqeív. Neka gekha ezoqām  
 ndego, mboqog-te ndekhaneam, ndego mboqog  
 ndømbo-mboqóz.\*

<sup>9</sup> Gê, zo mokho-te, ezoqa nøme, ekeza nakhasam  
 lou-qa temboviam, ndego nandi mbó-etoām? <sup>10</sup> O  
 gê, ndego wazeam mbó-etoām, zongøyam-qa tem-  
 boviam? Av taoká. <sup>11</sup> Zo manqa-zapazapa-  
 us ambá qazøtegó. Geté zo zøkeza nakheis, gi-  
 giap eqeieqei etoam møzøte-zøté. Yaq av tægoat  
 ndægo, zoge Zøve, yan-te ngo:yage, giap eqeieqei  
 nøme mba zømbó-etoám, gekha ezoqām ndigu,  
 timbo-viømemat.”

*Ezoqa nøme-te matev eqeieqei gone-qa yaq-te  
 (Luk 6:31)*

<sup>12</sup> Yaq Yesu manqat nøme ge:zømas, gezø-ein,  
 “Gekha matēv ndøgo, zo ndøzøpoev, ezoqa tizø-  
 matønumat, zo matev āv tozozømbé-matønumát.  
 Manqat ndøgo, Mozes neka Mbumbukiam-  
 gi manqa vevezam ezoqam gipeaomem, taqa  
 mokho nqáne.”

*Nakhoa menás, nøme khandi-té, neka nøme  
 soqaqape-té  
 (Luk 13:24)*

---

**7:8** 7:8 1 Zion 3:22; 5:14-15 \* **7:8** 7:8 Taqa manqa mokho av  
 nqægo: Qo Mbumbukiam-te toqoqambuq, neka ande teqa mbo-  
 qog-te me toqote-khanæmat, yaq ndego segékhatóq. Kopømbaqapé  
 teqa bawan-te toqomø-oq. **7:11** 7:11 Zems 1:17 **7:12** 7:12  
 Met 22:39-40; Lom 13:8-10

<sup>13</sup> Yaq Yesu manqat nøme ge:zømas, gezø-ein, “Mboqog khapelavøqasi-té qanø-óz. Zapa ndøgo, mboqog kandambaqapi neka nakhoa vøndæv, soqaqape-té qanø má. Ta nakhoa vøndæv-te ndøgo, ezoqa kopoáv ndi-okho. <sup>14</sup> Geté mboqog ndigu, khandi-te ndimboqozoat, khapímbá, neka nakhoa ndøgo ndøløwe, føgákh. Neka ezoqa khapímbá, ta nakhoa ndøgo ndiqeivi.”

*Khavozam ezoqam-te, yà bizio-feanoát  
(Luk 6:43-44)*

<sup>15</sup> Yaq Yesu manqat nøme ge:zømas, gezø-ein, “Khavozam ezoqam-te, ndigu ekeza kha Mbumbukiam-gi manqa vevezam ezoqam ndivewe, zo gø:feazoát. Ndigu andé sip nanak me nde-okhó, zo-te. Geté tiqa mokho-te ndøgu, ndigu andé gaqo khobokhobós. <sup>16</sup> Zo matev mba zozøqeivát. Yaq søzøté-zøtezát, ndigu unimanqatin Mbumbukiam-gi manqa vevezam ezoqam tipøtigú-a. Gé, bøning fakiafakia-us-te, kopømbâ, nanga mbomømboma, kopømba ande av gleips ndi:gu, toqo-løvus? O kopømbâ, khouwe-khouwe-te ndøgo, fig nanga toqo-vingisam? Kopømba mbaín. <sup>17</sup> Tae eqeieqei, nanga eqeieqei ndøviám. Geté tae soqain, nanga soqøsoqa ndøviám. <sup>18</sup> Tae eqeieqei, kopømba mbaín, nanga soqøsoqa tøviam. Neka tae soqain, kopømba mbaín, nanga eqeieqei tøviam. <sup>19</sup> Gekha tæe ndøgo, nanga eqeieqei vi:pøteav ndøgo, gébouím. Yaq gøinam-té ginø-nqagimém. <sup>20</sup> Yaq matev até kopó. Zo

---

**7:15** 7:15 Met 24:24; Kel 20:29; 2 Pita 2:1    **7:16** 7:16 Gal 5:19-22; Zems 3:12    **7:19** 7:19 Met 3:10; Luk 3:9; Zion 15:6    **7:20** 7:20 Met 12:33



ndigu ezoqam-qa mokho tozo-qeivimat, yaq zo sɔzɔtɛ-zɔtɛz, ndigu unimanqatin Mbumbukiam-gɪ manqa vevezam ezoqām, ó, khavozam ezoqām.”

*Mbumbukiam-qa Megeat Matev mokho-te, ti-mba ndigu timø-óz, ndigu Tat-qa poev ndimbopaev (Luk 13:25-27)*

<sup>21</sup> Yaq Yesu manqat nøme ge:zømas, gezø-ein, “Zo ndømatáváp, av nqægo, ezoqa ewaqape ndigu no Evezøza Evezøza-qa ndinø-akhayam, Mbumbukiam-qa Megeat Matev mokho-te sugumū-öz. Av taoká. Ti-mba ndigu timø-óz, ndigu noge Tat-qa poev ndimbopaev, ndego yan-te ngo:yage. <sup>22</sup> Manqa ovøyam khøuwa kandambaqape timø-khantaz, ezoqa kopoáv, av ginømbé-manqatát nqægo, ‘Evézøza. Evézøza. Qoqa iz-te, ni Mbumbukiam-qá Manqat nivevezumám, neka nqova soqøsoqa vøi-ngeasumam, neka umingiap matev kopoáv qeimatønumam.’ <sup>23</sup> Geté yaq no ndigu av qazømbé-qavøitát nqægo, ‘No zo nøtenøtenák. Mòzozáv, zo manqa-zapazapa-us ezoqam.’ ”

*Khoev puanam matev menas-qa yaya etæ manqat (Luk 6:47-49)*

<sup>24</sup> Yaq Yesu manqat nøme ge:zømas, gezø-ein, “Gekha ezoqām ndego, noqa manqat te-ewag neka vømbópavāt, ndego matavap loloakh ezoqám. Ndego andé khoev manqei føgakh-té genøwév. <sup>25</sup> Yaq qæ neka khamøe-qape qandowav, neka vøndō-khouwa, sògoqatá. Geté ta khoev

ndøgo nqoeveáv. Zapa ndøgo, manqei føgakh-té qawevám.

<sup>26</sup> Geté gekha ezoqām ndego, noqa manqat te-ewag, yaq paeveāv, ndego matavap loloakh mbaín. Ndego andé khoev ndivind-té genøwév.

<sup>27</sup> Yaq qæ neka khamøe-qape qandowav, neka vøndō-khouwa, sògoqatá. Yaq ta khoev ndøgo gèkhawá, vø-evøvøem.”

*Ezoqa Yesu-qa manqat-qa yaq-te nqova qazøndaf*

<sup>28</sup> Yesu nqanek nømendim manqat ate ndægo qamømbøe-navøem, yaq ezoqa ewaqape nqova ndafe kandambá. Mbøni zølév. <sup>29</sup> Zapa ndøgo, ndego Mbumbukiam-qá iz-té neka bazaføgakh-té gene-zømesimám. Ambá av nqægo, av tigi guguna manqat nømendim ezoqam gi:zømesimam.

## 8

*Yesu kha sisi-us ezoqam gekhakheinøvem*

*(Mak 1:40-45; Luk 5:12-16)*

<sup>1</sup> Yesu manqei pøyat-te gendovis, yaq ezoqa gèmbopavát. Ezoqa kandambá. <sup>2</sup> Yaq nqáe! Kha sisi-us ezoqam tendowáv ndøgo, ekeza kha, Yesu-qa megemege-te, manqei vøelavao, sasa mbo-ein, “Evézøza. Ambá qokhakheinømbemín. Poev taqagoat, qo kopømbaqapé, toqo-khakheinømbem.”

<sup>3</sup> Yaq Yesu zenda mbøevé, vømbō-ein, “Nqanøpoév. Qo vø-eqeieqei-éq.” Yaq nqova mbaín, ndego ezoqam, kha sisi sègembo-navøém.

<sup>4</sup> Yaq Yesu āv gembøe-eín nqægo, “Nqáe! Qotøndé-ewāg. Ezoqa nøme zø-eín, av matev

qaqambe-fakhan. Geté Mbumbukiam-gé iziz ezoqam-té qonóqáv, bemōqamekh, neka Mbumbukiam-te etoam matev vōgo, av Mozes gezømbe-ein. Yaq ezoqa tiabiti-zótéz, av nqægo, qo mòqo-eqeieqei-éq.”

*Yesu Lom nakhag kawa ezoqam-ge sasae ezoqam gekhakhæv*  
(Luk 7:1-10)

<sup>5</sup> Yesu Kapenaum taon-te geme-on, yaq Lom nakhag kawa ezoqam ndowáv, vōmbōviam, <sup>6</sup> “Evézøza, noge sasae ezoqam enqoní. Khoev-té gegó. Sègebuvít. Ndego kha khokhokemáv, neka nqosøgeap khàpe mbøe-khouwév.”

<sup>7</sup> Yaq Yesu gembo-qavøiu, “Notøndónáv, ndego vøe-khakhæv.”

<sup>8</sup> Geté ndego nakhag kawa ezoqam gendo-ein, “Evézøza. Av taoká. No ezoqa eqeieqei mbá, noqa khoev-te toqotøndo-oq. Geté manqat mba qó-eín, yaq noge sasae ezoqam segé-khakhæv. <sup>9</sup> Até nó-a, no ezoqam-qá mokho-té qatu:gú. Neka no mokho-te, nakhag ezoqam mu:gú. Ndigu ezoqa kopo tæmbo-ein, ‘Vøqāv’, yaq ndego segéwáv. Neka ezoqa nøme tæmbo-ein, ‘Mòqotøndoqāv’, yaq ndego segendówáv. Neka noge sasae ezoqam tæmbo-ein, ‘Mòqo-matanām, nqanek’, yaq ndego segé-matanám.”\*

<sup>10</sup> Yesu nqanek manqat ge-ewag, ndego nqova ndafe kandambá, neka ezoqam ndigu

---

\* **8:9** 8:9 Ndego nakhag kawa ezoqam nqanek manqat ge-ein, zapa ndøgo: Ndego møndø-unimanqatín, av nqægo, Yesu ta enqoni ndøgo, ivøve manqat tembo-ein, yaq ndøgo segé-iváv.

gimbopavam, gezø-ein, “No unimanqatín nqazø-manqate. No nqanek Izlael bawan mokho-te, unimanqatin matev qeiviáv, av ngenek bawan vini-ak nge:-unimanqatinat. <sup>11</sup> No nqazø-manqate: Vaev khøuwa-te, ezoqa khøuwa fakhanam neka khøuwa sininím gindúzáv. Ezoqa kopoáv. Ndigu Eibleem neka Aezek neka Zekop namba mé:qonáv, Mbumbukiam-qa Megeat Matev mokho-te, lou loge kandambaqape vøgonēm. <sup>12</sup> Geté ndigu ezoqam, Mbumbukiam ibugukhokhof gevevesam, ambā teqa Megeat Matev mokho-te ti-ozin, ndigu bavokhó ginø-nqagevém. Bøivun-té. Yaq tí-eivumát ndøgo, neka khaya vøvivisumāt.”

<sup>13</sup> Yaq Yesu ndego nakhag kawa ezoqam gembo-ein, “Soqóqaváq. Matev āv tønéfakhán, av qo qoqote-unimanqatin.” Yaq até ta khøuwa iz-te ndøgo, tege sasae ezoqam enqoni tømboe-navøém.

*Yesu ezoqa kopoav gekhakhæz  
(Mak 1:29-34; Luk 4:38-41)*

<sup>14</sup> Yesu Pita-qá khoev-té genøwáv. Yaq ge-on, tu-omét ndøgo, Pita-gu zimpuka, ngusu tatas enqoni mbovitát. Venanqei nonqo-té gubuvám. <sup>15</sup> Yaq Yesu pingim mbogeá. Yaq enqoni sègembo-navøém. Yaq ndugu até gundigu, gè-itán, lou vømbōta.

<sup>16</sup> Yaq qakhagus ndøgo, nqova soqøsoqa-us ezoqam kopoáv, Yesu-té gindu-upøgím. Yaq nqova soqøsoqa gèngeasám, ezoqam-qa mokho-te gu:goam. Manqat mba ndømanqatám, gengeasam. Neka ezoqa ate gi:goam, enqoni qazøgoam,

vøkhakheinøvem. <sup>17</sup> Yesu av ge:matanam ndægo, yaq manqat ndøgo, Mbumbukiam-ge manqa vevezam ezoqam Aezaya ibugukhokhof ge-ein, møndø-unimanqatín. Av gene-eín nqægo, “Ndego niqa nqosøgeap møndøndáp neka enqoni vøni-evøzam.”

*Yesu toqombo-paev, taqa yaq-te*  
(Luk 9:57-62)

<sup>18</sup> Khøuwa nøme, Yesu ezoqa kopoav gezømet, gimbo-waniapam, ndego ekeza paev ezoqam āv gezømbe-eín nqægo, “Kewan yaq-keoqá qazinø-qantáv.” <sup>19</sup> Yaq Mozes-qá guguna manqat nømendim ezoqam ndowáv, vømbō-ein, “Nøméndim ezoqam. Qo ande āv khoqoté-okhoāt, no até nøtaqá-pavát.”

<sup>20</sup> Yaq Yesu gembo-qavøiu, “Qanimáv. Geté gëmbo-mataváp. Gaqo lozokhak, sømbiam nonqo, manqei nqa ndøzøgó neka pipisi viviap ndøzøgō. Geté Ezoqam-ge Yo khoev mbaín, te:sømbimat, pusa vøe-tayāt.”

<sup>21</sup> Neka ezoqa nøme, Yesu gimbopavam, gendo-ein, “Evézøza. Até vøkhæ-keogé. Tat bàtøkhæ-otáv.”†

<sup>22</sup> Geté yaq Yesu gembo-qavøiu, “Av taoká. Ekeza pakhaezat-ak tiabe-osám ndigu, gipakhaez.‡ Geté qo, no qonøndó-páev.”

---

**8:17** 8:17 Isa 53:4      **8:20** 8:20 2 Ko 8:9      **8:21** 8:21 1 King 19:20      † **8:21** 8:21 Ta khøuwa-te ndøgo, ngenek ezoqam-ge eve nanimateáv, as ndøgoát. Geté ndego bugukhokhof tege eve namba yage-qa ndøgoám. Yaq Yesu paev-qa sa ndøgo tenegoám, eve tembøe-nanim.      ‡ **8:22** 8:22 Ezoqa ndigu gipakhaez, ndigu tønemanqaté, ndigu Yesu paeveav ndigu.

*Yesu manqat mba ge-ein, khamøe sa qavøitav  
(Mak 4:35-41; Luk 8:22-25)*

<sup>23</sup> Yesu khagua-té genøketáo. Yaq tegi paev ezoqam gëmbo-paevém, vøguv, kewan yaq-keoqa sasa ndøqantav. <sup>24</sup> Giqantavat, anana-mba møndu:bøen, mbe-qape tåndøfeã. Kandamba tantáv, khagua sasa ndøngetøyam, ambá vø-qambuanemin. Geté Yesu até gebuvám. <sup>25</sup> Yaq tegi paev ezoqam, gèti:nám, vøsum. Yaq gimbo-einim, “Evézøza. Qonítøké. Ni avønín zígeón.”

<sup>26</sup> Geté Yesu gezø-qavøiu, “Gekha zapá, zo møe ndozogo? Zoqa unimanqatin Mbumbukiam-te khapémhá.” Yaq Yesu gè-itán. Yaq até gendego, khamøe ndøgo, vøfegimam-a, vøvumøyat, manqat sasanqa-us mbo-eín. Yaq ndøgo sègevøitáv. Manqei sege:veát.

<sup>27</sup> Yesu av ge:matanam ndægo, yaq tegi paev ezoqam nqova ndafe kandambá, neka ekeza mokhomba gibond, “Ngenek gekha ezoqám? E, até khamøe fegim neka khamøe vumøe, manqat o-mba mbøendapé.”

*Yesu ezoqa menas, nqova soqøsoqa gezø-ngeasam  
(Mak 5:1-20; Luk 8:26-39)*

<sup>28</sup> Yesu paev ezoqam namba, kewan yaq-keoqa gimøqa, yaq Gadala manqei-te ndøgo, ezoqa nqova soqøsoqa-us ndozáv. Menás. Nandi nqa-té gindu-fakház. Ta nandi nqa-te ndøgo, løvøte ezoqam ndø-osupám. Nginik ezoqa menas, bazaføgakh kandambá neka møe-ús. Ezoqa nøme ta nakhoa-te ndøgo okhomáv. <sup>29</sup> Yaq Yesu gi-ometam,

āv gini-akhaemám nqǎgo, “Mbúmbukiam-ge Yo! Qo ni gekha gone-qa qonígu? Qo ndakin ni nqosøgeap etoam-qa qotøndóqav? Ta khøuwa ndøgo khantøzateáv. Zuá!”

<sup>30</sup> Ta manqei avønin-te ndøgo, bøsi nen møndø-vagimám. Kopoav-qapé. <sup>31</sup> Yaq nqova soqøsoqa, Yesu gimbo-viømem, “Ni ngeandam-qa toqogoat, yaq bøsik-qá mokho-té qanø-khofotán.”

<sup>32</sup> Yesu gezø-ein, “Mòzozáv.” Yaq nqova soqøsoqa, sègefakház, ezoqa menas-qa mokho-te gu:goam, bøsik-te vømø-oz. Yaq bøsik manqei khavoe-té ginøbøín, ibøkha-te vømø-geonim.

<sup>33</sup> Yaq ezoqam ndigu, bøsik gizø-kewagam, møe ndøbøín. Vemiav-té ginøbøín. Yaq ezoqa emanqat zømbe-votót, matev ate ndægo, qafakhan. Até ndøgó-a, vøzømbē-votot, matev av ezoqa menas qazømbe-fakhan, ndigu nqova soqøsoqa gizømbu-goam. <sup>34</sup> Yaq ezoqa ewaqape, vemiav-te gigoam, Yesu omete-qa ndøgoám, vøndōzav. Matev gigeivim, qafakhan, yaq āv gimbøe-viømém nqǎgo, “Niqa manqei ambá qo-ivavín.”

## 9

*Yesu kagi ezoqam gekhakheinøvem neka manqa-zapazapa vømbo-øvøzam*

*(Mak 2:1-12; Luk 5:17-26)*

<sup>1</sup> Yaq Yesu khagua-té genøketáo, vøsøkuzim, Gelili kewan yaq-keoqa sasa ndøqantav, ekeza vemiav-te vømøqa. <sup>2</sup> Ezoqa Yesu gi-ometam, yaq kagi ezoqam ndondafém. Kumøkuma-té gindu-ndafém. Yesu tiqa unimanqatin geqeiv, yaq ngenek kagi

ezoqam, āv gembøe-eín nqægo, “Ati. Ndøfòðgeāp. Qoqa manqa-zapazapa møndøqa-navøēm.”

<sup>3</sup> Yaq Mozes-qa guguna manqat nømendim ezoqam, teqa manqat giyogem, ekeza mokhomba āv ginibondát nqægo, “Ngenek ezoqam, Mbumbukiam-qá iz ndøngi:tít. Ezoqam-qa manqa-zapazapa, Mbumbukiam yakhapús, ndezø-evøzam.”

<sup>4</sup> Geté Yesu é-møndæ-otév, av ndigu gi:matavupat. Yaq gezø-ein, “Gekha zapá, zoqa mbøni-te matavap soqøsoqa nandozombomatavupit? <sup>5</sup> Gê, gekha manqát ndøgo, føgakh mbain? Ndógò, no ngenek ezoqam tæmbo-ein, ‘Qoqa manqa-zapazapa møndøqa-navøēm,’ o ndógò, tæmbo-ein, ‘Mòqo-itán, neka okho vøngaz’? <sup>6</sup> Geté no ndakin nøtézómás, Ezoqam-ge Yo, bazaføgakh nqambógó, ezoqam-qa manqa-zapazapa tezø-evøzam, nqanek manqei-qape-te.”

Yaq Yesu até gendego, ngenek kagi ezoqam, āv gembøe-eín nqægo, “Mòqo-itán, neka kita vøkhazo, khoev-te sasa ndøqav.”

<sup>7</sup> Yaq ngenek ezoqam, gè-itán, kita vøkhazo, khoev-te sasa ndøwav. <sup>8</sup> Yaq ezoqa nqanek matev giqeivim, ndigu møe ndøgoném neka Mbumbukiam-qa iz vø-eqanem. Ndigu møndømatøvemém, ezoqa bazaføgakh Mbumbukiam zø-etoám, matev av nqægo timatønumat.

*Yesu Metiu gembo-akha  
(Mak 2:13-17; Luk 5:27-32)*

<sup>9</sup> Yesu ta manqei ndøgo ge-ivav, nakhoa gegeveat, teks moni upøgim ezoqam ndø-omét. Teqa



iz Metiú. Teks upøgim khoev-qa se mokho-té gunu:qotám. Yaq Yesu āv gembøe-eín nqægo, “No qonøndó-páev.” Yaq Metiu até gendego, gè-itán, neka vømbøpaev.

<sup>10</sup> Taqa zita-te, Yesu Metiu-qa khoev-te, lou mølóg. Ta lou loge-te ndøgo, teks moni upøgim ezoqa nøme neka ezoqa nøme, ndigu manqa-zapazapa-us ndizæza, møndøgoám. Kopoáv. Yaq ndigu Yesu neka paev ezoqam, namba me:qonavát. <sup>11</sup> Felisi ezoqam nqanek matev giqeivim, yaq ndigu Yesu-gi paev ezoqam, āv gizømbe-beváp nqægo, “Gekha zapá, zoge nømendim ezoqam, teks moni upøgim neka manqa-zapazapa-us ezoqam namba, lou ngiloget?”

<sup>12</sup> Yaq Yesu nqanek manqat ge-ewag, gezø-ein, “Ezoqam ndigu enqoni mbain ndigu, ndigu mulømula etoam ezoqam mbain tøgoat, kopømbá. Geté enqoni-us ezoqam bezøgó, mulømula etoam ezoqam. <sup>13</sup> Zo manqat nøme-qa mokho vømezøté, Mbumbukiam-qa Manqat-te ndøpeawap. Manqat nqáne, ‘Mbumbukiam ge-ein: Noqa poev kandambaqape nqáne, tanakh matev. Ambá ndøgo, ezoqa søvakha gigiap tindu-løvusumat no-te.’ ”

Yaq Yesu sasa zø-ein, “No ambá av nqægo, ezoqa eqeieqei akhayam-qa nøgeavün. Geté no manqa-zapazapa-us ezoqam akhayam-qa nøgeavün.”

*Yesu lou logemav matev-qa yaq-te gimbøe-bevøpem*  
(Mak 2:18-22; Luk 5:33-39)

14 Khøuwa nøme, Zion, ndego ibøkha iz etoam ezoqam, tegi paev ezoqam, Yesu-té ginduzáv, vømbō-einim, “Gekha zapá, ni neka Felisi ezoqam lou logemav matev qeigoatun, getē qogi paev ezoqam gonemāv?”

15 Yaq Yesu yaya zø-etá, taqa yaq-te, gezø-ein, “Ge zó ndozo-matavap, ezoqa sæva te-oki, yaq zifuap lou loge-te tekhatob, ndigu zifuap kopømbâ, mutøkhop ndøwanim, ndego ti namba te:goat? Av taoká. Kopømba mbaín. Ndigu khanakhanakh zø-asøtáv. Geté khøuwa ndøfakház. Yaq ndego ezoqam, sævam ge-oki, ndøndafém, ti namba nde:go. Yaq tegi zifuap lou logemav matev, ndøgo tinígoát.

16 Ezoqa kopømba mbaín, ndabua mbewat ndakinak, awenege ndabua-te to:tøke. Matev av nqægo, mokho mbaín. Zapa ndøgo, ndabua toqosunguz, yaq ndabua ndakinak segé-khapelavøqasé. Yaq ndabua keqæv sa tømø-khouwév.

17 Neka ezoqa kopømba mbaín, waen ndakinak, awenege søvakha ngusum-te te-ewa. Zapa ndøgo, awenege søvakha ngusum-te toqo-ewa, yaq waen tøpopon, ndigu gékeqáz. Yaq waen vøqouvøēm, neka søvakha ngusum vøsoqoēz. Geté waen ndakinak ndøgo, søvakha ngusum ndakinak-té qotúqóuz. Yaq waen neká ngusum, qanimáv, segégoát.”

*Yesu sævam gukhakheinøvem, ndugu kouk qambowavam, neka mbasønakam vøkhandi:v  
(Mak 5:21-43; Luk 8:40-56)*

18 Yesu Zion-gi paev ezoqam namba, ate av-té manqat gi:manqatam. Yaq Zu kawa ezoqam tendowáv ndógo, teqa megemege-te katuk vòmøkui, gembo-ein, “Nogu yu ndakin ndønaním. Geté vøndoqáv, zenda vømbøeve. Yaq kopømbá tukhandi:v.” 19 Yaq Yesu gè-itán, ekeza paev ezoqam namba, vømbō-paevem.

20 Yaq ate av-té nakhoa gi:geveat, sævam tunduwáv ndógo. Ndugu kouk mbowavám. Nupøkhán mbá. Viav ate qægoam tuélv, kouk qambowavam. Yaq Yesu-qá zita-té gunduwáv, neka ndabua ov-qase vømbō-khanaz. 21 Ndugu ekeza mokho-mba áv guni-matøvém nqægo, “No ngenek ndabua mba tæmbokhanaz, yaq no sæ-eqeiepei-én.”

22 Yesu gendoqambun, ndugu vø-omet, gumbo-ein, “Ngólam. Qo ndøfofðgeáþ. Qoqa unimanqatin nandav, tøkhaheinøqavém.” Yaq ndaføyambá, ngunuk sævam, sège-eqeiepei-év.

23 Yaq Yesu Zu kawa ezoqam-qa khoev-te gemøfakhan, vømō-on, pøinda khambøyam\* ezoqam ndøzømét. Neka ezoqa kandambá giwambupam. Tiqa manqa feazu gèzømbø-eqavát. 24 Yaq Yesu gezø-ein, “Zo mòzofakház. Ngunuk mbasønakam nanimatéáv. Gèbuvít.” Geté ndigu gèvøngi:nám. 25 Yaq ezoqa ate gi:goam gumu-nataz, Yesu tène-ón, ma mbasønakam gui-veam ndógo, zenda vømbøgea. Yaq mbasønakam, sègendo-suzám, vø-itan.

---

9:21 9:21 Met 14:36 \* 9:23 9:23 Ta khøuwa-te ndógo, ezoqa genanimin, ezoqa pøinda ndøkhamboememín. Ndógo tiqá matév.

<sup>26</sup> Yaq manqat ndøgo, Yesu av matev ge:matanam ndægo, sège-panqavøemát, ta manqei-te ate qægoam.

*Yesu bøi waev mbain ezoqa menas gekhakheinøvem*

<sup>27</sup> Yesu ta manqei nqanek ge-ivav, yaq nakhoa ge:geveat, bøi waev mbain ezoqa menas, sègembo-pavát, gimbo-akhaem, “Déivid-ge Zeo. Ni tanakh ginigú.”

<sup>28</sup> Yaq Yesu khoev-te gemøfakhan, gemø-on, ndigu ezoqa menas até gembopavát. Yaq gezø-ein, “Zo mozó-unimanqatinim, av nqægo, no bazaføgakh nqanøgō, zoqa bøi tækhakheinam?”

Yaq gindu-qavøinam, “Evézøza. Ni møi-unimanqatiním.”

<sup>29</sup> Yaq Yesu até gendego, bøi vøzø-khanøzam, gezø-ein, “Matev sà bezøfakhán, av zo qazøte-unimanqatinim.” <sup>30</sup> Yaq bøi sègezø-eqeieqei-ám. Geté Yesu ndigu gègugúb, gezø-ein, “Zo ezoqa nøme me:zømás!”

<sup>31</sup> Geté ndigu ezoqa menas Yesu gi-ivøvem, teqa emanqat sège-vøndazát, ta manqei-te ndøgo, ate qægoam.

*Yesu manqa-khou ezoqam gekhakheinøvem*

<sup>32</sup> Ndigu ezoqa menas gi:qavaz, yaq ezoqa nøme, manqa-khou ezoqam ndondafém, Yesu-te. Ndego manqa-khou gegoam, zapa ndógo: Ndego nqova soqa mbøigoám. <sup>33</sup> Geté Yesu ndego nqova soqa é-vøngeatám-ae, ndego ezoqam, manqa manqate é-vøngaz. Yaq ezoqa ewaqape, matev ndøgo

giqeivim, ndigu nqova ndafe kandambá. Gi-einim, “Ni matev av nqægo ibugukhokhof qeiviáv, nqanek Izlael manqei-te.”

<sup>34</sup> Geté Felisi ezoqam āv gini-einím nqægo, “Ngenek nqova soqøsoqa ngengeasam, nqova soqøsoqa-gé kawa-qá bazaføgákh gene-ngeasumatún.”

*Mbumbukiam yà bizimbo-vidám, sasae ezoqam betøndē-khofotaz*

<sup>35</sup> Yesu taon neka vemiaav ate ndægo sùgumu-vatát, tiqa guliguli khoev-te, Manqat Mbomambaqape vømē-zømesim. Mbumbukiam-qa Megeat Matev-qá yaq-té gene-zømesimát. Neka ezoqa ewaqape, gekha enqoni bugug vinivinimba qazøgoat, vøkhakheinøvemat. <sup>36</sup> Yesu ndigu ezoqa kopoav gezømetat, yaq ndego tanakh zøgoát. Zapa ndøgo, ndigu fofogeap-ús neka ezoqa tøke nonqo mbaín. Ndigu andé síp, keoge ezoqam mbain ndigu.

<sup>37</sup> Yaq Yesu ekeza paev ezoqam manqat nøme āv gezømbe-eín nqægo, “Khae-te avøe gigiap kandambá qakhatøkhatoam. Geté sasae ezoqam khapímbá, vøndé-peanēm. <sup>38</sup> Yaq nakémbá. Khae eve, zombó-vi:mát, Mbumbukiam. Yaq sasae ezoqam tèabetønde-khofotáz, teqa avøe gigiap qakhatøkhatoam ndøgo, betøndō-peanem.”

---

**9:34** 9:34 Met 12:24; Mak 3:22; Luk 11:15      **9:35** 9:35 Met 4:23; Mak 1:39      **9:36** 9:36 Zech 10:2; Num 27:17; 1 King 22:17; Met 14:14; Mak 6:34      **9:37** 9:37 Luk 10:2

# 10

*Yesu-gi u-anim tuelv-qa iziz  
(Mak 3:13-19; Luk 6:12-16)*

<sup>1</sup> Yesu ekeza paev ezoqam tuelv gëmøváb, neka bazaføgakh vøzø-etoam. Bazaføgakh tezømbe-etoám ndøgo, ezoqa nqova soqøsoqa zøngeasumát, neka enqoni soqøsoqa-us vinivinimba vøe-khakheinøvemāt.

<sup>2</sup> Nginik Yesu-gi u-anim tuelv, tiqa iziz nqáneq: Bugukhokhof, Saemón. Iz nøme gimbo-akhaem, Pitá. Neka nøme Endlú. Pita neka Endlu, ndigu evenáp. Neka nøme Zéms, neka nøme Zión. Até ndigu ezoqa menás-a, evenáp. Zebedi-gí nakheís.

<sup>3</sup> Nøme Filíp. Nøme Batolomeú. Nøme Tomás. Neka nøme Metiú. Metiu, ndego teks moni upøgim ezoqam ndøgoám. Neka nøme Zéms. Zems, ndego Alfius-gé yó. Neka nøme Tadiés. <sup>4</sup> Neka nøme Saemón nømé. Ngenek Saemon, Zelot ezoqam ndøgoám. Neka nøme Zudas Iskaliót, ndego vaev-te Yesu sa gemboqambun, tegi qaqa ezoqam-qa zenda-te geve.

*Yesu ekeza u-anim tuelv, manqa gezø-løvua,  
gekhofosam*

*(Mak 6:7-13; Luk 9:1-6)*

<sup>5</sup> Yaq Yesu nginik ezoqa tuelv gèkhofosám. Manqa møndøzømbøkhæ-løvua, gezø-ein, “Zo manqei vini ezoqam-te o Samalia bawan-ak-qa vemivemiav-te ndøzáv. <sup>6</sup> Geté Izlael manqei-ak-té qazonø-okhoát, ndigu kopømba ande av sip ndi:gu ndiyoniapet. <sup>7</sup> Ti-te ndigu tozo-okhoat, manqat

nqáneq qazozó-manqatát, ‘Mbumbukiam-qa Megeat Matev avónín.’ <sup>8</sup> Zo enqoni-us ezoqam vòkhakhætét, neka løvøte ezoqam vòkhandi:tet. Kha sisi-us ezoqam gèkhakheinøvemét, neka nqova soqøsoqa-us ezoqam, nqova soqøsoqa vøzø-ngeasumit. No nqanek bazaføgakh yaq-mbá sæzø-etoám. Yaq até zó-a, zo ezoqa yaq-mbá sozozø-tøkeét.

<sup>9</sup> Zo tozo-okhoat, moni ndø-upøgím. Gol moni mbain, neka silva moni mbain, neka kopa moni mbain. <sup>10</sup> Neka zo moqos namba me:-ðkhó. Neka ndabua nøme o tamak nøme o tatuag ndø-upøgím. Zapa ndøgo, gekha ezoqām ndego, ndesasaeat, ndego teqa yage nonqo gigiap, yà bembo-etoám.

<sup>11</sup> Zo taon-te o vemiav-te tozomø-fakhazat, matev eqeieqei ezoqam-qa vømøkho-vawemát, ndego zo khoev tezø-einat. Yaq nambá tøzøté-sokhoát ndégo, atema ta manqei nqawa vozó-ivøvemāt.

<sup>12</sup> Khoev-te tozomø-ozat, ezoqa manqat nqáneq qazozø-einat, ‘Sambí, zo-te.’ <sup>13</sup> Yaq ndigu zo tikhatobat, zoqa sambi manqat até begó ti-te. Geté mbain tøgoat, zoqa sambi manqat nqawa zo-té qabenø-vesezát. <sup>14</sup> Ezoqa zo khatobeav tøgoat neka zoqa manqat yogeav vøgoāt, yaq ta khoev o vemiav ndøgo sège-ivøvemát. Yaq pakhakh ndøgo, zoqa zenda tokhotapak-te tøgoat, sozó-pomoememát. <sup>15</sup> No unimanqatín nqazø-manqate. Manqa ovøyam khøuwa kandambaqape timø-khantaz, ndigu vemiav-ak-te unimé:-soqá. Yaq-fia nqosøgeap ndøgo, ndigu tindapem,

---

**10:9** 10:9 Luk 10:4    **10:10** 10:10 Luk 10:7; 1 Ko 9:14    **10:12**  
 10:12 Luk 10:5-6    **10:14** 10:14 Luk 10:10-12; Kel 13:51    **10:15**  
 10:15 Met 11:24; Zud 7

ndòmø-løvuám, av Sodom neka Gomola taon-ak timindapem.”

*Yesu zapaya matev fəgəfəgakh təfakhanam  
(Mak 13:9-13; Luk 21:12-17)*

<sup>16</sup> Yaq Yesu manqat nøme ge:zømas, gezø-ein, “Nqáe! Zo andé síp. Geté zo gaqo khobokhobosté qatø-khofosumít. Yaq nakémbá. Zo andé waza me me:gó. Matavap loloakh-ús. Neka zo andé kuvøkuvu me me:gó. Manqa-zapazapa mbain.

<sup>17</sup> Geté gò:feazoát. Ezoqa zo manqa ovøyam-té ginø-abumát neka Zu ezoqam-qa guliguli khoev mokho-te vøfebumát. <sup>18</sup> Neka no zapaya, zo megetapak neka kawakawa-za-qá megemege-té ginø-abumát. Yaq zo kopømbaqapé, até ndigú-a neka bawan vini-ak, Manqat Mbomambaqape vøzøté-zømesimát. <sup>19</sup> Zo manqa ovøyam-te ti-upøgimat, zo ndøfəfəgəǽp, av nqægo, andē gekha manqat me zomø-einimát, o ande āv khazøté-einimát. Zapa ndøgo, matev təfakhanumat, yaq matavap Mbumbukiam zø-etoumát, zo andé gekha manqat me zøté-manqatāt. <sup>20</sup> Yaq manqat ndøgo, zo tozomanqatāt, ndøgo ambā zoqa manqat, geté zogé Zøve-gé Nqova Mbomambaqape ndømanqatāt, zoqa mokho-te.

<sup>21</sup> Ezoqa nøme, ekeza namba-qaniap løvøte-té ginø-abumát neka evøndipakha nøme, ekeza nakheis løvøte-te vø-abumát. Neka nakheis nøme, ekeza evøndipakha segezø-qambuzát, løvøte-te vø-abumát. <sup>22</sup> Ezoqa ewaqape zo

---

**10:16** 10:16 Luk 10:3; Lom 16:19    **10:17** 10:17-20 Mak 13:9-11; Luk 12:11-12; 21:12-15    **10:20** 10:20 Zion 14:26    **10:21** 10:21 Mica 7:6; Met 10:35; Mak 13:12; Luk 21:16



gésanqabát neka qaqa vøzøgoāt, no zapaya. Geté gekha ezoqām ndego, bazaføgakh-us teyat, atema vaev-te, ndego ndømø-khandí:v. <sup>23</sup> Zo vemiaiv nøme-te tingiæzotat, yaq vemiāv nøme-té qazonø-khokhozát. No unimanqatín nqazø-manqate. Zo nqanek Izlael manqei-te, vemivemiaiv nqagot, sasae zókhouimák, atema Ezoqam-ge Yo vøndóqavān.

<sup>24</sup> Paev ezoqam kopømba mbaín, tege nømendim ezoqam teløvuam, neka sasae ezoqam kopømba mbaín, tege megeat ezoqam teløvuam. <sup>25</sup> Paev ezoqam tege nømendim ezoqam namba ti:viit, ság. Neka sasae ezoqam tege megeat ezoqam namba ti:viit, ság. Ndigu no Saitan-qa iz Belzebul ginø-akhaemam, no ande khoev eve me nqate:go, yaq ndigu nogi ezoqam, iziz soqøsoqa nøme mba zømbó-akhayám.”

*Møe Mbumbukiam-te mbá qazinøgoát, ambá ndøgo, ezoqam-te*  
(Luk 12:2-7)

<sup>26</sup> Yaq Yesu manqat nøme ge:zømas, gezø-ein, “Zo ezoqam-qa møe ndøgø. Zapa ndøgo, gekha matēv ndøgo, ndøgutøve, bavokhó qandó-fakhanám. Neka gekha manqāt ndøgo, ndøkhoneve, ndøndoveveám. <sup>27</sup> Manqat ndøgo, no lova nqazø-manqate, paveat zómanqatát. Neka manqat ndøgo, no gea-te nqazø-manqate, zo khoev ová qazøtøndó-manqatát, ezoqa ewaqape betēyogem. <sup>28</sup> Zo ndigu møe zøgø, ndigu ezoqa pakhapakha sa ndikhanæ.

---

**10:24** 10:24 Luk 6:40; Zion 13:16; 15:20    **10:25** 10:25 Met 9:34; 12:24; Mak 3:22; Luk 11:15    **10:26** 10:26 Mak 4:22; Luk 8:17  
**10:28** 10:28 Zems 4:12; Lom 8:31

Zapa ndógo, ndigu kha mba zóngiú. Geté zoqa khandi kopømba mbaín, tizøngiu. Geté zo møe ndégo tozombó-goát, Mbumbukiam. Zapa ndógo, ndego kopømbaqapé, khā neka khandi, gøinam-te sugumú-ngiú.

<sup>29</sup> Zo møzøte-zøté. Pipisi nakheis-qa fia khapekhapémbá. Moni mokho kopo, menas soqotéwí. Pipisi, fia khasøkhasis ambá ginigú. Geté zoge Zøve ndezø-keôgé, ndigu. Pipisiam kopo, kopømba mbaín, manqei-te sa tubøiav, ndego poeveav tøgoat. <sup>30</sup> Geté gèmbø-mataváp. Zo-te até zogí izúm-a, zoqa kawa-te ate nandigu, Mbumbukiam møndø-gevebám. <sup>31</sup> Yaq nakémbá. Zo møe ndógó. Zo Mbumbukiam-qa bøi-te, pipisi kopoav-qaqe ùni zøte-løvubám.”

*Ni mivi bizigú, Yesu-qa yaq-te  
(Luk 12:8-9)*

<sup>32</sup> Yaq Yesu manqat nøme gezømas, gezø-ein, “Gekha ezoqām ndego, ezoqam-qa bøi-te te-unimanqatintat, av nqægo, ‘No Yesu-gē ezoqām,’ teqa yaq-te, até nó-a, Tat-qa megemege-te, ndego yan-te ngo:yage, āv qaté-unimanqatín nqægo, ‘Ngenek nogē ezoqām.’ <sup>33</sup> Geté gekha ezoqām ndego, ezoqam-qa bøi-te noqa yaq-te to:nawam, teqa yaq-te, até nó-a, ndætonawám, Tat-qa bøi-te, ndego yan-te ngo:yage.”

*Niqa kuku matev Yesu-te, yà bemølvú, av kuku  
matev ezoqa nøme-te nqanimbi:gu  
(Luk 12:51-53; 14:26-27)*

<sup>34</sup> Yaƣ Yesu manƣat nøme ge:zømas, gezø-ein, “Zo ndømatáváp, av nƣægo, no nƣanek manƣei-ƣape-te, ezoƣa sambi etoam nonƣo nøgeavün. Av taoká. No ambá av nƣægo, sambi etoam-ƣa nøgeavün. Geté no nakhag kaiya nøndøpavavün. <sup>35</sup> No ezoƣa ƣaƣaza-ƣa nøgeavün. Yo eve namba segé-ƣatøném, neka yu evo namba vø-ƣatønēm, neka ziwap zakhapuka namba sasa ndøƣatønēm. <sup>36</sup> Ezoƣam-gi ƣaƣa ezoƣam ndígu timbógoát, te namba khoev kopo-te ndiyage.

<sup>37</sup> Gekha ezoƣām ndego, teƣa kuku matev evøndipakha-te, kandambaƣape ndømbogo, geté no-te andē khapēmbā, ndego kopømba mbáin, noge paev ezoƣam tegoat. Neka gekha ezoƣām ndego, teƣa kuku matev nakhei angana-te o nakhei sakheis-te, kandambaƣape ndømbogo, geté no-te andē khapēmbā, ndego kopømba mbáin, noge paev ezoƣam tegoat. <sup>38</sup> Neka gekha ezoƣām ndego, ekeza tae mutui eqawateav tegoat neka no paeveav vøgoát, ndego kopømba mbáin, noge paev ezoƣam tegoat. <sup>39</sup> Gekha ezoƣām ndego, yage ekeza mokho-mba tendapet, ndego ndækhambuá. Geté gekha ezoƣām ndego, ekeza yage te:khambua, no zapaya, ndego ndømøqeív.”

*Yesu-ge paev ezoƣam toƣombo-tøke, taƣa yaƣ-te (Mak 9:41)*

<sup>40</sup> Yaƣ Yesu manƣat nøme ge:zømas, gezø-ein, “Gekha ezoƣām ndego, zo tekhatob, ndego até nó-a, ndøkhatómb. Neka gekha ezoƣām

ndego, no tekhatomb, ndego até Mbumbukiám-a, vókhatō, ndego no gendo-khofotan. <sup>41</sup> Gekha ezoqām ndego, Mbumbukiam-ge manqa vevezam ezoqam tekhatō, zapa ndøgō, ndego Mbumbukiam-gē manqa vevezam ezoqām, ngenek ezoqam yaq-fia āv teméndáp, av ndego Mbumbukiam-ge manqa vevezam ezoqam ekezan temendap. Neka gekha ezoqām ndego, matev eqeieqei ezoqam tekhatō, zapa ndøgō, ndego matev eqeieqei ezoqām, ngenek ezoqam yaq-fia āv teméndáp, av ndego matev eqeieqei ezoqam ekezan temendap. <sup>42</sup> No unimanqatín nqazø-manqate: Gekha ezoqām ndego, noge paev ezoqa nøme tembotøke, oskiá ndøgo, ndego iz mbain ndego, neka gigiap-qase kopømba ande av ibøkha vatap ndægo tembo-etoam, ngenek ezoqam yaq-fia eqeieqei ndømøndáp.”

## 11

*Zion, ndego ibøkha iz etoam ezoqam, tegi paev ezoqam, Yesu-te gekhofotaz  
(Luk 7:18-35)*

<sup>1</sup> Yesu tegi paev ezoqam tuelv manqa løvuat qamømbøe-navøem, yaq ta vemiaav ndøgo gè-iváv. Yaq vemivemias nøme-té genøwáv, Gelili manqei-te ndøgo, ezoqa vømē-zømesim.

<sup>2</sup> Ta khøuwa-te ndøgo, Zion, ndego ibøkha iz etoam ezoqam, ndimbula-té ge-utavám. Yaq manqat ge-ewag, av Keliso matev ge:matønumam, ndego ekeza paev ezoqa nøme ndokhofotáz, te-te.

<sup>3</sup> Yaq Yesu āv gimbøe-bevøpém nqáego, “Qonimbí-eín. Ezoqam qô, Mbumbukiam ge:manqatam, tendo-khofotav? O, ezoqa vini-qa nitó-kewagāt?”

<sup>4</sup> Yaq Yesu gezø-qavøiu, “Zion-te nqawa to-zovesez, yaq āv qazømømbøé-einím, av zo manqat nqazøte-yoge neka matev nqazøte-qeivi. <sup>5</sup> Ezoqam ndigu bøi waev mbain qagoam, ndakin gèkeogé. Neka ezoqam ndigu kagi gigoam, ndakin gè-okhó. Neka ezoqa ndigu kha sisi-us gigoam, kha sisi møndøzø-navøém. Neka ezoqa ndigu gea kandøgeap gigoam, ndakin gèyogé. Neka ezoqa ndigu gipakhaetat, nango møndø-khandí:z. Neka gigiap-av ezoqam, Mbumbukiam-qá Manqat Mbomambaqape ndøyogé. <sup>6</sup> Neka gekha ezoqām ndigu, no-te nakeapav ndigu, ndigu khanakhanakh mbá giabitigú.”

<sup>7</sup> Zion-gi paev ezoqam gi:qavaz, yaq Yesu Zion-qa yaq-te manqa manqate ndøngáz, ezoqa ewaqape-te, gezø-ein, “Gê, zo Zion-te qazo-apat, leg-av manqei-te ndøgo, zo gekha qeivi-qa zó-apat? Gê, zo ezoqa omete-qa zó-apat, ndego kopømba ande av gagayag ndægo, sa tøpovøemet, yaq vøepovēt, yaq vøepovēt, khamøe sa tøqambuvøemet? <sup>8</sup> O gê, qazo-apat, zo ezoqa ndabua eqeieqei uzap omete-qa zó-apat? Nqáe! Ezoqa ndabua eqeieqei ndi-uzap, ndigu kawa ezoqam-qá khoev-té giyageáp. <sup>9</sup> Geté zonømbé-einím. Zo gekha qeivi-qa zó-apat? Mbumbukiam-gê manqa vevezam ezoqam omete-qa zó-apat? Unimanqatín. Ndego Mbumbukiam-gé manqa vevezam ezoqám. Geté no nqazø-manqate. Ndego Mbumbukiam-gi manqa vevezam ezoqam

ate ndi:gu, møndø-løvubám. <sup>10</sup> Zapa ndógo, ezoqam ngének, teqa yaq-te Mbumbukiam-qa Manqat av nqæpeawap nqægo, 'Nqáé! Noge u-anem notó-khofotáv, qoqa megemege-te.

Ndego nakhoa møqá-khakheinám.'

<sup>11</sup> No unimanqatín nqazø-manqate. Zion, ndego ibøkha iz etoam ezoqam, ndego kandambaqapé. Ndego ezoqa ewaqape, nqanek manqei-qape-te gifakhatat, møndø-løvubám. Geté até ezoqa khasøkhasís-a, Mbumbukiam-qa Megeat Matev mokho-te, ndigu Zion møndø-løvu:mém.

<sup>12</sup> Ta khøuwa-te ndógo, Zion manqa manqate ge:ngaz, atema ndakin, Mbumbukiam-qa Megeat Matev, bazaføgakh-us ndøkhouwévtét. Geté ezoqa keføkefak ngi:wat-qa mbógo. <sup>13</sup> Qageavun, atema: Zion vøfakhan, Mbumbukiam-gi manqa vevezam ezoqam ate gi:goam neka Mozes-qa guguna manqat, ndógo tini-manqatám, matev zo ndakin nqazo-qeivi. <sup>14</sup> Oskiá ndógo, zo tozo-unimanqatinim o unimanqatinteav tøgoat: Ndigu manqat gi-einim, av nqægo, Mbumbukiam Ilaiza ndøkhofotáv, ndigu Zion me:manqatám. <sup>15</sup> Gekha ezoqām ndego, gea tømbo goat, yà beyogé.

<sup>16</sup> Nginik ezoqam, ndakin ngiyage, andé gekha me nótékhamás? No nakheis nótékhamás, maket manqei-te ndi-otam. Ndigu yaqyaq-a, áv gini-akhayám nqægo, <sup>17</sup> 'Ni zo pøinda nizø-khambøemám. Khanakhanakh-ús. Geté zo ogipøteáv. Neka ni osombo ouv nizø-qaqaemám. Geté zo eivøpøteáv.' <sup>18</sup> Zó-a, até kopó. Gekha

**11:10** 11:10 Mal 3:1; Luk 1:76      **11:12** 11:12-13 Luk 16:16

**11:14** 11:14 Mal 4:5; Met 17:10-13; Mak 9:11-13

matēv ndøgo, zo ndozoqeivi, zo khanakhanakh mbaín. Zion gefakhan, lou logemav matev goam, neka waen izumav vøgoam, yaq ezoqa ewaqape āv gimboe-manqatām nqægo, ‘Ngenek nqova soqa mbøigú!’ <sup>19</sup> Geté ndakin Ezoqam-ge Yo gefakhan, ngenek lou møndø-logatún, neka waen vø-izumatun. Yaq ezoqam āv gimboe-manqaté nqægo, ‘Ngenek ezoqam zøté-ometām. Lou loge møqæ, neka waen izam møqæ. Neka ngenek teks moni upøgim ezoqam neka manqa-zapazapa-us ezoqam-gí zifú.’ Ezoqa av nqægo ambá gini-manqaté. Geté Mbumbukiam-qa matev, ni āv qaninømánd nqægo, teqa matavap loloakh, unimanqatín.”

*Møndø-soqóez, ndigu Keliso gisanqawem  
(Luk 10:13-15)*

<sup>20</sup> Vemivemiav nøme-te, Yesu umingiap matev kopoáv gematønumam. Geté ndigu vemiyav-ak, Mbumbukiam-te qambuzaneáv. Yaq Yesu gèzøponqóm, vøzø-ein, <sup>21</sup> “Zo Kolazin-ak neka Betsaida-yak, zo mðzo-soqóez. Zapa ndøgo, no umingiap matev, zo mokho-te qæmatønumam, ambā Taya neka Saedon taon mokho-te tæmatanamín, ndigu ambá nupøkhán mbá, Mbumbukiam-te é-ndo:qambuzín, neka tiqa manqa-zapazapa zapaya, ndabua soqøsoqa vø-uzamín neka pakhakh vøgein. <sup>22</sup> No nqazø-manqate: Manqa ovøyam khøuwa kandambaqape timø-khantaz, zo-te unimé:-soqá. Yaq-fia nqosøgeap

---

**11:19** 11:19 Met 9:14    **11:21** 11:21-22 Isa 23; Ezek 26-28; Joel 3:4-8; Amos 1:9-10; Zech 9:2-4

ndøgo, zo tozomø-ndapem, ndømø-løvuám, av Taya neka Saedon taon-ak timindapem.

<sup>23</sup> Neka ge zô, Kapenaum taon-ak? Zo, yan-té ginø-egazô, av zo ndøzøte-matavap? Av taoká. Zo gøinam-té ginø-nqagevém. No umingiap matev, zo mokho-te qæmatønumam, ambā Sodom taon-te tæmatanamin, yaq ndigu ambá Mbumbukiam-té ginø-qambuzín. Yaq ta taon ndøgo, gøinam-te ambá gélonqotamák. Geté ambá oskia ndøgonín.

<sup>24</sup> No nqazø-manqate: Manqa ovøyam khøuwa kandambaqape-te, yaq-fia ndøgo, zo tozomø-ndapem, ndømø-løvuám, yaq-fia, av Sodom taon-ak timindapem.”

*Qàndozáv nqanek, Yesu-te, pusa vøta  
(Luk 10:21-22)*

<sup>25</sup> Ta khøuwa-te ndøgo, Yesu āv gene-guligulím nqægo, “Tat, qo yan neka manqei-qape-ge Evezøza ndoqogo. No ike kandambá qo-te. Zapa ndøgo, qoqa matavap qòkhonáo, ti-te ndigu, ekeza kha zøtezat neka matavap loloakh-us ezoqam ndizæza. Geté qo ti-te ndígu toqonø-vevezám, ezoqam ndigu ande av nakhei nqonqon ndi:gu. <sup>26</sup> Unimanqatín. Tat. Qoqā poev, āv tønegoám.”

<sup>27</sup> Yaq Yesu manqat nøme ge-ein, “Gigiap neka matev ate ndægo, Tat noqá zenda-té genøvé. Ndego yakhapús, Yo ge-otev. Ezoqa nøme, ndigu Yo mè-zøtezák. Neka ezoqa Eve mè-zøtezák. Yo mba me:-otév, neka ndigu vøezøtéz, Yo Eve-qa yaq-te vevezam-qa ndezøgo.”

**11:23** 11:23 Isa 14:13-15; Gen 19:24-28  
Luk 10:12 **11:25** 11:25 1 Ko 1:26-29  
Zion 3:35; 17:2; 1:18; 10:15

**11:24** 11:24 Met 10:15;  
**11:27** 11:27 Met 28:18;



28 “No-té qandozáv, zo ezoqa ewaqape, qazø-ewez neka viniv-qape ndozo-eqatet. No pusup nøzø-etoám. 29 Kopømba ande av kao nduigu, tae monqo-te toqombøe-ve, yaq gigiap gēliv, zo noqá viniv zóndapēm, neka zøtezat vozóndapēm, no-te. Yaq zoqa yage-te, zo pusa zótá. Zapa ndógo, no matev aiyav-té qatø-matanám. Neka no nøkeza iz eqawatáv. 30 Viniv ndøgo, no ezoqam-te totove, tákh. Taqa viniv khapémbá.”

## 12

### *Yesu ndego kawá, Sabat khøuwa (Mak 2:23-28; Luk 6:1-5)*

1 Khøuwa nøme, Sabat khøuwá, Yesu ekeza paev ezoqam namba, wit khæe livin-mbá gunu:-apát. Yaq tegi paev ezoqam, ifi zøvín. Yaq wit nanga ndøvingisømém, sasa ndølouz. 2 Yaq Felisi ezoqam tiqa matev gigeivim, Yesu āv gimbøe-einím nqægo, “Nqáe! Khæfép nandav, qogi paev ezoqam Sabat khøuwa-te wit nanga nandi-vingisumit. Kopømba mbaín, Sabat khøuwa-te, sasae toqogo.”

3 Yaq Yesu gezø-qavøiu, “Ge zô, emanqat mozó-geveømem, av Deivid ge:matanam, tegi ezoqam namba ifi qazøvin? 4 Mbumbukiam-qá khoev-té genø-ón, flawa vømøndō-upøzo, ndigu lou-qase-te go:-abam, Mbumbukiam-gi, yaq tegi ezoqam namba sasa ndølouz. Matev av nqægo khæfép

---

**11:28** 11:28 Jer 31:25    **11:30** 11:30 1 Zion 5:3    **12:1** 12:1 Deut 23:25    **12:2** 12:2 Exo 20:10    **12:3** 12:3-4 1 Sam 21:1-6    **12:4** 12:4 Lev 24:5-9

ti-te. Mbumbukiam-gí iziz ezoqam mba zø-mboqoatám, nginik flawa tilouzat.\*

<sup>5</sup> Neka ge zô, Mozes-qa guguna manqat mozó-geveømem? Mbumbukiam-gi iziz ezoqam, Sabat khøuwa-te, sasae ndøgoatún, Mbumbukiam-qa khoev-te. Yaq av nqægo ndigu khafeap ndømøkuimatún. Geté ndigu manqa-zapazapa gonemáv. <sup>6</sup> No nqazó-manqate: Ezoqa ngêgó nqanek. Ngenek Mbumbukiam-qa khoev ùnime:løvuám.

<sup>7</sup> Mbumbukiam-qa Manqat āv qane-eín nqægo, ‘Noqa poev kandambaqape nqáneq: Zo tanakh matev zógoát, ezoqa nøme-te. Ambá ndógo, zo søvakha gigiap tozotøndo-løvusumat no-te.’ Zo nqanek manqat ambā mokho tozombondapemín, yaq zo nginik manqa-zapazapa-yav ezoqam, soqøsoqa ambá zøtézæbák.

<sup>8</sup> Ezoqam-ge Yo, ndego kawá. Sabat khøuwa, ndégo teno-kawaevát.”

*Yesu ezoqam pingim qambowau, gekhakheinøvem*

*(Mak 3:1-6; Luk 6:6-11)*

<sup>9</sup> Yesu ta manqei ndøgo ge-ivav, yaq Zu ezoqam-qa guliguli khoev-té genøwáv. <sup>10</sup> Ta guliguli khoev-te ndøgo, ezoqam møndøgoám. Ndego pingim gèmbowau. Yaq ezoqa Yesu gimbo-bevøpem, “Gê, ezoqa kopømbâ, Sabat khøuwa-te, ezoqa nøme tekhakheinøvem, ó, khafeâp?” Av gimbøe-bevøpem

---

\* **12:4** 12:4 Deivid av ge:matanam ndægo, yaq ezoqa teqa matev, soqain veweáv. Yaq nakémbá, Yesu teqa yaq-te, nqanek manqat ge-ein. **12:5** 12:5 Num 28:9-10 **12:6** 12:6 Met 12:41-42 **12:7** 12:7 Hos 6:6; Met 9:13 **12:10** 12:10 Luk 14:3

nqægo, zapa ndógo: Ndigu Yesu manqa ovøyam-te vee-qa mbogoám.

<sup>11</sup> Yaq Yesu gezø-qavøiu, “Zonømbé-einim. Ezoqa sip timbowanat, yaq Sabat khøuwa-te, kopo ndugu manqei ozu-tē gunūbøiāv, yaq ndego ngunuk sip segé-ivāv? Av taoká. Ndøliváv. <sup>12</sup> Geté ezoqam sip ùnime:-løvuám. Yaq nakémbá, khafeap mbain, ezoqam toqombo-tøke, Sabat khøuwa-te.”

<sup>13</sup> Yaq até gendego, ndego ezoqam āv gembøe-eín nqægo, “Pingim qoté-ovøyām.” Yaq ndego ezoqam, pingim sège-ovøyám, vømbō-eqeieqei, kopømba ande av pingim nøme qambøegoam.

<sup>14</sup> Yaq Felisi ezoqam Yesu-qa matev giqevim, ndigu sège-ivøvé. Yaq āv gini-pøoném nqægo: Pakhapakha zimbó-khanøém.

*Yesu mokho-te, Mbumbukiam-qa Manqat møndø-unimanqatín, ndøgo ibugukhokhof ge-ein*

<sup>15</sup> Yaq Yesu ge-otev, av nqægo, Felisi ezoqam gèmbø-voqoēm, yaq ndego manqei nøme-té genøwáv. Ezoqa kopoáv gimbopavat, yaq ndego enqoni-us ezoqam ate gi:goam, vøkhakheinøvemát. <sup>16</sup> Geté Yesu āv gene-gugubát nqægo: Ndigu teqa yaq-te, ezoqa nøme betezømèsím.

<sup>17</sup> Yesu av ge:matanam nqægo, yaq manqat ndøgo, Mbumbukiam tege manqa vevezam ezoqam Aezaya mokho-te ge-ein, gè-unimanqatín. Manqat nqáne,

<sup>18</sup> “Nqáe! Ngenek nogé sasae ezoqám. Nō nøveatáv.

No poev kandambá te-te, neka no nòmbøe-khafuát.  
Nøkeza Nqova nombó-etoám.

Ndego manqei-manqei ate ndægo, ezoqa matev  
eqeieqei-qá yaq-té mé:zømesimát.

<sup>19</sup> Ndego qaqa manqat gémanqateák. Neka ndego  
manqa sas gémanqateák.

Ezoqa teqa manqat gé-ewagák, nakhoa-te.

<sup>20</sup> Pefa køfi:v, ndego ma génqawayák.

Neka lampa ndøgo, tøkhouvøemat, ma  
gèkhoutavák.†

Ndego sasae gé-ivavák. Sasae até gégót, atema  
matev soqøsoqa ate ndægo vumú-nqagim,  
yaq matev eqeieqei vøndó-oē.

<sup>21</sup> Manqei-qape ate nqægo, ezoqa te-te ndégo  
tinótabát.”

*Yesu av gimbøe-einim nqægo, Saitan-qā  
bazaføgakh-tē genø-sasaeāt  
(Mak 3:20-30; Luk 11:14-23)*

<sup>22</sup> Khøuwa nøme, manqa-khou neka bøi waev  
mbain ezoqam ndondafém, Yesu-te. Ndego  
manqa-khou neka bøi waev mbain gegoam, zapa  
ndógo: Ndego nqova soqa mbøigoám. Yaq Yesu  
gèkhakheinøvé. Yaq ndego ezoqam kopømbá,  
manqat vø-ein-a, bøi vømbø-eqeieqei. <sup>23</sup> Yesu  
nqanek matev gematanam, yaq ezoqa ewaqape  
nqova ndafe kandambá. Yaq ekeza mokho-mba  
gibond, “Gê, ngenek Deivid-gê Zeò penømakhaya,  
Mbumbukiam ge:manqatam, tendo-khofotav?”

† **12:20** 12:20 Ta yaya etæ-qa manqa mokho nqáne: Ezo-  
qam ndigu bazaføgakh mbain ndigu, Yesu ma géngiæzoák, geté  
gèzøtøkéé.

<sup>24</sup> Geté Felisi ezoqam nqanek manqat giyogem, ndigu āv gini-einīm nqægo, “Av taoká. Ngenek nqova soqøsoqa, Belzebul-qá bazaføgákh gene-ngeasám, ndego nqova soqøsoqa-ge kawa.”

<sup>25</sup> Yesu tiqa matavap é-møndæ-otév, yaq gezø-ein, “Zoqa manqat mokho mbaín. Zapa ndøgo, gekha bawān ndigu, giqatønem, yaq ndigu izuizu ndønøfeapāt, nginik gékhoubám, até vømú-nasinīm. Neka vemlav o evenap tiqatønem, yaq ndigu izuizu ndønøfeapāt, ta vemlav ndøgo o ndigu evenap, kopømba mbaín, oskia tiyagat.

<sup>26</sup> Saitan-qa bawan-qa yaq-te, matev até kopó. Ndego amba ekeza ezoqa tengeasamín, yaq teqa bawan géqatá. Yaq segé-navøém. <sup>27</sup> No nqova soqøsoqa amba Belzebul-qa bazaføgakh-te tøte-ngeasamín, av zo ndøzøte-manqate, yaq gê, zogí ezoqam, nqova soqøsoqa gekha ezoqam-qá bazaføgakh-tē ginø-ngeasumatun? Gê, Saitan-qa bazaføgakh-tē ginø-ngeasumatun? Av taoká. Yaq nakémbá. Tiqa matev møndø-unimanqatín, av nqægo, zoqa manqat mokho mbaín. <sup>28</sup> No nqova soqøsoqa, Mbumbukiam-gé Nqová qate-ngeasumatún. Ndøgo zo āv qanezømás nqægo: Mbumbukiam-qa Megeat Matev, møndø-fakhán zo-te.

<sup>29</sup> Neka nøme nqánek: Gê, ezoqa bazaføgakh-qape, kopømba andé av Saitan nde-go, teqa gigiap aqonam-qa toqogoat, yaq qo khoev-tē soqombó-ōq, gigiap voqombó-aqonām? Av taoká. Geté vøkho-løvønøvém. Váev, gigiap toqombo-aqonam, teqa khoev-te.

<sup>30</sup> Gekha ezoqām ndigu, no-te nōzōzaneav ndigu, ndigu nogí qaqa ezoqām. Neka gekha ezoqām ndigu, no ezoqa mōvōbam-qa yaq-te tōkemav ndigu, ndigu ezoqa gēpanqasumít. <sup>31</sup> Yaq nakémbá, no nqazō-manqate: Gekha manqa-zapazapā ndōgo, ezoqa ndimatanam, até ndōgó-a, Mbumbukiam-qa iz ndingi:wat, ta manqa-zapazapa ndōgo, Mbumbukiam kopōmbá, segembōé-navōém. Geté ezoqa Nqova Mbomambaqape-qa iz tengiu, Mbumbukiam ta manqa-zapa ndōgo gembōé-navōemák. <sup>32</sup> Ezoqam ndego, Ezoqam-ge Yo-qa yaq-te, manqa soqōsoqa ndemanqate, Mbumbukiam teqa manqa-zapa ndōmbōe-navōém. Geté ezoqa Nqova Mbomambaqape-qa yaq-te, manqa soqa te-ein, Mbumbukiam teqa manqa-zapa gembōé-navōemák, ndaki yage-te neka yage nōme, megemege-te ndo:go.”

*Tae nanga eqeieqei o soqain toqoqei, yaq soqoté-qatéq, av nqægo, tae ndōgo eqeieqei o soqain (Luk 6:43-45)*

<sup>33</sup> Yaq Yesu manqat nōme ge:zōmas, gezō-ein, “Tae eqeieqei tōgoat, yaq até nangá-ya, eqeieqei. Geté tae soqain tōgoat, yaq até nangá-ya, soqain. Tae nanga eqeieqei o soqain toqoqei, yaq soqoté-qateqát, av nqægo, tae ndōgo eqeieqei o soqain.

<sup>34</sup> Zo waza soqōsoqa. Gê, manqat eqeieqei áv khazōté-manqatāt, zo manqa-zapazapa-us ndozogo? Nakhoa mbaín. Ezoqa ndōgo témanqatát,

gekha matavāp ndøgo, teqa mokho-te qamømbotøva. <sup>35</sup> Ezoqa eqeieqei, matev eqeieqei ndøgoatún. Zapa ndøgo, teqa mokho-te, matavap eqeieqei mbøigú. Geté ezoqa soqaqape, matev soqøsoqa ndøgoatún. Zapa ndøgo, teqa mokho-te, matavap soqøsoqa mbøigú.

<sup>36</sup> No nqazø-manqate: Gekha manqāt ndøgo, ezoqa khokho sa ndimanqate, Manqa ovøyam khøuwa kandambaqape-te, Mbumbukiam-te manqa ndø-ovøemém. <sup>37</sup> Gekha manqāt ndøgo, qo ndoqo-manqate, Mbumbukiam qo eqeieqei o soqain ndøgo tenéqæq.”

*Felisi ezoqam Yesu-qa umingiap matev qeivi-qa gigoam*

*(Mak 8:11-12; Luk 11:29-32)*

<sup>38</sup> Yaq Mozes-qa guguna manqat nømendim ezoqam neka Felisi ezoqa nøme, Yesu gimboeinim, “Nømendim ezoqam. Umingiap matev qómatanám. Yaq ni tábati-nøtén, qo Mbumbukiam ndokhofotāq.”

<sup>39</sup> Geté Yesu gezø-qavøiu, “Zo ezoqa ndakin nqazoyage, zo ezoqa soqøsoqá neka zo Mbumbukiam-te tøkebeáv. Yaq ndakin, zo umingiap matev qeivi-qa mba zøgó. Geté zo matev nøme zóqeivimák. Sa ndøgo tozóqeivím, av Ziona qambøe-fakhan, ndego Mbumbukiam-ge manqa vevezam ezoqam. <sup>40</sup> Kopømba ande av Ziona khøuwa misika neka lova misika zongøyam-qa mokho-te gu:goam, yaq até Ezoqam-gé Yó-a, manqei mokho-te āv tenégoát, khøuwa misikā

neka lova misika. <sup>41</sup> Mbumbukiam-qa Manqa Ovøyam Khøuwa Kandambaqape-te, ndigu Niniva vemiav-ak, segéwán. Yaq ndigu zo ezoqa soqøsoqa mé:zæb, zo ndakin nqazoyage. Zapa ndøgo, ndigu manqa-zapazapa-te gigoam, mândo-qambúz, Ziona-qa manqat gi:yogem. Geté, nqáe! Ngenek ezoqam zo namba nge:go, ngenek Ziona ùnime:løvuám. Geté zo qambuzaneáv, teqa manqat qazoyogem. <sup>42</sup> Neka Mbumbukiam-qa Manqa Ovøyam Khøuwa Kandambaqape-te, até ndugú-a, Siba manqei kawa sævam kandambaqapu, segé-itán. Yaq ndugu zo ezoqa soqøsoqa mé:zæb, zo ndakin nqazoyage. Zapa ndøgo, ndugu qámbá gunduwav, Solomon-qa matavap loloakh manqat vømømbō-ewag, ndego kawa ezoqam kandambaqape. Geté, nqáe! Ngenek ezoqam zo namba nge:go, ngenek Solomon ùnime:løvuám. Geté zo teqa nømendim manqat ndapeáv.”

*Matev soqaqape tøfakhan, ezoqa manqa-zapa-te nqawa teveséz*

*(Luk 11:24-26)*

<sup>43</sup> Yaq Yesu manqat nøme ge:zømas, gezø-ein, “Nqova soqa ezoqam-te tefakhan, yaq ndego mbenga qaqaniap manqei-té gé-okhoát. Manqei eqeieqei-qa ndøvawét, te:yagat. Geté qeiviav tøgoat, <sup>44</sup> ekeza manqat āv gené-ein nqægo, ‘Ság. Nøkeza khoev-té qatøveséz, ma qatønde-fakhan ndøgo.’ Yaq ndego nango tevesez, ta khoev-te ndøgo, ezoqam mbaín, tembøe-khaz, viayáp neka gapuk mbaín. <sup>45</sup> Yaq nangó genøwáv, nqova soqøsoqa seven nøme vømøndó-khatōb, ndigu uni



gi:soqøsoqoezam. Av teoká, av ndego ekezan nde:go. Yaq ndigu tindúzáv ndógo, namba vøméqōm. Yaq vaev-te ndøgo, ndego ezoqam, teqa yage unimé:-soqá. Av taoká, av bugukhokhof ge:yagam. Matev āv tōzømbé-fakhán, nginik manqa-zapazapa-us ezoqam, ndakin khøuwa-te ngiyage.”

*Yesu-gu evo neka emekheis, gekha ezoqām?*

*(Mak 3:31-35; Luk 8:19-21)*

<sup>46</sup> Yesu ezoqa ewaqape namba, manqa mo:manqatám, yaq nqáe! Evo neka tegi emekheis tīnōfākhāz. Bavokhó sogowán. Te namba manqa manqate-qa ndøgoám. <sup>47</sup> Yaq ezoqa nøme āv gimbøe-einím nqægo, “Nqáe! Qavo neka qamekheis, ngówani, bavokho. Ndigu manqa manqate-qa ndøgó, qo namba.”

<sup>48</sup> Geté yaq Yesu āv gende-qavøiú nqægo, “Nogu evo neka nogi nqamekheis kinøgoam?” <sup>49</sup> Yaq Yesu zenda ekeza paev ezoqam-té genøqantáv, ge-ein, “Nqáe! Nogu evo neka nogi nqamekheis, ngínik, ngiwaniap. <sup>50</sup> Zapa ndógo, gekha ezoqām ndigu, noge Tat-qa poev ndimbopaev, ndego yan-te ngo:yage, nogu evo neka nogi nqamekheis ndígu.”

## 13

*Ezoqa manqei vinivinimba-te, wit nanga gezøgeakhat, taqa yaya etæ manqat*

*(Mak 4:1-9; Luk 8:4-8)*

<sup>1</sup> Ta khøuwa kopō-te ndøgo, Yesu khoev gè-iváv. Yaq ndøgeg-té genø-ová, vømøqom. <sup>2</sup> Geté ezoqa

khàpumu-khouwéz, gindupindam te-te. Yaq Yesu khagua-té genøketáo, vøuqom. Ezoqa ndøgeg-té giwaniapám. <sup>3</sup> Yaq ndego yaya etæ manqat me:zòmás. Kopoáv. Av genengáz nqægo,

“Nqáe! Ezoqam møndøgoám. Khae-té genøwáv, wit nanga vømø-zøgeakh. <sup>4</sup> Yaq wit nanga ge:panqabumat, nøme nakhoa-té ginø-o:atát. Yaq pipisi tindu-løvuvám ndøgo, vølouz.

<sup>5</sup> Geté nøme ndigu, nandi-té ginø-o:atát. Nandi-te ndøgo, manqei khapekhapémbá qatøke:pat. Yaq mbusa nakhamas-té ginø-fakhanøvé. Zapa ndøgo, manqei andé mbaín. <sup>6</sup> Geté yaq, khøuwa gendosasev, mbusa ndigu gifakhatat, khøuwa tatas ndølouwáz. Yaq gèkusíz. Zapa ndøgo, ndigu ngum uni mbunipøteáv.

<sup>7</sup> Wit nanga nøme, gapuk-té ginø-o:atát. Yaq gapuk ndøgo qa-eqa, ndigu gèvøtøgeám.

<sup>8</sup> Geté wit nanga nøme, manqei egeieqei-té ginø-o:atát. Yaq kopømbá gi-eqanat, nanga vøqataz. Wit nanga nøme ndigu, 100, louzi nonqo gitøkebupat. Nøme ndigu 60, neka nøme ndigu 30.”

<sup>9</sup> Yaq Yesu gezø-ein, “Gekha ezoqām ndego, gea tømbo goat, yà beyogé.”

*Yesu gekha zapā, ezoqa yaya mba gezø-etæam  
(Mak 4:10-12; Luk 8:9-10)*

<sup>10</sup> Yaq Yesu-gi paev ezoqam tinduzáv ndøgo, vømbo-bevøpem, “Qo gekha zapā, yaya mba ndoqo-etæ, ezoqa ndoqote-zømesim?”

<sup>11</sup> Yaq Yesu gezø-qavøiu, “Mbumbukiam zo mba zøtáke, zo nogi paev ezoqam, mokho manqat tøzøte-zøtez, teqa Megeat Matev-qa yaq-te. Geté

ezoqa nøme-te, ndego takeáv. <sup>12</sup> Gekha ezoqām ndego, mokho gendap, Mbumbukiam otevat nøme mba mbøé-etoám. Yaq ndego otevat kandambá tømbo goat. Geté gekha ezoqām ndego, mokho ndapeav ndøgo, yaq Mbumbukiam até otevat-qasé-a, ndømbogo, segéviwám. <sup>13</sup> No ndigu yaya mba tæzømbe-etæ ndøgo: Ndigu ndikeôgé. Geté géqeivimák. Neka ndigu ndiyôgé. Geté mokho géndapemák. <sup>14</sup> Yaq av nqægo, manqat ndøgo, Mbumbukiam-ge manqa vevezam ezoqam Aezaya gepeawam, gè-unimanqatín, ndøgo qa-ein,  
 'Zo ndòzo-ewagát.

Geté manqa mokho zombó-ndapemák.

Zo ndòzo-kewagát.

Geté zóqeivimák.

<sup>15</sup> Nginik ezoqam,

mbøni gèzø-føgøføgakhám.

Neka gea gèzø-tokeáp,

neka bøi ndikøpøitāp.

Zapa ndøgo, ndigu poeveáv,

bøi ti:qeivat neka gea ti:-ewagat,

neka mokho tindapem,

yaq no-te vøndé-qambüz,

no vøté-khakheinøvēm.'

<sup>16</sup> Geté zo khanakhanakh mbá qanegó. Zapa ndøgo, zo bøi ndøzøte-qêiví neka gea ndøzøtē-yōgē.

<sup>17</sup> No unimanqatín nqazø-manqate. Mbumbukiam-gi manqa vevezam ezoqam neka matev eqeieqei ezoqa kopoáv, matev qeivi-qa

ndøgoám, zo ndakin nqazo-qeivi. Geté ndigu qeiviáv. Neka ndigu manqat yoge-qa vøgoam, zo ndakin nqazoyoge. Geté ndigu yogeáv.”

*Ezoqa manqei vinivinimba-te, wit nanga gezøgeakhat, taqa yaya etæ-qa manqa mokho (Mak 4:13-20; Luk 8:11-15)*

<sup>18</sup> Yaq Yesu tegi paev ezoqam gezø-ein, “Gèndoyogé, yaya manqat ndøgo, wit nanga zøgekhæm-qa yaq-te qazø-eta, taqa manqa mokho.

<sup>19</sup> Wit nanga ndigu, nakhoa-te gi-o:atat, taqa manqa mokho nqáneq: Ezoqa nøme, ndigu Mbumbukiam-qa Megeat Matev-qa yaq-te, manqat giyogemín, mokho upøgimáv. Yaq nqova soqaqape, até gendewavín, manqat vøe-vibamín, tiqa mbøni mokho-te tøu-ogeakhat.

<sup>20</sup> Neka wit nanga ndigu, nandi-te gi-o:atat, taqa manqa mokho nqáneq: Ezoqa nøme, Mbumbukiam-qa Manqat nakhamas-té ginø-ndapemín. Khanakhanakh-ús. <sup>21</sup> Geté ta manqat ndøgo, uni mbuvøemáv, tiqa mokho-te. Yaq ndigu føgøføgakh wanimáv. Mbumbukiam-qa Manqat zapaya, yage føgakh-qape o ngenøgim matev qazø-fakhanín, ndigu nakhamas-té ginø-o:azín.

<sup>22</sup> Neka wit nanga nøme ndigu, gapuk-te gi-o:atat, taqa manqa mokho nqáneq: Ezoqa nøme, Mbumbukiam-qa Manqat ambá giniyogé. Geté ndigu fofogeap khàpe zømbe-khouwewín, tiqa yage zapaya, neka tiqa poev matev, gigiap kopoav-qa yaq-te, vøtubamín. Yaq Mbumbukiam-qa Manqat, tiqa mokho-te ndøugu, gèvøtagín. Yaq kopømba mbáin, mokho tømbo-fakhan.

<sup>23</sup> Neka wit nanga ndigu, manqei eqeieqei-te gi-o:atat, taqa manqa mokho nqáneq: Ezoqa nøme, Mbumbukiam-qa Manqat gèyogemín neka mokho vømbō-ndapemín. Yaq Mbumbukiam-qa Manqat, mokho mbófakhán. Kandambá. Ezoqa nøme-te 100, neka ezoqa nøme-te 60, neka ezoqa nøme-te 30.”

*Wit neka avøeavøe sa qamu-umiavat, taqa yaya etæ manqat*

<sup>24</sup> Yaya etæ manqat nøme, Yesu ge:zømas, nqáneq. Gezø-ein, “Mbumbukiam-qa Megeat Matev, kopømba ande av nqægo: Ezoqa møndøgoám. Khae-té genøwáv, wit nanga mbomømboma vømø-zøgeakh. <sup>25</sup> Geté ezoqa ewaqape ate av-té gi:sømbiapat, tege qaqa ezoqam tendowáv ndøgo, avøeavøe nanga vøpomogim, ndøgo wit ma gi:zøgeakh, sasa ndøwav. <sup>26</sup> Yaq wit nanga mbusa gifakhaz, gi-umianat, mokho vøtøkebam, yaq até avøeavøé-a, namba me:umiavát.

<sup>27</sup> Yaq khae eve-gi sasae ezoqam, nqanek matev giqeivim, tinøzáv ndøgo, vømømbō-einim, ‘Khanánqa. Qo wit nanga eqeieqei aboqo-zøgeákh. Geté ndakin avøeavøe áv khané-fakhanam?’

<sup>28</sup> Yaq gendo-ein, ‘Qaqa ezoqám abe-matanám.’

Yaq sasae ezoqam gimbo-einim, ‘Gê, batiniav? Avøeavøe ambá nimø-khofoemín.’

<sup>29</sup> Geté ndego āv gezømbe-qavøiú nqægo, ‘Mbain. Avøeavøe naqanøkā ndøkhofðém. Soqain ndøgo, wit namba tøzøte-khofobem. <sup>30</sup> Wit avøeavøé namba sa bete-umianét, atema vingisam khøuwa vizimø-khantøzēm. Yaq no sasae ezoqam āv

qazømbé-eín nqægo, “Avøeavøe vøkhæ-khofoém, vø-møvøemem, yaq sasa zósønqotøvēm. Yaq wit zóvingisumém, noqa lou møvøyam khoev-te vozó-nqeitøzēm.” ’ ’ ”

*Masted tae nanga-qa yaya etæ manqat*  
(Mak 4:30-32; Luk 13:18-19)

<sup>31</sup> Yaya etæ manqat nøme, Yesu ge:zømas, nqáneq. Gezø-ein, “Mbumbukiam-qa Megeat Matev, ndøgo andé masted tae nangá, ezoqa khæ-te gezøgeakhin. <sup>32</sup> Nginik tae nanga khapímbá. Geté mbusa qafakhanin, qakhouwevin, tae kandambá. Avøe gigiap nøme møndø-løvuamín. Yaq tae ndøgo tøyat, pipisi até gindi-løvuvamin, taqa tang-te vø:viviamin.”

*Flawa poponøvem nonqo, taqa yaya etæ manqat*  
(Luk 13:20-21)

<sup>33</sup> Yesu yaya nøme gezø-eta, nqáneq, “Mbumbukiam-qa Megeat Matev, andé flawa poponøvem nonqó. Sakheis khasøkhasis ndø-upøgimatún, khapémbá, flawa-te vøu-pomogimimin. Flawa poponøvem nonqo, khapelavøqase ambá qanegó, neka flawa kandambā. Geté flawa ate ndi:gu, sègemø-popoezín.”

*Manqat nøme, yaya etæ-qa yaq-te*  
(Mak 4:33-34)

<sup>34</sup> Yesu nqanek manqat ate ndægo, ezoqa ewaqape gezø-manqatam, ndego yaya mba zø-etæám. Ndego manqat bavokho manqatemáv. Geté yaya mba zø-etæám. <sup>35</sup> Yesu av

ge:matønumam ndægo, yaq manqat ndøgo, Mbumbukiam-ge manqa vevezam ezoqam ge:-ein, gè-unimanqatín. Ta manqat nqáneq, “No ezoqa manqat tæzø-manqatat, yaya mba nøzø-etæát. Manqat ndøgo, no ezoqa tøte-zømesimat, khonoam-té qagoám. Nupøkhán mbá, Mbumbukiam manqei-qape gekhakheinam, atema ndakin.”

*Wit neka avøeavøe, taqa yaya etæ-qa manqa mokho*

<sup>36</sup> Yesu ezoqa ewaqape gezivaz, khoev mokho-te vømø-on, yaq tegi pæv ezoqam tinduzáv ndøgo, vømbō-einim, “Yaya etæ ndøgo, ezoqa avøeavøe nanga khæ-te gepomogim, taqa manqa mokho gekhâm? Kopømbâ toqoti-nømand?”

<sup>37</sup> Yaq Yesu gezø-qavøiu, “Ezoqam ndego wit nanga eqeieqei gezøgeakh, khæ-te, ndego Ezoqam-gé Yó. <sup>38</sup> Khæ ndøgo, manqei-qapé, neka wit eqeieqei ndigu, Mbumbukiam-gí ezoqám, teqa Megeat Matev-te ndu:gu. Geté avøeavøe ndøgo, ndigu nqova soqaqape-gí ezoqám.

<sup>39</sup> Qaqa ezoqam, ndego avøeavøe nanga soqøsoqa gepomogim, ndego nqova soqaqapé. Neka wit vingisam khøuwa ndøgo, manqei-qape-qá vaév. Neka sasæ ezoqam ndigu, enzol ezoqám.

<sup>40</sup> Kopømba ande av ezoqam avøeavøe gikhoføem neka vøsonqotøvem, yaq manqei-qape-qa vaev-te, matev āv tønéfakhán. <sup>41</sup> Ezoqam-ge Yo, ekeza enzol ezoqam ndókhofotáz, yaq gekha ezoqám ndigu, teqa Megeat Matev mokho-te, manqazapazapa ndigu neka ezoqa nøme manqa-zapa-te

ndi-ituza, vómøvāb. <sup>42</sup>Yaq ndigu gøinam wageap-té ginø-nqagivém. Yaq tí-eivumát ndógo, neka khaya vóvivismāt.

<sup>43</sup>Geté ezoqa eqeieqei ndigu, andé khøuwa me mé:sanqatavát, Tat-qa Megeat Matev-te. Gekha ezoqām ndego, gea tømboqat, yà beyogé.”

*Yakhaseke moni-us, khae-te qakhonawam, taqa yaya etæ manqat*

<sup>44</sup>Yaq Yesu yaya nøme zø-etá, gezø-ein, “Mbumbukiam-qa Megeat Matev, kopømba ande av nqægo: Ezoqa khae nøme-te, yakhaseke ndøqeív. Moni-ús. Manqei mokho-té qakhonawám. Ta yakhaseke mokho-te ndøugu, moni kandambá gu:nqeitavam. Yaq ndego ezoqam, nqanek yakhaseke nqawá genø-khonáo, sasa ndøqavan. Khanakhanakh khæpe mbøekhouwév. Yaq até gendego, ekeza gigiap ate qambøegoam, gèwí. Yaq moni geqas ndigu, khae ndógo tewí, ma moni yakhaseke-us ge:qeív.”

*Ezoqa agiwa qanimav-qapi gezømet, taqa yaya etæ manqat*

<sup>45</sup>Yesu yaya etæ manqat nøme ge:zømas, nqánek. Gezø-ein, “Neka Mbumbukiam-qa Megeat Matev, kopømba ande av nqægo: Stoa eve møndøgoám. Ndego agiwa-qasis qaniqanimav-qa ndøvawám. <sup>46</sup>Yaq khøuwa nøme, agiwa qanimav-qapi ndøzømét. Tiqa fia kandambá. Yaq ndego até gendego, gigiap ate qambøegoam, gèwí. Yaq moni geqas ndigu, agiwa-qasi me:wí.”

*Zonga voe gi:ndapin, taqa yaya etæ manqat*



<sup>47</sup> Yesu yaya etæ manqat nøme ge:zømas, nqáneq. Gezø-ein, “Neka Mbumbukiam-qa Megeat Matev, kopømba ande av nqægo: Ezoqa voe gi-ogimin, zonga bugug vinivinimbá gindapin. <sup>48</sup> Zonga voe gumu-khazemin, yaq ndøgeg-té ginø-itimín, vøqonavin, zonga sasa ndøgevezonamin. Zonga eqeieqei ndigu, lagu-té ginø-qonøzemín. Geté zonga soqøsoqa, gènqagevemín.

<sup>49</sup> Manqei-qape-qa vaev-te, matev kopo āv tønéfakhán. Enzol ezoqam tindúzāv ndøgo, ezoqa vø-qatøzø, eqeieqei vini neka manqa-zapazapa-us vini. <sup>50</sup> Yaq manqa-zapazapa-us ezoqam, gøinam wageap-té ginø-nqagivém. Yaq tí-eivumát ndøgo, neka khaya vøvivisumāt.”

*Awenege nømendim matev neka ndakinak nømendim matev*

<sup>51</sup> Yaq Yesu ekeza paev ezoqam gezøbevap, “Ge zø, nqanek manqat ate nqægo, taqa manqa mokho mozøndapem?”

Yaq gimbo-qavøinam, “Ni møindapém.”

<sup>52</sup> Yaq Yesu gezø-ein, “Gekha ezoqām ndego, Mozes-qa guguna manqat ge:-otev, yaq ndego Mbumbukiam-qa Megeat Matev mokho-te, genoge-paev-ezoqam-ev, ndego andé khoev evé. Ndego teqa khoev kouwat mokho-te, gigiap ndemøvøyam, gigiap qaniqanim vinivinimbá ndømbogo, nøme ndakinák neka nøme awenegé, yaq ta gigiap ndøgo, nøme vøndø-ovøe.”

*Yesu ekeza vemiav-ak gisanqawem  
(Mak 6:1-6; Luk 4:16-30)*

<sup>53</sup> Yesu nqanek yaya etæ manqat zømesim qamømbøe-navøem, yaq ta manqei ndøgo geivav, <sup>54</sup> ekeza vemiaiv-té genøwáv, Nazalet, neka Zu ezoqam-qa guliguli khoev-te, ezoqa vømezømesim. Yaq ndigu manqat gimboyogem, nqova ndafe kandambá neka ekeza mokhomba gibond, “Ngenek ezoqam, matavap loloakh neka bazaføgakh, umingiap matev gone nonqo, gekham-té gendap? <sup>55</sup> Gé, ngenek khoev puanam ezoqam-gê yò? Neka tegu evo, Melí? Neka tegi emekheis Zêms, neka Zosêf, neka Saemôn, neka Zudâs? <sup>56</sup> Neka até tegi sænakheis ate ndi:gú-a, ni namba zí:yage? Gé, ngenek ezoqam, teqa matev ate ndægo gekham-té gendap?” <sup>57</sup> Yaq ndigu vemiaiv-ak, Yesu gèsanqawém.

Geté yaq Yesu gezø-ein, “Manqei nøme-te, Mbumbukiam-ge manqa vevezam ezoqam, gèmbovizáp. Geté ekeza manqei-te neka ekeza khoev-te, ezoqa vizupáv.”

<sup>58</sup> Ta vemiaiv-te ndøgo, Yesu umingiap matev, agé matanapøteáv. Zapa ndøgo, ndigu unimanqat-inteáv.

## 14

*Zion, ndego ibøkha iz etoam ezoqam, gilaem  
(Mak 6:14-29; Luk 9:7-9)*

<sup>1</sup> Ta khøwa-te ndøgo, Elod ndego, Gelili plovinsge kawa ezoqam gegoam, Yesu-qa yaq-te, manqat ndø-ewág. <sup>2</sup> Yaq ekeza sasae ezoqam gezø-ein, “Ngenek Zión ategó, ndego ezoqa ibøkha iz gezø-etoumam. Løvøte-te nangó abetøndo-khandí:v. Yaq

nakémbá, bazaføgakh teqa mokho-te ndøu-sasaeat, umingiap matev ndematanam.”

<sup>3</sup> Elod nqanek manqat ge-ein, zapa ndógo. Ibugukhokhof Elod Zion gèmvøiú, ndimbula-te vø-utav. Elodias zapayá gene-matanám. Ndugu Elodias, ibugukhokhof tege namba qawan Filip-gú zas ndøgoám. Geté Elod sègeviwám. <sup>4</sup> Yaq Zion Elod āv gembøe-manqatám nqægo, “Khafeáp nandav, namba qawan-gu sævam qoqo-oki.” <sup>5</sup> Yaq Elod Zion ambá gelavawín, ta zapaya. Geté ndego ezoqam-qá møe ndøgoám. Zapa ndógo, ndigu Zion Mbumbukiam-gé manqa vevezam ezoqam me:vewám.

<sup>6</sup> Yaq Elod ge:qan, ta khøuwa iz gemø-khantaz, zifuap namba lou gilog, Elodias-gu yu tiqa megemege-te, gè-ogiám. Yaq Elod poev kandambá qambowav, tuqa ogiam-te. <sup>7</sup> Yaq Elod até gendego, vømbō-ein, “No unimanqatín nqataqa-manqate. Nøtaqambé-khavozák. Gekha gigiāp ndøgo, qo poev taqagoat, soqonø-eín, yaq søtaqá-etoám.” <sup>8</sup> Yaq ndugu evo mbobeváp, taqa yaq-te. Yaq ndugu Elod manqat āv tumbøe-qavøiú, av evo-qa poev qægoam, gumbo-ein, “Noqa poev nqáneq. Zion, ndego ibøkha iz etoam ezoqam, teqa kawa melek-té qazøtøndó-qonøvéq, no-te sasa zotøndó-ndapēm.”

<sup>9</sup> Yaq Elod nqanek manqat ge-ewag, ndego khanakhanakh mbáin. Mbøni mbová. Geté ndego nakhag ezoqam āv tezømbe-eín, av tuqa poev qægoam. Zapa ndógo, ndego manqat ezoqa ewaqape-qá bøi-té genø-eín. <sup>10</sup> Yaq ndigu até

gindigonem, ndimbula khoev-té ginøzáv, Zion monqo vømømbō-kepøzem. <sup>11</sup> Yaq Zion-qa kawa, melek-té ginø-qonøvém, mbasønakam vømømbó-etømem. Yaq ndugu evo-té gunøndáp, vømømbó-etoam. <sup>12</sup> Yaq Zion-gi paev ezoqam manqat giyogem, tinduzáv ndógo, Zion-qa kha vøndapem, sasa mø-ozem. Yaq Yesu-té ginøzáv, vømømbō-einim.

*Yesu ezoqa bawan-qape ge:zøkef  
(Mak 6:30-44; Luk 9:10-17; Zion 6:1-14)*

<sup>13</sup> Yesu Zion-qa yaq-te manqat ge-ewag, gilaem, ndego khagua-té genøketáo, yaq-keoqa sasa ndøqantav. Ndego ambá ezoqam-av manqei-té genøtinín, neka vømē-yakhapusivin. Geté ezoqam giyogem, av nqægo, møndø-qantāv, ndigu tiqa vemivemiav sège-yovitát, Yesu gimbo-pavat. Zapá ginøzáv. <sup>14</sup> Yesu gemø-asa, ezoqa bawan-qape mba mo:qeív. Yaq ndego tanakh zøgó, neka enqoni-us ezoqam vøkhakheinøvem.

<sup>15</sup> Yaq qakhagus ndøgo, ekeza paev ezoqam tinduzáv ndógo, vømbō-einim, “Gèkhagustét, neka vemivav mbaín, nqanek. Ezoqa bawan-qape émoqo-khofosám. Yaq vemivemiav-té giabenøzáv, ekeza lou bemøwi.”

<sup>16</sup> Geté Yesu gezø-ein, “Mbaín. Ndigu qavønipøteav tøgoat, kopømbá. Lou zo zozø-etoám, tilog.”

<sup>17</sup> Yaq gimbo-einim, “Gê, áv khatígonēm? Ni flawa faev neka zonga menas mba nigú.”

<sup>18</sup> Yaq Yesu gezø-qavøiu, “Zøtøndé-upøzonām.”

<sup>19</sup> Yaq ndego ezoqa bawan-qape, gagayag-te

qonam manqat zø-eín. Yaq até gendego, nginik flawa faev neka zonga menas, gè-upøzó, yan-te sasa ndøqan, Mbumbukiam ike manqat vømbø-ein. Yaq flawa gèmbegím, ekeza paev ezoqam vøzø-etoam, yaq ndigu ezoqa ewaqape sasa zø-etoam. <sup>20</sup> Yaq ezoqa ewaqape lou tilóg ndógo, até vøzø-ewez. Yaq lou mbegeap ndøgo, ezoqa gi-ivøvem, gèpizumém. Yakhav tuélv ginqeitømem, qamøvea.

<sup>21</sup> Ezoqa kopoav-qapé, nqanek lou gilog. Angana ate gi:goam, ande āv faev taosén ndi:gu. Geté sakheis neka nakheis, lou gilog, ndigu gevebøpøteáv.

*Yesu ibøkha mumat go:geavun  
(Mak 6:45-52; Zion 6:15-21)*

<sup>22</sup> Yesu nginik ezoqa kopoav-qape, lou guzumbu-etoam, yaq até gendego, tegi paev ezoqam vøzø-ein, “Zo khagua-té qanøketáb, yaq-keoqa vø:qantav. No nginik ezoqa ndøtokhokhofosám.” Yaq ndigu vøšøkuzim, sasa ndøtinim.

<sup>23</sup> Yesu ezoqa gumu-khofosam, yaq manqei poyat-té genøqavíg, yakhapus-mba vømø-guligulim. Yaq qapøistat, yakhapus mbá segegoát. <sup>24</sup> Ndakin tegi paev ezoqam-qa khagua, anana-mbá qanuteitát. Qámhá. Khamøe sògo-qaqavøemám neka vøšintavam.

<sup>25</sup> Yaq lova ande av 3 o 4 oklok ndægo, Yesu ekeza paev ezoqam-té genøwáv. Ibøkha mumát gono:mát. <sup>26</sup> Geté ibøkha mumat go:geavun, gi-ometam, ndigu møe kandambá gigonem. Até vøe-einim, ndego gevøgéev. Yaq gèzøgeá.

<sup>27</sup> Geté Yesu até gendego, gèzøndo-akhá, “Zo møe ndøgòném. Nó!”

<sup>28</sup> Yaq Pita gembo-ein, “Evézøza. Unimanqatin qo toqogoat, qonø-ein. Yaq ibøkha mumát qatøndónáv qo-te.”

<sup>29</sup> Yaq gembo-qavøiu, “Qanimáv. Mòqotøndoqáv.”

Yaq Pita até gendego, khagua gè-iváv, ibøkha-te vøvuao, Yesu-te sasa ndøwav, ibøkha mumat.

<sup>30</sup> Geté khamøe-qape geqeiv, ndego møe ndøgó. Yaq gègeonát. Gendo-akha, “Evézøza. Gènøtøké.”

<sup>31</sup> Yaq Yesu nakhamas-té genøvisí, vømbøgea. Gembo-ein, “Qoqa unimanqatin khapémbá, Mbumbukiam-te. Gekha zapâ ndoqoto-nake?”

<sup>32</sup> Yaq ndigu ezoqa menas khagua-te gi:ketaab, khamøe-qape sègevøitáv.

<sup>33</sup> Yaq ezoqam ndigu, khagua-te gu:guvam, Yesu gèmbøvizumém. Gimbo-einim, “Unimanqatín. Qo uni Mbumbukiam-gé-Yo-ín.”

*Yesu Genesalet manqei-te, enqoni-us ezoqam gekhakheinøvem*

*(Mak 6:53-56)*

<sup>34</sup> Yesu tegi paev ezoqam namba giqantavat, yaq Genesalet manqei-té gimøqá. <sup>35</sup> Ta manqei-te ndøgo, ezoqa Yesu gimatøvemem, yaq vemivemiav ndøgo, avøavun qagoat, manqa ndøkhofotømém, yaq ndigu enqoni-us ezoqa ate gi:goam, te-te sasa ndo-upøgim. <sup>36</sup> Yaq ezoqa āv gimbøe-viømém nqægo, “Kopømbâ, nginik enqoni-us ezoqam, nd-abua ov-qase mba tiqa-khanøumat. Yaq enqoni segezø-navøemát.” Yaq gekha ezoqām ndigu,

teqa ndabua gimbo-khanazumat, enqoni sègezø-  
navøemtát.

## 15

*Mbumbukiam-qa nømendim matev, atanakha-  
zapazapa-za-qa nømendim matev, gèløvuám*  
(Mak 7:1-13)

<sup>1</sup> Khøuwa nøme, Felisi ezoqam neka Mozes-qa  
guguna manqat nømendim ezoqam ndozáv, Yesu-  
te. Zelusalem taon-té ginduzáv. Gimbo-einim,  
<sup>2</sup> “Gekha zapá, qogi paev ezoqam, nigi atanakha-  
zapazapa-za-qa nømendim matev ndimøkuiam?  
Ndigu bugukhokhof zenda uni sunguzumáv, lou  
gilogin.”

<sup>3</sup> Yaq Yesu gezø-qavøiu, “Geté ge zô, gekha zapá,  
zøkeza nømendim matev zapaya, Mbumbukiam-qa  
guguna manqat ndozo-møkuiam? <sup>4</sup> Mbumbukiam  
āv gene-eín nqægo, ‘Qave neká qavo, gèzøvizáp.  
Gekha ezoqām ndego, eve o evo soqa manqat  
tembo-ein, ndego ezoqa yà belaém.’ <sup>5</sup> Geté zo  
ndozo-manqate, ezoqa kopømbaqapé, eve o evo  
sa tembo-ein, av nqægo, gekha gigiāp ndøgo, no  
amba qo tøtaqa-etoamin, ndøgo Mbumbukiam-qā.  
<sup>6</sup> Geté gekha ezoqām ndego, manqat av nqægo  
nde:manqate, ndego vizap mbaín, eve-te neka  
evo-te. Yaq av nqægo, zo zøkeza nømendim matev  
mokho-te, Mbumbukiam-qá Manqat zomøkuiám.  
<sup>7</sup> Zo khavozam ezoqám. Mbumbukiam-ge manqa  
vevezam ezoqam Aezaya, zo me:-eín, av ge:-ein  
nqægo,

<sup>8</sup> Nginik no tou mbá ginømbe-vizáp.

Geté tiqa mbøni qámbá no-te.

<sup>9</sup> Ndigu noqa iz, khokhó sege-eqawát.

Zapa ndøgo, ndigu ezoqam-qá nømendim matev mba me:zømesimít.

Ambá ndøgo, noqā nømendim matev.’ ”

*Ezoqam ande áv kené-manqa-zapa-us-ev-in?  
(Mak 7:14-23)*

<sup>10</sup> Yaq Yesu ezoqa ewaqape ndømøváb, gezø-ein, “Unime:yogé, neka mokho vømbō-ndapem!

<sup>11</sup> Ezoqam ambá ndøgo, tenē-manqa-zapa-us-ēv, Mbumbukiam-qa bøi-te, lou ndøgo, teqa manqa-nqa-te ndø-oev. Geté tene-manqa-zapa-us-evín ndøgo, manqat ndøgo, teqa manqa-nqa-te ndøndo-fakhate.”

<sup>12</sup> Yesu nqanek manqat ge-ein, yaq taqa zita-te, tegi paev ezoqam tinduzáv ndøgo, gimbo-einim, “Ge qô, moqoté-qateq? Felisi ezoqam mbøni nqosøgeap mboyogém, qo nqanek manqat qoqo-ein.”

<sup>13</sup> Yaq Yesu gezø-qavøiu, “Gekha gigiāp ndøgo, noge Tat, ndego yan-te ngo:yage, ogekhæav ndøgo, ndøkhofóé. <sup>14</sup> Sáq! Sègezø-iváv. Ndigu bøi waev mbain ezoqam ituza-qa ndøgó. Geté até ndigú-a, bøi waev mbaín. Bøi waev mbain ezoqam, bøi waev mbain ezoqa nøme te-itu, yaq ndigu ezoqa menas, manqei ozu-te, até sugumú-o:áz.”

<sup>15</sup> Yaq Pita gendo-ein, “Kopømbâ, yaya ndøgo, ezoqa qoqozø-eta, mokho toqoti-nømand?”

<sup>16</sup> Yaq Yesu gezø-qavøiu, “Gê, até zó-a, manqa mokho upøgimáv? <sup>17</sup> Ge zó, møzøté-zøtez? Gekha



lōu ndøgo, manqa-nqa-te ndø-oev, gus-té qanø-okhó. Yaq vaev-te nqawa møndø-fakhanín. <sup>18</sup> Geté manqat soqøsoqa ndøgo, manqa-nqa-te ndøndo-fakhate, ndøgo mbøni-té qando-fakhanín. Matev nqáneq, ezoqam Mbumbukiam-qa bøi-te ge-manqa-zapa-us-evín. <sup>19</sup> Zapa ndøgo, matavap soqøsoqa, kopømba ande av ezoqam pakhapakha khaneam matev neka nøkenøkem ngi:wat matev neka mambe matev neka aqonam matev neka meakha manqat manqate matev neka manqat ponqom matev, ndøgo mbøni-té qando-fakhaté. <sup>20</sup> Ezoqam nqáneq gene-manqa-zapa-us-evín, Mbumbukiam-qa bøi-te. Geté ezoqam bugukhokhof zenda uni sunguziav tegoat, lou telog, ndøgo gé:-manqa-zapa-us-ev-ák.”

*Bawan vini-ak sævam, Yesu gu-unimanqatin  
(Mak 7:24-30)*

<sup>21</sup> Yesu nqanek manqei ge-ivav, yaq Taya neka Saedon taon avønin-té genøwáv. <sup>22</sup> Yaq nqáe! Keinan bawan sævam ndøwáv, ta manqei-te ndøgo guyagam, gundu-akha, “Evézøza. Deivid-ge Zeo. No tanakh gènøgó. Nogu yu, nqova soqa mbøigú. Gèngiitét.”

<sup>23</sup> Geté Yesu yaq manqat-qase qavøiwateáv, tu-te. Yaq tegi paev ezoqam tinduzáv ndøgo, vømbø-einim, “Vøkhofotáv, ngunuk, niqa zita-te ngundu-akhayam.”

<sup>24</sup> Yaq Yesu gendo-ein, “No Mbumbukiam Izlael ezoqam-te mbá gendo-khofotán, ndigu kopømba ande av sip ndi:gu, gi-ewaz.”

<sup>25</sup> Geté ndugu tunduwáv ndógo, katuk vōmøkui, gundu-ein, “Evézøza. Vønøtøké.”

<sup>26</sup> Yaq Yesu gumbo-qavøiu, “Matev eqeieqéi mbá, nakheis-qa lou toqondap, yaq gaqo sasa qozónqagim.”

<sup>27</sup> Yaq ndugu gundu-qavøiu, “Evézøza. Nandav unimanqatín. Geté gaqo, lou khakhayakh ndølogatún, ndøgo eve-qa lou-qase-te qando-pomovatun.”

<sup>28</sup> Yaq Yesu gumbo-qavøiu, “Ngólam. Qoqa unimanqatin kandambá tantáv. Matev āv tønéfakhán, av qo ndaqambe-poev.” Yaq ndaføyambá, tugu yu sège-eqeieqei-év.

*Yesu ezoqa kopoav gekhakheinøvem*

<sup>29</sup> Yesu ta manqei ndøgo ge-ivav, yaq Gelili kewan ndøgeg-té genø-ewát. Yaq manqei poyat-té gemøqavíg, vømøqqom. <sup>30</sup> Yaq ezoqa bawan kandambá gindupindam te-te, ezoqa nøme vøndó-upøgim, kagi ezoqam neka bøi waev mbain ezoqam neka bov o pingim kumbøgeap ezoqam neka manqa-khou ezoqam neka ezoqa nøme, gekha enqoni nøme ndøgo, qazøgoat. Yesu-qa megemege-té ginø-abám, vøkhakheinøvem.

<sup>31</sup> Ezoqa ewaqape nqova ndafe kandambá, matev ndøgo, bøi gi:qeivim, manqa-khou ezoqam manqat gimanqatam, neka bov o pingim kumbøgeap ezoqam vø-eqeieqei-ez, neka kagi ezoqam okho vøngazem, neka bøi waev mbain ezoqam, bøi vøkewag. Yaq ndigu Mbumbukiam-qa iz ndø-eqánem, ndego Izlael ezoqam-ge Mbumbukiam.

*Yesu ezoqa bawan-qape nøme ge:zøkef  
(Mak 8:1-10)*

<sup>32</sup> Yesu ekeza paev ezoqam tenø-møváb ndógo, gezø-ein, “No nginik ezoqam tanakh nøzøgó. Zapa ndógo, nginik no namba ngigu, khøuwa misiká. Yaq ndakin ndigu lou mbaín. No poeveáv, ndigu iffin-us sa tækhofosam. Soqáin ndógo, nakhoa-te bøi tømøzø-gugim, ti:qavoniapet.”

<sup>33</sup> Yaq paev ezoqam gimbo-einim, “Gê, lou gekham-tê qazíqeivím, nqanek ezoqam-av manqei-te, nginik ezoqa bawan-qape vizí:zøkēf.”

<sup>34</sup> Yaq Yesu gendo-ein, “Flawa gekhâm nandizøgo?”

Yaq gindu-qavøinam, “Flawa ate gi:goam sevén neka zonga khasøkhasis khapímbá.”

<sup>35</sup> Yaq Yesu ndigu ezoqa bawan-qape, manqei-te qonam manqat zø-eín. <sup>36</sup> Yaq até gendego, nginik flawa seven neka zonga, gè-upøzó, Mbumbukiam ike manqat vømbø-ein, sasa ndømbegim, ekeza paev ezoqam vøzø-etoam, yaq ndigu ezoqa ewaqape sasa zø-etoam.

<sup>37</sup> Yaq ezoqa ewaqape lou tilóg ndógo, até vøzø-ewez. Yaq lou mbegeap ndógo, ezoqa gi-ivøvem, gèpizumém. Yakhav kandakanda sevén, ginqeitømem, qamøvea. <sup>38</sup> Ezoqa kopoav-qapé, nqanek lou gilog. Angana ate gi:goam, fo taosén. Geté sakheis neka nakheis, lou gilog, gevebøpøteáv.

<sup>39</sup> Yesu ezoqa ewaqape gumu-khofosam, yaq ekeza paev ezoqam namba, khagua-té ginøketáb, Magadan manqei-te sasa ndøqantav.

# 16

*Ezoqa Yesu-qa umingiap matev qeivi-qa gigoam  
(Mak 8:11-13; Luk 12:54-56)*

<sup>1</sup> Yaq Felisi ezoqam neka Sadusi ezoqam ndozáv, Yesu-te. Matemateam-qa mbogoám. Gimbo-einim, “Umingiap matev qómatanám. Yaq tàbati-nòtén av nqægo, qo Mbumbukiam ndokhofotāq.”

<sup>2</sup> Geté Yesu gezø-qavøiu, “Khaiya køkouk tøgoat, khøuwa gemøsinanin, yaq zo møzøte-zøtezín, khaiya eqeieqeí segení-goát. <sup>3</sup> Yaq khaiya kikis neka bøivun tøgoat, qanaqanus qando-pavein, zo møzøte-zøtezín, qæ ndølanqá. Zo khaiya qazo-qeivimin, zo møzøte-zøtezín, khaiya ande āv khanégoát. Geté zo matev nqazo-qeivi, av ndakin nqæfakhanumit, yaq zo taqa mokho upøgimáv. <sup>4</sup> Zo ezoqa ndakin nqazoyage, zo ezoqa soqøsoqá neka zo Mbumbukiam-te tøkebeáv. Yaq ndakin, zo umingiap matev qeivi-qa mba zøgó. Geté zo matev nøme zóqeivimák. Sa ndøgo tozóqeivím, av Ziona qambøe-fakhan.”

Yaq Yesu sègeziváz, vøwav.

*Yesu Felisi neka Sadusi ezoqam-qa nømendim  
matev, flawa poponøvem nonqo ge:khamas  
(Mak 8:14-21)*

<sup>5</sup> Yesu-gi paev ezoqam, kewan yaq-keoqa gimøqa, flawa upøzoateáv. Manqa mate zømbo-navøém.

<sup>6</sup> Yaq Yesu gezø-ein, “Aiyá qagó. Felisi neka Sadusi ezoqam, tiqa flawa poponøvem nonqo, gèmbøe-feazoát.”

<sup>7</sup> Yaq ndigu paev ezoqam, ekeza mokho-mba gibond, “Yesu nqanek manqat ekeqa ndøgo tene-ein, ni flawa upøzoateav qazigoam.”

<sup>8</sup> Yesu é-møndæ-otév, ndigu gekha manqat mē:bondat. Yaq gezø-ein, “Zo gekha zapá, flawa-qa yaq-te nqazøte-fofogeap? Zoqa unimanqatin Mbumbukiam-te khapémbá. <sup>9</sup> Gê, zo mokho ndapeáv? Zo tozombó-matavap, no flawa faev, ndigu faev taosen ezoqam qatezøkef? Yaq yakhav andē gekhâm qazo-nqeitømem, lou ndøgo qamøvea? <sup>10</sup> Neka gê, zo tozombó-matavap, no flawa seven, fo taosen ezoqam qatezøkef? Neka yakhav andē gekhâm qazo-nqeitømem, lou ndøgo qamøvea? <sup>11</sup> Zo gekha zapá, noqa manqa mokho qeiviav ndozogo? No ambá av nqægo, lou-qā yaq-tē qazømbe-ein. Geté no Felisi neka Sadusi ezoqam-qa flawa poponøvem nonqo nøte-ein. Zo ndøgo tozombøé-feazotát.”

<sup>12</sup> Yaq ndakin, Yesu-gi paev ezoqam, manqa mokho tinømbo-ndapém ndøgo, ndego ambá flawa poponøvem nonqo me:-ein, ndøgo flawa-te toqotu-nqagim. Geté ndego Felisi neka Sadusi ezoqam, tiqa nømendim matev-qa yaq-té gene-ein.

*Pita gematøvem, Yesu, ndego Mesayā  
(Mak 8:27-30; Luk 9:18-21)*

13 Yaq Yesu, Sæzalia-Filipai taon avønin-té genøwáv. Yaq ekeza pæv ezoqam gezøbevap, “Gê, Ezoqam-ge Yo, ezoqam gekha mé:vewe?”

14 Yaq gimbo-qavøinam, “Ezoqa nøme ndimanqate, qo Ziön, ndego ibøkha iz etoam ezoqam. Neka nøme ndimanqate, qo Ilaizá. Neka nøme ndimanqate, qo Zelemayá, o Mbumbukiam-gé manqa vevezam ezoqá nømé, ndigu ibugukhokhof giyageapam.”

15 Yaq Yesu gezøbevap, “Gemâ zo? No gekha ezoqām zøténæna?”

16 Yaq Saemon Pita gembo-qavøiu, “Qo Mesayá. Khandi Mbumbukiam-gé Yó.”

17 Yaq Yesu gendo-qavøiu, “Saemon, Ziona-ge yo, qo khanakhanakh mbá qanegó. Zapa ndøgo, nqanek matavap, qo ambá av nqægo, manqei-qape ezoqam qaveáz. Geté nogé Tat qaveáz, ndego yan-te ngo:yage. 18 Neka no nqataqá-manqate. Qo Pitá. Taqa manqa mokho, ‘Nandí.’ Yaq ta nandi-qape-te nginik, no ndigu ezoqam, no ndi-unimanqatinat, tiqa bawan andé khoev me notó:wév. Nqova soqaqape-qa bazaføgakh kopømba mbáin, nqanek bawan tøtømbua. 19 No Mbumbukiam-qa Megeat Matev mboqogim nonqo nøtaqá-etoám. Gekha matēv ndøgo, qo nqanek manqei-qape-te toqotø-tokimat, até yan-té-a, āv tønétokát. Neka gekha matēv ndøgo, nqanek manqei-qape-te toqo-mboqogimat, até yan-té-a, āv tøné-mboqovát.”

---

**16:14** 16:14 Met 14:1-2; Mak 6:14-15; Luk 9:7-8    **16:16** 16:16 Zion 6:69    **16:17** 16:17 Gal 1:15-16    **16:18** 16:18 Zion 1:42; Ef 2:20    **16:19** 16:19 Met 18:18; Zion 20:23

<sup>20</sup> Yaq Yesu ekeza paev ezoqam manqa āv gezømbe-løvúa nqægo, “Zo ezoqa nøme zø-ein, av nqægo, no Mesayā.”

*Yesu ekeza løvøte neka nango khandi:vat-qa yaq-te, ande gezømas*

*(Mak 8:31-33; Luk 9:22)*

<sup>21</sup> Ta khøwa-te ndøgo, Yesu ekeza paev ezoqam, teqa løvøte-qa yaq-te zømesim ndøngáz. Gezø-ein, “No Zelusalem taon-té qabatønáv, nqosøgeap kandambaqape bamøndap, ti-te ndigu, megetapak neka Mbumbukiam-gi iziz ezoqa kandakanda neka Mozes-qa guguna manqat nømendim ezoqam, neka bemølambem. Geté khøwa timønø-misika-ez ndøgo, Mbumbukiam no nqawa ndøkhandí:n.”

<sup>22</sup> Yesu nqanek manqat ge-ein, yaq Pita até gen-dego, sègekható, vøgugu, gembo-ein, “Evézøza. Av taoká! Matev av nqægo, betaqa-fàkhán.”

<sup>23</sup> Geté Yesu, gèndoqambún, Pita vømbō-ein, “Mòqoqáv qo, Saitan! Qo qònømbø-khazét. Qoqa matavap nandav, ambá av nqægo, Mbumbukiam-tē qandowāv. Geté manqei-qape ezoqam-té qandowáv.”

*Yesu-te paev-qa toqogoat*

*(Mak 8:34-9:1; Luk 9:23-27)*

<sup>24</sup> Yaq Yesu ekeza paev ezoqam gezø-ein, “Gekha ezoqām ndego, no-te paev-qa ndego, ndego ekeza poev matev zitá geabetewuá, neka ekeza tae mutui bē-eqa, neka no sasa benøndopaev.

<sup>25</sup> Unimanqatín. Gekha ezoqām ndego, ekeza

yage tendapet, ndego ndækhambuá. Geté gekha ezoqām ndego, no zapaya ekeza yage te:khambua, ndego ndòmøqeív. <sup>26</sup> Gẽmbo-mataváp. Ezoqa manqei-qape gigiap ate nqægo tøm bogawam, yaq ekeza yage gẽkhambuā, ta gigiap ate ndægo áv khambøé-tøkē? Neka gẽ, ngenek ezoqam, gekha fia ndógõ, yage nango temendap?

<sup>27</sup> Ezoqam-ge Yo tendoqavan, enzol ezoqám namba mé:geáv. Eve-qa waev neka bazaføgakh namba mé:geáv, neka ezoqa ewaqape yaq-fia vøzø-etoām, av ndigu matev ndi:matanam. <sup>28</sup> No unimanqatín nqazø-manqate. Zo ezoqa nøme nqazo-waniap, naqanøká zópakhaezák. Geté Ezoqam-ge Yo ndòzotøkhæ-ometám, teqa Megeat Matev namba te:geav.”

## 17

### *Yesu bugug qambo-enend (Mak 9:2-13; Luk 9:28-36)*

<sup>1</sup> Yaq khøuwa siks-qa zita-te, Yesu, Pita neka Zems neka tege namba qawan Zion, manqei poyat-qape-té genø-itúb, vømø-yakhapus-mokhomba-ez. <sup>2</sup> Yaq Yesu-te gi:kewagam, ndego bugug sògo-enendtát, tiqa bøi-te. Teqa bugug andé khøuwa waev me me:sanqatavavún, neka teqa ndabua ùnime:-papaqá. Andé wáev. <sup>3</sup> Yaq nqáe! Mozes neká Ilaiza, sègezø-fakház. Yesu namba, manqat ndømanqatám.

<sup>4</sup> Yaq Pita Yesu gembo-ein, “Evézøza. Qanimáv, ni nqeigu. Qo taqa-pøovat, no khoev-qasis misika



nøzøpuán, qoqa kopo neka Mozes-qa kopo neka Ilaiza-qa kopo.”

<sup>5</sup> Pita ate av-té manqat ge:manqatam, yaq ozoz ndøgutáz. Waev-ús. Yaq nqáe! Ozoz-te ndøgo, manqat ndofakhán. Av qande-eín nqægo, “Ngenek nogé Yó. No poev kandambá te-te, neka no nømbøe-khafuát. Zo teqa manqat gèyogé.”

<sup>6</sup> Yaq ndigu paev ezoqam, nqanek manqat giyo-gem, møe kandambá gigonem. Yaq sège-o:áz. Bugug até manqei-té. <sup>7</sup> Geté Yesu tendowáv ndøgo, kha vøzø-khanøzam. Gezø-ein, “Mòzowán. Møe ndøgòném!”

<sup>8</sup> Yaq kawa gi-eqagim, gikewag, Yesu mba ndø-ometám. Ezoqa nøme mbáin.

<sup>9</sup> Manqei poyat-te nango gi:visat, Yesu manqa zøløvuá. Gezø-ein, “Matev nqanek, zo qazoqeivim, ezoqa nøme naqanøká me:zømás. Geté Ezoqam-ge Yo, løvøte-te bètøndokhæ-khandí:v.”

<sup>10</sup> Yaq tegi paev ezoqam gimbo-bevøpem, “Gekha zapâ Mozes-qa guguna manqat nømendim ezoqam ndimanqate, av nqægo, ‘Ilaiza betøkhæ-fakhán.’?”

<sup>11</sup> Yaq Yesu gezø-qavøiu, “Unimanqatín, Ilaiza bugukhokhof ndøkhæ-fakhán, gigiap ate ndægo vøkhakheinām. <sup>12</sup> Geté no nqazø-manqate: Ilaiza møndø-fakhán. Geté ezoqa ndego matavapøteáv. Yaq matev āv timbi-matønø mém, av ekezan qazømbe-pøovat. Yaq até Ezoqam-gé Yó-a, nqosøgeap ndøndáp, tiqa zenda-te.”

**17:5** 17:5 Psa 2:7; Isa 42:1; Met 3:17; Mak 1:11; Luk 3:22; Deut 18:15

**17:10** 17:10 Mal 4:5    **17:12** 17:12 Met 11:14

13 Yaq paev ezoqam, manqa mokho tinombo-ndapém ndógo, Yesu Ilaiza ge:manqatam, ndego Zion me:manqatám, ndego ibøkha iz etoam ezoqam.

*Yesu opønakam gekhakheinøvem, ndego nqova soqa gembøigoam  
(Mak 9:14-29; Luk 9:37-43a)*

14 Yesu paev ezoqa misika namba, manqei pøyat-te ginduvis, ezoqa bawan-qape mõndøgoám. Yaq ezoqam tendowáv ndógo, teqa megemege-te katuk vømøkui. 15 Gembo-ein, “Evézøza. Noge yo tanakh gèmbogó! Gèmboganavóém. Unime:-soqoevin. Nøme gøinam-té genø-bøiavin neka nøme ibøkha-te vøbafin. 16 No qogi paev ezoqam-te qændafat, ndigu amba me:khamasém. Geté ndego eqeieqevateáv.”

17 Yaq Yesu gendo-qavøiu, “Zo matev køfigiap neka unimanqatin mbain ezoqam, zo ndakin nqa-zoyage, gê, no khøuwa andé gekhâm, zo namba tizi:yagat neka zoqa viniv vøe-eqatât? Geté ság! Opønakam vøndo-ndafém.”

18 Yaq gindu-ndafem, Yesu nqova soqa gèmbøekhafén, ndego opønakam-qa mokho-te gu:goam, yaq ndego vømbø-fakhan. Yaq opønakam, sège-eqeieqei-év.

19 Taqa zita-te, tegi paev ezoqam, Yesu namba gimi-yakhapus-mokho-mba-ez, gèmbø-bevøpém, “Ni gekha zapâ, nqova soqa amba qambøi-ngeatømem?”

<sup>20</sup> Yaq gezø-ein, “Zapa ndøgo, zoqa unimanqatin khapémhá. No unimanqatín nqazø-manqate: Zoqa unimanqatin Mbumbukiam-te, kopømba ande av masted tae nanga-qasis ndægo tøgonin, yaq zo ambá kopømbá, manqei poyat nqanek ambá āv qazømbøe-einimín nqægo, ‘Manqei nøme-té qonóqáv.’ Yaq ndøgo ambá segewavín. Matev ate ndægo, zo ambá kopømbá tozo-matønømemin.”\*

*Yesu qambo-menas, ekeza løvøte neka nango khandi:vat-qa yaq-te ge:zømas*  
(Mak 9:30-32; Luk 9:43b-45)

<sup>22</sup> Khøuwa nøme, Yesu tegi paev ezoqam namba, Gelili plovins-te gipindam, Yesu āv gezømbe-eín nqægo, “Ezoqam-ge Yo, avønín, ezoqam-qá zenda-té ginøveém, <sup>23</sup> neka vølaēm. Geté khøuwa timømbo-misika-ez ndøgo, ndego Mbumbukiam nango ndøkhandí:v.” Ndigu paev ezoqam, nqanek manqat giyogem, yaq mbøni zøvá. Mbøni vaev kandambá.

*Teks moni abam-qa yaq-te, Mbumbukiam-qa khoev nonqo*

<sup>24</sup> Yesu tegi paev ezoqam namba, Kapenaum taon-te gimøfakhaz, yaq teks moni upøgim ezoqam ndozáv, ndigu Mbumbukiam-qa khoev teks moni gi-upøgimatun. Pita-té ginduzáv, gimbo-einim,

---

**17:20** 17:20 Met 21:21; Mak 11:23; Luk 17:6; 1 Ko 13:2 \* **17:20** 17:20 Baebol kopokopo nøme-te, Glik manqat-te gipeaomem, manqat nøme ndøgó. Ta manqat nqáneek: 21Geté nqova soqøsoqa av ngi-gu, kopømba mbaín sa toqo-ngeasam. Geté sa ndøgo toqoté-ngeasám, Mbumbukiam-te toqovi:mat neka lou logemav matev voqógoāt. **17:22** 17:22 Met 16:21 **17:24** 17:24 Exo 30:13; 38:26

“Gê, zoge nømendim ezoqam, teks moni møndø-abumatun, Mbumbukiam-qa khoev nonqo?”

<sup>25</sup> Yaq Pita gendo-qavøiu, “Møndø-abumatún.”

Yaq Pita khoev-te gendoqavan, ambá Yesu mbo-einín, taqa yaq-te. Geté Yesu ekezan, é-mando-ein, “Sáemon. Qoqa matavap áv khané:go? Manqei-qape-gi kawakawa-za, teks moni gekha ezoqam-tē gindú-upøgimatun? Ekeza ezoqam-tê, ó, ezoqa vini-tè?”

<sup>26</sup> Yaq Pita gendo-ein, “Ezoqa vini-té gindu-upøgimatún.”

Yaq Yesu gendo-qavøiu, “Unimanqatín. Kawakawa-za-gi ezoqam, teks moni gé-abamák ti-te. <sup>27</sup> Geté, ság, soqain ndøgo, nginik teks moni upøgim ezoqam, qaqa tizizø-løwaz. Yaq nakémbá. Kewan-té qanø-ová, vømø-faleam. Yaq zongøyam ndego, bugukhokhof toqo-tøkhatav, manqa-nqa qombó-mboqoá. Yaq moni mokho toqózømét ndøgo. Yaq ndigu moni mokho, teks moni upøgim ezoqam-té qonø-ndapáz. Yaq qo neka no, nigi teks moni nándiv.”

## 18

*Mbumbukiam-qa Megeat Matev mokho-te, iz akhae gekha ezoqām ndøgoát?*

*(Mak 9:33-37; Luk 9:46-48)*

<sup>1</sup> Ta khøuwa-te ndøgo, Yesu-gi paev ezoqam tinduzáv ndøgo, vømbø-bevøpem, “Gê, Mbumbukiam-qa Megeat Matev mokho-te, iz akhae kandambaqape, gekha ezoqām ndøgoát?”

<sup>2</sup> Yaq Yesu nakhasam mbo-akhá, tiqa mokho-te livin-mba ndøugu, vøve. <sup>3</sup> Gezø-ein, “No unimanqatín nqazø-manqate. Zo enendateav tøgoat, neka kopømba ande av nakhei nqonqon ndi:gu vozomógō, yaq zo Mbumbukiam-qa Megeat Matev mokho-te, zomø-ozák. <sup>4</sup> Gekha ezoqām ndego, ekeza kha tevoa, kopømba ande av nakhasam nge:go, kandambaqape ndégo tégoát, Mbumbukiam-qa Megeat Matev mokho-te.

<sup>5</sup> Neka gekha ezoqām ndego, noqa iz-te, nakhasam av nge:go tekható, ndego no ndøkhatómb.”

*Matev ndøgo, ezoqa manqa-zapa-te ndø-ituza  
(Mak 9:42-48; Luk 17:1-2)*

<sup>6</sup> Yaq Yesu manqat nøme ge:zømas, gezø-ein, “Gekha ezoqām ndego, nakhei nqonqon av ngi:gu, ndigu no ndi-unimanqatinat, manqa-zapa-te te-itub, teqa manqa-zapa kandamba tantáv. Ndego amba nandi-qape monqo-te timbo-møpøtøzemin, yaq anana-mba sasa mø-oginamin, vømø-geonin, yaq ta yaq-fia te-te ndego, ambá andé khapémbá. Geté yaq-fia kandambaqape ndøgo, Mbumbukiam-te temøndap.

<sup>7</sup> Manqei-qape ezoqam møndø-soqoéz, ndigu ezoqa nøme, manqa-zapa-te ndi-ituza. Unimanqatín. Khamasim matev, ndøfakhanám, ndøgo ezoqa manqa-zapa-te tø-itubat. Geté ndigu ezoqam ndøsoqoéz, ndigu ezoqa nøme manqa-zapa-te ti-itubat.

<sup>8</sup> Qoqa pingim o bov manqa-zapa-te t̄o-ituqabat, gèkepáz, v̄o-ogi. Pingim o bov kopo mba taqagoat, khandi miavmiav-te toqom̄-oq, nd̄ogo kop̄ombá. Geté soqain nd̄ogo, qoqa bov menas neka pingim menas namba, ḡoinam-te tim̄-ogeqænam, nd̄ogo miavmiav nd̄owageap. <sup>9</sup> Neka qoqa b̄oi manqa-zapa-te t̄o-ituqabat, gèkhofá, v̄o-ogi. B̄oi kopo mba taqagoat, qo khandi miavmiav-te toqom̄-oq, nd̄ogo kop̄ombá. Geté soqain nd̄ogo, qo b̄oi menas taqagoat, yaq ḡoinam-tē gim̄-ogeqænam.”

*Sip kopo gu-ewan, yaq nqawa gufakhan, taqa yaya etæ manqat*  
(Luk 15:3-7)

<sup>10</sup> Yaq Yesu manqat n̄ome ge:z̄omas, gez̄o-ein, “Zo aiyá qagó. Zo ezoqa khas̄okhasis, av nginik nakheis ngi:gu, khokho ezoqam me:zæzã. No nqaz̄o-manqate: Enzol ezoqam ndigu, nginik ezoqam ndiz̄o-keoge, noge Tat-qá bugug-té giwaniáp, ndego yan-te ngo:yage.\*

<sup>12</sup> Ge z̄o ndozo-matavap? Ezoqa sip wan andled timbogoat, yaq kopo gemb̄o-ewān, yaq gē, ndego gekhā nd̄ogō? Ndego ndigu naintinain n̄ome, segéziváz, ta manqei poyat-te nd̄ogo, gagayag gilogatun, n̄ome-qa v̄om̄ovaō, ndugu gumbo-ewan. <sup>13</sup> No unimanqatín nqaz̄o-manqate. Ndugu sip kopo tu-omet, ndego khanakhanakh kandambá tendap. Teqa khanakhanakh tu-ti ndugu, nd̄om̄o-l̄ovuám, av khanakhanakh, sip

---

**18:8** 18:8 Met 5:29-30      **18:10** 18:10 Iblu 1:14      \* **18:10**  
18:10 Baebol kopokopo n̄ome-te, Glik manqat-te gipeaomem, manqat n̄ome nd̄ogó. Ta manqat nqáne: 11Ezoqam-ge Yo, ezoqa khandizat nonqo nd̄ogevún, ndigu gi-ewaz.      **18:10** 18:11 Luk 19:10

nainti-nain-te ndømbøego, ndigu yozaneav ndigu. <sup>14</sup>Yaq matev até kopó. Zoge Tat yan-te ngo:yage, ndego poeveáv, nginik ezoqa khasøkhasis, kopo te-ewan.”

*Klisten qafu manqa-zapa tego qo-te*

<sup>15</sup>Yaq Yesu manqat nøme ge:zømas, gezøein, “Klisten qafu manqa-zapa tego qo-te, yaq vømboqáv, teqa manqa-zapa vøe-omat, zo ezoqa menas zøkhapus-mba vøkhakheinømem. Ndego qoqa manqat te-ewag, yaq nango møndøqa-Klisten-qafu-év. <sup>16</sup>Geté ndego qoqa manqat yogeav tøgoat, yaq qo ezoqa kopo o menas namba zótézáv, te-te. Zapa ndøgo, Mbumbukiam-qa Manqat āv qane-manqaté nqægo, ‘Manqa ovøyam tøgoat, yaq bøi vizu ezoqam menas o misika begó.’ <sup>17</sup>Geté ndego tiqa manqat te-ogi, yaq Klisten bawan ezoqam-té qanø-ndafém. Yaq ndego até tiqá manqát-a te-ogi, qo ndego bavokho-ak o teks moni upøgim ezoqam qotéveó.

<sup>18</sup>No unimanqatín nqazø-manqate. Gekha matēv ndøgo, zo nqanek manqei-qape-te tozoto-tokimat, até yan-té-a, āv tønétokát. Neka gekha matēv ndøgo, nqanek manqei-qape-te tozomboqogimat, até yan-té-a, āv tønémboqovát.

<sup>19</sup>Neka nøme nqazø-manqate: Nqanek manqei-qape-te, zo mokho-te, ezoqa menas manqat tikonemat, yaq Mbumbukiam sasa mbóviømemāt, noge Tat, yan-te ngo:yage, matev ndømatanám ti-te. <sup>20</sup>Zapa ndøgo, ezoqa menas o misika noqa iz-te timøvab, no ndægoát, ti namba.”

**18:15** 18:15 Luk 17:3; Gal 6:1    **18:16** 18:16 Deut 19:15; Zion 8:17

**18:18** 18:18 Met 16:19; Zion 20:23    **18:19** 18:19 Mak 11:24; Zion

*Yaya etœ manqat, qo ezoqam-qa manqazapazapa sa navøepøteav tøgoat*

<sup>21</sup> Yaq Pita tendowáv ndógo, Yesu vømbō-ein, “Evézøza. Noge Klisten nøfu, no-te manqazapazapa sekemba tegoat, yaq gê, no andé gekhâm tæmbo-geveam, sa tønømbo-navøem? Até tægoat sevên?”

<sup>22</sup> Yaq Yesu gembo-qavøiu, “Ambá av nqægo, seven mbā. Ndøgo khapémbá. Geté sà betaqambo-navøemát. Seven até tægoat seventí, sa tøqambo-navøemat. <sup>23</sup> Zapa ndógo, Mbumbukiam-qa Megeat Matev, kopømba ande av nqægo: Kawa ezoqam møndøgoám. Ndego moni upøgim-qa ndøgoám, tegi sasae ezoqam te-te qazømbøløfokam. <sup>24</sup> Yaq ndego moni tonqogim gengaz, sasae ezoqa nøme tindu-ndafém ndógo. Ndego moni milión, qambøe-løfokam. <sup>25</sup> Geté ndego moni mbaín, tege kawa ezoqam vømbøé-etoám. Yaq kawa ezoqam, manqat āv gembøe-eín nqægo, ‘Av tægoat ndægo. Gigiap ate ndaqambe-go, qówí. Até qogu sævam neka nakheís-a, voqówí. Yaq fia qotégó, no-te.’ <sup>26</sup> Yaq ndego sasae ezoqam, kawa ezoqam-qa megemege-te, ekeza kha, manqei me:laváo, vømbō-ein, ‘Káwa ezoqam. Tanakh gènøgó. Até vøkhæ-keogé. Fia ate ndægo, nqanømbo-løfoke, ndøtaqa-etoám.’ <sup>27</sup> Yaq ndego kawa ezoqam, tanakh mbogó, gembo-ein, ‘Ság! Fia nø-ètoám.’ Yaq sègemboták, vøwav.

<sup>28</sup> Geté ndego sasae ezoqam gendo-fakhan, sasae kopømba ezoqam mba mo:qát. Ndego moni mbøe-løfokám, te-te. Khapímbá. Geté yaq até gen-



dego, sège-khoteiú. Monqo mba mbøegeá, gembó-ein, 'Fia qonø-etoám, no-te ndaqambo-løfoke.'

<sup>29</sup> Yaq ndego sasae ezoqa nøme, katuk ndømøkuí, teqa megemege-te, gembó-ein, 'Tanakh gènøgó. Até vøkhæ-keogé. Yaq fia ndægó.' <sup>30</sup> Geté ndego gèmbøeqasí. Yaq até gendego, ndimbula-te vø-utav. Yaq ndego até gú:goát ndøgo, atema yaq-fia vøggō.

<sup>31</sup> Yaq sasae ezoqa nøme, nqanek matev gigeivim, ndigu mbøni zønqosøgím. Yaq kawa ezoqam-té ginøzáv, emanqat ate ndægo vømømbō-vototem.

<sup>32</sup> Yaq ndego kawa ezoqam, ngenek sasae ezoqam, gèmbó-akhá. Gembó-ein, 'Qo ezoqa soqapapé. Moni kandambaqapi ate ndi:gu, no-te qaqambo-løfokam, no søtaqaták, qo qoqonø-viam.

<sup>33</sup> Geté gekha zapá, qo sasae kopømba ezoqam-te tanakh goneav qagoam, av no tanakh qataqam-bego?' <sup>34</sup> Yaq ndego kawa ezoqam, qaqa kandambá gego. Yaq até gendego, ngenek sasae ezoqam ndimbula-te vø-utav. Yaq ndego até gú:goát ndøgo. Neka yaq-fia nqosøgeap ndø-upøgimát, atema fia ate ndægo vømúgū."

<sup>35</sup> Yesu nqanek yaya etæ manqat qamømbøe-navøem, nøme āv gene-eín nqægo, "Noge Tat, ndego yan-te ngo:yage, zo-te matev até kopó, āv tenégó, zo ezoqa nøme-te, tiqa manqa-zapazapa, sa navøepøteav tøgoat."

## 19

*Sakhei zøuvis-qa yaq-te*  
(Mak 10:1-12)

<sup>1</sup> Yesu nqanek manqa manqate qamømbøenavøem, Gelili plovins tène-iváv. Yaq Zudia plovins-té genøwáv, ndøgo Zoden kea yaq-keoqa. <sup>2</sup> Ezoqa møndømbo-pavát, bawan-qape kandambá, neka ndego enqoni-us ezoqam vøkhakheinøvemat.

<sup>3</sup> Yaq Felisi ezoqam ndozáv, Yesu-te. Ambá gembo-matemateømemín, gimbo-einim, “Gê, Mozes-qa guguna manqat, áv khané-ein? Ezoqa kopømbâ, sævam sa te-ivav, ndego poev tømbo goat, ó, kopømba mbaín?”

<sup>4</sup> Yaq Yesu gezø-qavøiu, “Ge zô, Mbumbukiam-qa Manqat mozó-geveømem, av qæ-ein nqægo? ‘Mbumbukiam ezoqa ande ge:khakheinøvem, anganeam neká sævam, tèkhakheinøvém.’ <sup>5</sup> Yaq Mbumbukiam áv gene-ein nqægo, ‘Yaq nakémbá, anganeam eve neka evo géziváz. Yaq zās namba mé:tøkuaném, yaq ndigu ezoqa menas, vømó-kha-kopo-ēz.’ <sup>6</sup> Yaq ndakin ndigu ambá av nqægo, kha menās, av bugukhokhof gi:goam. Geté kha kopó. Ndigu Mbumbukiam ndøtøkuzú. Yaq ezoqa beqatøzô.”

<sup>7</sup> Yaq Felisi ezoqam gimbo-einim, “Av tægoat ndægo, yaq gekha zapá, Mozes-qa guguna manqat av qæ-ein av nqægo? Anganeam sævam ivøve-qa tegoat, ndego sakhei zøuvis pepa bepeawám, bembō-etoam, sasa bekhofotav.”

<sup>8</sup> Yaq Yesu gezø-qavøiu, “Mozes sakhei zøuvis matev sa gezøtak, zapa ndøgo: Zo khàpe zøtesapí:z.

Geté Mbumbukiam ezoqa ande ge:khakheinøvem, av me:matøvemák, av ndægo. <sup>9</sup> No nqazø-manqate: Gekha ezoqām ndego, sævam te-ivav, getē ndugu mambe okhoeāv, yaq sævam vini vø-okī, ndego nøkenøkem matev ndøngiú neka mambe mé:wáv.”

<sup>10</sup> Yaq Yesu-gi paev ezoqam gimbo-einim, “Av tægoat ndægo, anganeam kopømba mbain tøgoat, sævam sa te-ivav, yaq qanimav ndøgo, nøkenøkem tiá, sà biziyagé.”

<sup>11</sup> Yaq Yesu gezø-qavøiu, “Nandav manqat, nøkenøkem mbain-qa yaq-te, ezoqa ewaqape-qá mbá. Geté tiqa mba ndígu, Mbumbukiam matev tezø-etoam. <sup>12</sup> Ezoqa sakhei zøkemav ndigu, zapazapa vinivinimbá. Nøme ndigu āv tiniqáz. Neka ezoqa nøme, zapa ndøgo: Ezoqa āv tizømbe-matanám. Geté ezoqa nøme, sakhei zøkemav ndigu, Mbumbukiam-qá Megeat Matev zapayá.

Gekha ezoqām ndego, kopømba tegoat, nqanek nømendim matev tendap, sà bendáp.”

*Yesu nakhei nqonqon zenda gezømbø-awam  
(Mak 10:13-16; Luk 18:15-17)*

<sup>13</sup> Yaq ezoqa nøme, Yesu-te, nakheis ndo-upøgím. Ndigu møndøzøpoé, Yesu ambá zenda zømbø-awamín neka vøzø-guligulimín. Geté tegi paev ezoqam gèzømbe-khafén, ndigu ezoqam.

<sup>14</sup> Geté Yesu gendo-ein, “Nakheis bègeáv, no-te. Zømbo-khakházám. Zapa ndøgo, Mbumbukiam-qa Megeat Matev, tiqa ndígu, av nakheis ngi:gu.”

<sup>15</sup> Yaq Yesu até gendego, nakheis zenda vøzømbø-awam neka vøzø-guligulim. Yaq qamømbøe-navøem, tènnewáv.

*Gigiap kopoav ezoqa ndakinak, Yesu-te gendowav*

*(Mak 10:17-27; Luk 18:18-27)*

<sup>16</sup> Khøuwa nøme, ezoqa tendowáv ndógo, Yesu-te, vømbō-ein, “Nøméndim ezoqam. Gekha matev eqeieqei nómatønumāt, khandi miavmiav vøténdāp?”

<sup>17</sup> Yaq Yesu gembo-qavøiu, “Gekha zapâ, no matev eqeieqei-qa yaq-te, ndoqonømbe-bevap? Eqeieqei Mbumbukiam mba me:gó. Geté qo khandi miavmiav ndape-qa ndoqombogo, qo Mbumbukiam-qá guguna manqat qombópavát.”

<sup>18</sup> Yaq ndego gendo-ein, “Gekha guguna manqat nombópavát?”

Yaq Yesu gendo-qavøiu, “Guguna manqat nqáneq qoqombó-pavát: Qo ezoqa pakhapakha zøkhaněám. Neka nøkenøkem matev ndøngì:wát. Neka ndø-aqònám. Neka meakha manqat ndømanqàté. <sup>19</sup> Qave neká qavo, gèzøvizáp. Ezoqa nøme-te, kuku āv tabetaqambe:gó, av qakeza kha-te kuku ndaqambe:go.”

<sup>20</sup> Yaq ngenek ezoqa ndakinak gendo-ein, “Nqanek guguna manqat ate ndægo nqæmbôpáev. Yaq gekha matev nøme ndógò, no matønumav ndøgo?”

<sup>21</sup> Yaq Yesu gembo-ein, “Qo ndaføyamba-qape gone-qa toqogoat, vøkhæqáv, qoqa gigiap ate ndægo, vømøwi. Yaq moni ndigu toqoqas, gigiap-av ezoqam qozó-etoám. Av toqotego ndægo,

yaq qo gigiap qaniqanim yan manqei-té qoqonó-møvøemét. Yaq vòndoqáv. No qonòndó-páev.”

<sup>22</sup> Yaq ndego ezoqa ndakinak, nqanek manqat ge-ewag, sègewáv. Avus-mba mbovoé. Zapa ndógo, ndego gigiap kopoáv qambogoam.

<sup>23</sup> Yaq Yesu ekeza paev ezoqam gezø-ein, “No unimanqatín nqazø-manqate. Ezoqam ndego gigiap kopoav tømbo goat, te-te ndego unimé:-føgákh, Mbumbukiam-qa Megeat Matev-te te-on.

<sup>24</sup> Unimanqatín. Kemol ndugu, søvakha gigiap kandambaqapu, mil nqa-te one-qa tugoat, tu-te ndugu, føgakh andé mbaín, av gigiap kopoav ezoqam-te føgakh ndægo, ndego Mbumbukiam-qa Megeat Matev mokho-te one-qa tegoat.”

<sup>25</sup> Yaq paev ezoqam nqanek manqat giyogem, ndigu nqova ndafe kandambá, yaq gimbo-bevøpem, “Av tægoat ndægo, yaq gekha ezoqām ndøkhandi:v?”

<sup>26</sup> Yaq Yesu ti-te gekewag, gezø-ein, “Matev av nqægo, ezoqa kopømba mbaín. Geté Mbumbukiam kopømbaqapé. Gekha matēv ndøgo, ndego gone-qa ndembogo, kopømbá, segégó.”

*Yesu toqombo-pavet, taqa yaq-fla*  
(Mak 10:28-31; Luk 18:28-30)

<sup>27</sup> Yaq Pita gembo-qavøiu, “Nqáe! Ni gigiap ate qanimbi-goam, zitá qati-wuøém, qo nqeitaqambe-paev.”

<sup>28</sup> Yaq Yesu gezø-ein, “No unimanqatín nqazø-manqate. Gigiap neka matev ate ndægo tøndakinak, yaq Ezoqam-ge Yo iz kandambaqape tendap,

neka kawa ezoqam-qa qonam nonqo qanimav-qape-te vó:qotát, yaq até zó-a, zo ezoqa tuelv, no nqazonøndo-paev, zøkeza kawa ezoqam-qá qonam nonqo-té qazotó-qonavát, neka Izlael khagua bawan tuelv vozozømbó-kawaeztát. <sup>29</sup> Gekha ezoqām ndego, khoev te-ivav, o namba-qaniap o eve o evo o nakheis tezivaz, o khæ te-ivav, no zapaya; ndego Mbumbukiam nøme mba mbøé-etoám, kopoav-qapé, wan andléd ate tægoat, yaq ndego khandi miavmiav vømøndāp. <sup>30</sup> Geté ezoqa kopoáv, ndigu ndakin nduo-megetap, gendópavát. Neka ezoqa kopoav, ndigu ndakin ndindopaev, gó:megetát.”

## 20

*Yaya etæ manqat, ezoqam-qa yaq-te, khæ-te gisasaetat*

<sup>1</sup> Yaq Yesu yaya zø-etá, gezø-ein, “Mbumbukiam-qa Megeat Matev, kopømba ande av nqægo:

Ezoqam møndøgoám. Waen khæ evé. Yaq qanaqanus lovølova-ús. Ndego tenøwáv ndøgo, teqa khæ-te sasae gone nonqo ezoqam vømø-upøzo. <sup>2</sup> Tiqa yaq-fia, manqat āv gini-kopo:ném, av sasae ezoqam khøuwa kopo-te, oskia gi-upøgimatun. Yaq khæ-té genø-khofotáz.

<sup>3</sup> Yaq ande av 9 oklok ndægo, ndego maket manqei-te gewav, ezoqá nøme ndøzømét. Ndigu khokhó sege-waniapám. <sup>4</sup> Yaq gezø-ein, ‘Até zó-a, noqá khæ-té qazonøzáv, vozomø-sasaē. No yaq-fia eqeieqei nøzø-etoám.’ <sup>5</sup> Yaq ndigu sègezáv, sasae vømømbō-gonem.

Yaq khøuwa muin neka 3 oklok qandap, ndego matev até kopó, āv tenegó, av bugukhokhof ge:go.

<sup>6</sup> Yaq até 5 oklók-a, ndego maket manqei-te, nangó genøwáv, ezoqa nøme vøzømet, ndigu khokho gi-waniapam. Yaq gezø-ein, ‘Gekha zapá, zo khokho nqazo-waniapet, khøuwa mba nqazotø-ngiaomit?’

<sup>7</sup> Yaq gindu-qavøinam, ‘Zapa ndógo, ezoqa ni upøngipøteáv, sasae teizøgo.’

Yaq ndego gezø-ein, ‘Ság! Até zó-a. Noqá khæ-té qazomó-sasaeném.’

<sup>8</sup> Yaq khøuwa gemøsinan, ndego khæ eve, tege sasae keoge ezoqam, āv gembøe-eín nqægo, ‘Sasae ezoqam mòqozø-akhayám, fia vøzø-etoam. Fia etoam toqotøndó-ngáz ndógo, ezoqam ndakin gindu-oz, sasae-te. Yaq ndigu, no bugukhokhof qato-upøzo, fia vaev-té qonøzø-etoám.’

<sup>9</sup> Yaq ezoqam ndigu 5 oklok sasae gingazem, khøuwa ate ndægo-qá fia ndøndapém.

<sup>10</sup> Yaq ezoqam ndigu bugukhokhof sasae go:ngazem, fia ndape-qa ginduzav, ndigu āv gini-matavupám nqægo: Fia andé kandambá tizindapem. Geté fia ndøgo gindapem, até kopó, av ezoqa nøme gi:ndapem. Khøuwa kopo-qá fiá.

<sup>11</sup> Ndigu moni gumu-tonqogim, yaq khæ eve, manqat mboponqomém, <sup>12</sup> gi-einim, ‘Ezoqam nginik, sasae vaev-te gingazem, khapémbá gisasaenem. Yaq gê, áv khanégo, ndigu yaq-fia kopo gindapem, av ni qazi:ndapem, ni khøuwa ate ndægo, khøuwa tatas-te qazi-sasaetat?’

<sup>13</sup> Yaq ndego khæ eve, ezoqa nøme-te, ma manqat geponqomat, āv gembøe-qavøiú nqægo, ‘Nófu!

Qoté-ewāg. No ambá av nqǣgo, nøtaqambe-khavōz, av qo ndoqote-matavap. Av taoká. Fia ndøgo, qo qoqondap, eqeieqei. Fia ndógo, av ni manqat qazi:-kopo:nem. <sup>14</sup>Ndakin vøqáv, qoqa fia namba. No āv qanømbe-pøovám nqǣgo: No ndego ezoqam, vaev-te tendowav, fia até kopó, āv tæmbøé-etoám, av qo tøtaqambe-etoam. <sup>15</sup>Ge qô ndoqo-matavap? Ndøgo eqeieqei mbà, nøkeza moni matev tøtego, av no nqanømbe-poev? O ge qó, qónønguvim, no ndigu matev eqeieqei qazø-matanam, ndigu sasae-te vaev gindu-oz? ”

<sup>16</sup>Yesu nqanek yaya gumu-eta, yaq manqat nøme āv gene-eín nqǣgo, “Matev até kopó, āv tønégóát. Ezoqam ndigu, ndakin ndindopaev, ndigu gó:megetát. Neka ndigu ndakin nduo-megetap, ndigu gendópavát.”

*Yesu qambo-misika, ekeza løvøte neka nango khandi:vat-qa yaq-te ge:zømas*

*(Mak 10:32-34; Luk 18:31-34)*

<sup>17</sup>Yesu ekeza paev ezoqam tuelv namba, Zelusalem taon-te gi:qavigat, yaq sègekhatób, vømø-yakhapus-mokho-mba-ez, gezø-ein, <sup>18</sup>“Nqáe! Ni Zelusalem taon-té qazinø-qavigít. Yaq Zelusalem taon-te ndøgo, Ezoqam-ge Yo, Mbumbukiam-gi iziz ezoqa kandakanda neka Mozes-qa guguna manqat nømendim ezoqam-qá zenda-té ginøveém. Yaq ndigu manqa ovøyam-te sasa ndøveém, manqat vøkopo:nēm, av nqǣgo, yà benanīm, <sup>19</sup>neka manqei vini-ak-qa zenda-te vøveém, ndigu Mbumbukiam zøtezateav ndigu.



Yaq ndigu otøotam mé:vewém, vøzuim, tae mutui-te sasa ndótøkewēm, vønanim. Geté khøuwa timømbo-misika-ez ndøgo, ndego Mbumbukiam nango ndøkhandí:v.”

*Zems neka Zion, iz akhae ndape-qa gigoam  
(Mak 10:35-45)*

<sup>20</sup> Zebedi-gi nakheis-gu evo, Yesu-té gunduwáv. Até nakhei menás-a, Zems neka Zion, vøndōzav. Yaq ndugu katuk ndømøkuí, teqa megemege-te, vømbō-ein, “Nøtaqa-viám. Kopømbâ, noqa poev matev toqogo?”

<sup>21</sup> Yaq Yesu gumbo-ein, “Gekhā qápoev?”

Yaq gundu-qavøiu, “Noqa poev nqánek. Qo kawa iz toqomøndap, nginik nogi nakhei menas, nøme ngenek, qoqa nakeamo zenda-té gemøqóm, neka nøme ngenek, qoqa yogea zenda-te vømøqōm.”

<sup>22</sup> Geté Yesu gendo-qavøiu, “Zo zøtezøtezák, gekha matev-qa zonø-einim. Gê, zo ezoqa menas, kopømbâ, ibøkha khaqain-qape tozo-izam, av no tøte-iz?”\*

Yaq gimbo-einim, “Ni kopømbaqapé.”

<sup>23</sup> Yaq Yesu gezø-ein, “Unimanqatín. Zo ibøkha khaqain-qape ndòzomø-izám, av no tøte-iz. Geté gekha ezoqām, noqa nakeamo zenda neka yogea zenda-te timøqonav, ambá av nqægo, no nóvevesām. Geté ta qonam nonqo tiqa ndígu tógoát, noge Tat gevevesam.”

<sup>24</sup> Yesu-gi paev ezoqa ten nøme, nqanek manqat giyogem, yaq qaqa ndøgoném, ndigu ezoqa

---

**20:21** 20:21 Met 19:28; Luk 22:30    **20:22** 20:22 Met 26:39; Zion 18:11    \* **20:22** 20:22 Ibøkha khaqain-qape, Yesu-qa nqosøgeap me-manqaté, ndego tendap.

menas-te. <sup>25</sup> Yaq Yesu tegi paev ezoqam ate gi:goam, tenø-møváb ndógo, gezø-ein, “Zo mòzøte-zøtéz. Bawabawan-gi kawakawa-za, ezoqa gètøkhonøzát. Neka tigi megetapak gò:kawaezát, av ekeza poev ndøzømbe:go. <sup>26</sup> Geté zo mokho-te, matev av nqægo bègø. Gekha ezoqām ndego, zo mokho-te iz kandambaqape ndape-qa tegoat, ndego yà be-zøge-tøke-ezoqam-év. <sup>27</sup> Neka gekha ezoqām ndego, zo mokho-te megeat-qa tegoat, ndego andé zogé yaq-fia mbain sasae ezoqam bezømbegó.

<sup>28</sup> Até Ezoqam-gé Yó-a, ndego matev até kopó. Ndego ambá ndøgo tenegeavún, ezoqa sasae tím-bogøat neka vømbó-tøkeát. Geté ndego ezoqa tøke-qa neka teqa kha løvøte-te vee-qa ndøgeavún. Yaq ezoqa kopoav, tèabete-nqovotáz.”

*Yesu bøi waev mbain ezoqa menas gekhakheinøvem*

*(Mak 10:46-52; Luk 18:35-43)*

<sup>29</sup> Yesu tegi paev ezoqam namba, Zeliko taon gi:-ivøvem, ezoqa bawan-qape kandambá gim-bopavat. <sup>30</sup> Yaq nakhoa keoqa-te ndøgo, bøi waev mbain ezoqa menas møndø-qonavám. Giyogem, Yesu geløvubat, yaq até gindigonem, vømbō-akhaem, “Evézøza! Déivid-ge Zeo! Ni tanakh gínigú!”

<sup>31</sup> Yaq ezoqa ewaqape, gègugúb, “Zo manqat tiá.” Geté ndigu kandakanda nøme mba mo-akhaemém, “Evézøza. Déivid-ge Zeo. Ni tanakh gínigú.”

---

**20:25** 20:25 Luk 22:25-26      **20:26** 20:26 Met 23:11; Mak 9:35

**20:28** 20:28 Luk 22:27; Filip 2:7

<sup>32</sup> Yaq Yesu sège-itán, vøzø-akha, “Zo gekhā zøpoev, no tæzø-matanam?”

<sup>33</sup> Yaq ndigu gindu-qavøinam, “Evézøza. Ni ambá bøi waev qoni-etoamín.”

<sup>34</sup> Yaq Yesu tanakh zøgó. Yaq até gendego, bøi vøzø-khanøzam. Yaq ndigu ndaføyambá, bøi sègezø-eqeieqei-ám, neka Yesu vømbø-paevem.

## 21

*Yesu Zelusalem taon-te, ande kawa ezoqam me ge:-on*

*(Mak 11:1-11; Luk 19:28-40; Zion 12:12-19)*

<sup>1</sup> Yesu ekeza paev ezoqam namba, Zelusalem taon gi:khatoot, yaq Betfage vemiav avønin-te, Oliv manqei pøyat-te ndøgo, ndego paev ezoqa menas tène-khofotáz, <sup>2</sup> gezø-ein, “Tozonózáv ndøgo, vemiav zoqa megemege-te ndo:go. Yaq zo ndaføyambá, donki evo zomø-ometám, nakhasam namba. Gémosupát. Yaq zónqovosám, no-te sasa zotøndó-itüb. <sup>3</sup> Ezoqa manqat tezø-ein, yaq zo āv qazømbøé-einím nqægo, ‘Evezøza mbopóe, nginik.’ Yaq ndego zo segezóták.”

<sup>4</sup> Nqanek matev qafakhan, zapa ndøgo. Manqat ndøgo, Mbumbukiam tege manqa vevezam ezoqam mokho-te ge-ein, tåbete-unimanqatín. Manqat nqáneq,

<sup>5</sup> Zayon ezoqam, ndigu Zelusalem taon-ak, gèzø-eín,

“Nqáe! Zoge kawa ngégeav.

Ndego khambuvap matev mbáin.

Donki-qá zita-té gonoqotáv, donki ndugu ndakinak-qapu.”

<sup>6</sup> Yaq ndigu paev ezoqa menas gizav, matev āv tini-matōnōmém, av Yesu gezømbe-ein. <sup>7</sup> Yaq donki nakhasam, evo namba, Yesu-té ginø-itúb, ndabua vøzømbō-khafuzam, yaq Yesu sasa mo:qom. <sup>8</sup> Yaq ezoqa kopoav-qapé, Yesu-qa megemege-te, ekeza ndabua mo:møtagát, nakhoa-te, neka ezoqa nøme vuv vøndōqogaz, sasa mo:møtag. <sup>9</sup> Yaq ezoqa bawan-qape, Yesu-qa megemege-te vō:megetam-a, nøme vøndōpavam, ndigu āv gini-akhaemát nqægo, “Hosána! Iké: te-te, Deivid-ge Zeo! Mbumbukiam ngenek ezoqam bèkhakheinøvém, Evezøza-qa iz-te ngegeav! Hosána! Iké: te-te, ndego uni ova-in ngo:yage!”

<sup>10</sup> Yaq Yesu Zelusalem taon-te gemø-on, ezoqa ewaqape nqova zøndáf, gibevoþem, “Gekha ezoqám, ngenek?”

<sup>11</sup> Yaq ndigu ezoqa kopoav-qape, Yesu namba gi:geavun, gindu-qavøinam, “Ngenek Yesú. Nazalet vemia-v-ák. Gelili plovins-té gendowáv. Ngenek Mbumbukiam-gé manqa vevezam ezoqám.”

*Yesu Mbumbukiam-qa khoev-te gegoam  
(Mak 11:15-19; Luk 19:45-48; Zion 2:13-22)*

<sup>12</sup> Yesu Mbumbukiam-qa khoev uta-te ge-on, yaq até gendego, ezoqam ndigu gigiap gu:wiat, gèngeasám, neka lou-qasis vøzø-nqagim, ndigu møni gi-enendtat neka ndigu kuvøkuvu, Mbumbukiam-te løvusam nonqo, vøwiat. <sup>13</sup> Yaq gezø-ein, “Mbumbukiam-qa Manqat, āv qane-peawáp nqægo, ‘Noqa khoev, guliguli khoev

ndógoát.’ Geté zo Mbumbukiam-qa khoev zò-enendtēt, vømø-aqonam-ezoqam-qa-pebam-khøev.”

<sup>14</sup> Yaq bøi waev mbain neka kagi ezoqam ndozáv, Yesu-te, ndøgo Mbumbukiam-qa khoev uta mokho-te. Yaq gèkhakheinøvé. <sup>15</sup> Geté Mbumbukiam-gi iziz ezoqa kandakanda neka Mozes-qa guguna manqat nømendim ezoqam, umingiap matev giqeivim, Yesu gematønumat neka vøyogem, av nakheis Mbumbukiam-qa khoev uta mokho-te gi-akhaemam, av nqægo, “Hosána! Iké: te-te, Deivid-ge Zeo,” yaq ndigu qaqa ndøgoném.

<sup>16</sup> Yaq Yesu gimbo-einim, “Ge qô, toqóyoge, av nginik nakhei ndindi-akhayam?”

Yaq Yesu gendo-ein, “No nqazøyôgé. Gê, zo Mbumbukiam-qa Manqat mozó-geveømem, av qæ-ein nqægo? ‘Qoqa iz, nakheis neka nakhei nqonqon ndø-eqatét.’”

<sup>17</sup> Yaq Yesu sègeziváz, neka Zelusalem taon vø-ivav. Yaq Betani vemiav-té genøwáv, ta lova ndøgo, vømøbuv.

*Yesu fig tae manqat mba gembo-ein, sa qakusi  
(Mak 11:12-14, 20-24)*

<sup>18</sup> Khøuwa nøme qandopave, lovølova-ús, Yesu Zelusalem taon-te nqawa ge:vesezat, ndego ifi mbovín. <sup>19</sup> Yaq nakhoa keoqa-te ndøgo, ndego fig tae ndøqeív. Geté avønin-te gewav, nanga-qa gemøkewag, esokho mba ndøqeív. Tae nanga mbaín. Yaq Yesu até gendego, fig tae manqat

võmbõ-ein, “Qo tae nanga nqawa qóviamák.” Yaq ndaføyambá, ndøgo fig tae sègekusi.

<sup>20</sup> Yaq tegi paev ezoqam, nqanek matev giqeivim, ndigu nqova ndafe kandambá. Yaq gimbo-bevøpem, “Áv khanégo, nqanek fig tae nakhamas-te qakusi?”

<sup>21</sup> Yaq Yesu gezø-qavøiu, “No unimanqatín nqazø-manqate. Zo tozo-unimanqatintat neka nakeap mbain vozógoāt, zo kopømbaqapé, matev āv tözøté-matønumát, av no fig tae qambøe-matanam. Geté ta-mbá taoká. Zo nqanek manqei pøyat tozombo-einim, av nqægo, ‘Mòqo-itān. Yaq ibøkha-tē qanøbāf,’ yaq matev segéfakhán. <sup>22</sup> Gekha matēv ndøgo, Mbumbukiam tozombo-viømemat, zo tozo-unimanqatintat, tozo-guligulimemat, yaq zo ndòzo-upøgimemat.”

*Yesu gimbo-bevøpem, gekha ezoqam-qâ iz-tē, ndego matev gematønumat*

*(Mak 11:27-33; Luk 20:1-8)*

<sup>23</sup> Yesu Mbumbukiam-qa khoev uta mokho-te nqawa ge-on, ezoqā vømē-zømesim, yaq Mbumbukiam-gi iziz ezoqa kandakanda neka Zu megetapak ndozáv, te-te, gimbo-einim, “Qo gekha ezoqam-qâ iz-tē qonøgot, nandav matev nandoqo-matønumit? Iz gekha ezoqām qá-etoam?”

<sup>24</sup> Yaq Yesu gezø-qavøiu, “Até nó-a, bevap kopo nqanøgó, zo-te. Zo yaq tozonø-qavøinam, yaq até nó-a, ndæzø-ein, av nqægo, no matev gekha ezoqam-qâ iz-tē qatø-matønumit. <sup>25</sup> Noqa bevap manqat nqáneq: Gé, Zion, ndego ezoqam ibøkha iz

gezø-etoumam, ndego iz gekha ezoqam-tē géndap? Mbumbukiam-tê, ó, manqei-qape ezoqam-tè?”

Yaq ndigu ekeza mokho-mba gibond, “Av khazí-einim? Tizimbo-einim av nqægo, ‘Ndego iz Mbumbukiam-tē gendāp,’ yaq ndego ni āv ginimbí-eín nqægo, ‘Av tægoat ndægo, yaq gekha zapâ, zo Zion unimanqatinteav qazogoam?’<sup>26</sup> Geté tizimbo-einim av nqægo, ‘Zion, iz, manqei-qape ezoqam-tē gendāp,’ yaq nginik ezoqa bawan-qape, qaqa nígu. Zapa ndógo, ezoqa ewaqape āv gini-unimanqatinát nqægo: Zion, ndego Mbumbukiam-gé manqa vevezam ezoqám.”

<sup>27</sup> Yaq Yesu āv gimbøe-qavøinám nqægo, “Ni nītinøtenák.”

Yaq Yesu gezø-ein, “Av tægoat ndægo, yaq até nó-a, nøzø-einák, no gekha ezoqam-qā iz-tē qatøgot, nqanek matev.”

*Yaya etæ manqat, nakhei angana menas-qa yaq-te*

<sup>28</sup> Yaq Yesu manqat nøme ge:zømas, gezø-ein, “Ge zó, nqanek emanqat-qa yaq-te, no ndakin tæzømbe-votot, áv khazømbøé-matøvemēm?”

Qàgoám. Ezoqam møndøgoám. Nakhei angana menás gimbogoam. Khøuwa nøme, eve, yokhøuwa, āv gembøe-eín nqægo, ‘Ndáe. Nqægo khøuwa, khæ-té qomøsasáe.’<sup>29</sup> Yaq gembo-qavøiu, ‘Tía. No gènømbo-qasí.’ Geté vaev-te, ndego matavap gè-enénd, sasa ndøwav, vømøsasae.<sup>30</sup> Yaq eve, até eveqase-té-a, vøwav, manqat kopo vømømbø-ein. Yaq ndego gendo-qavøiu. ‘Tát! Qanimáv. Ndænáv.’ Geté ndego okhoeáv.”

<sup>31</sup> Yesu nqanek emanqat gumuvotot, yaq āv gezømbe-beváp nqægo, “Ge zô, ndozo-matavap? Nakhei menas ndigu, eve-qa manqat gekha ezoqām ndóndap?”

Gindu-qavøinam, “Ndégo, yo-khøuwa.”

Yaq Yesu gezø-ein, “No unimanqatín nqazø-manqate. Matev soqøsoqa-us ezoqam, av teks moni upøgim ezoqam neka sakheis, ekeza kha giwiatun, ndigu zo ndøløvubám, neka Mbumbukiam-qa Megeat Matev-te vømó:-ōz. <sup>32</sup> Zapa ndógo, Zion gegeavun, neka zo ge:zømas, eqeieqei ande āv khazøté-yagāt, zo ndego unimanqatinteáv. Geté teks moni upøgim ezoqam neka sakheis ekeza kha giwiatun, ndigu mõndø-unimanqatiním. Zo tiqa matev ambá qazøte-qeivím. Geté até ndøgó-a, zo qambuzaneáv neka Zion unimanqatinteáv.”

*Yaya etæ manqat, waen khæ keoge ezoqam-qa yaq-te*

*(Mak 12:1-12; Luk 20:9-19)*

<sup>33</sup> Yaq Yesu manqat nøme ge:zømas, gezø-ein, “Nqanek yaya etæ manqat nøme, zøtéyogēm:

Qàgoám. Ezoqam mõndøgoám. Khæ evé. Ndego waen khæ ndøkhá, uta vø-ogi, neka waen nanga pesegim nonqo, manqei vø-oz, neka khæ qeivi nonqo, khoev eqawat-qape vøwev. Yaq khæ ndøgo, ezoqā nøme-qá zenda-té genøvé, timbøe-kewagat, ekezan manqei nøme-te vøwav.

<sup>34</sup> Yaq waen nanga khata viav qamøkhanaz, ndego khæ eve, sasae ezoqam ndøkhofotáz, ti-te ndigu, ma khæ gimbøe-kewagam. Ekeza waen nanga upøgim-qa ndøgoám. <sup>35</sup> Geté ndigu khæ keoge



ezoqam, gègavém. Ezoqa nøme gèzuím, neka nøme vølaem; neka nøme nandí gini-pouwím, vønanim. <sup>36</sup> Yaq ndego khæ eve, sasæ ezoqa nøme mba mo:khofotáz. Geté ndigu khæ keoge ezoqam, matev āv tizømbe-matanām, av ezoqa nøme gizømbe-matanam.

<sup>37</sup> Yaq vaev-te, ndego khæ eve, ekeza yo ndøkhofotáv, ge-ein, ‘Ngenek nogé yó. Ndego ndømbo-vizumém.’

<sup>38</sup> Geté ndigu khæ keoge ezoqam, khæ eve-ge yo gi-ometam, ekeza mokho-mba, āv gini-einím nqægo, ‘Ngenek khæ eve-gé yó. Waen khæ ngéneq genó-kawa-év. Zilaém. Yaq khæ nqanek, ni zíndapém.’ <sup>39</sup> Yaq até gindigonem, gëmøvøinám, khæ bavokho sasa ndø-ituim, pakhapakha vømømbō-khanøem.”

<sup>40</sup> Yesu nqanek yaya etæ manqat qamømbø-navøem, yaq gezø-ein, “Ge zô, ndozo-matavap? Ndego khæ eve tendowav, gekha matev zømatanām, ndigu khæ gimbo-kewagam?”

<sup>41</sup> Yaq gindu-qavøinam, “Ndego, ndigu ezoqa soqøsoqa ndøzitág, vøpakhaez. Yaq khæ ndøgo, keoge ezoqa vini-qá zenda-té genóvé. Tiqá zenda-té tenóvé ndígu, khata viav-te, tegi waen nanga timbo-etoumat.”

<sup>42</sup> Yaq Yesu gezø-ein, “Ge zô, Mbumbukiam-qa Manqat mozó-geveømem, av qæ-ein nqægo?

‘Nandi-qapi ndígu, khoev puanam ezoqam gisan-qabem,

ndígu møndømø-gigiap-qape-éz, khoev puanam nonqo.

Nqanek matev, Evezøza ndømatanám.

Ndøgo qanimav tantáv, niqa bøi-te.'

<sup>43</sup> Yaq nakémbá, no nqazø-manqate: Mbumbukiam teqa Megeat Matev, zo-te nandøgo, gévibám. Yaq ezoqa ta bawan ndigu tezø-etoám, ti-te mokho egeiegei ndøfakhate."\*

<sup>45</sup> Mbumbukiam-gi iziz ezoqa kandakanda neka Felisi ezoqam, nqanek yaya etæ manqat giyogem, ndigu sògo-matøvemém, ngenek ni me:manqatē.

<sup>46</sup> Yaq ndigu ambá gimøvøinamín, ndimbula-te vø-utøvemín. Geté ndigu ezoqa bawan-qape-qá møe ndøgoném. Zapa ndøgo, ezoqa ewaqape, Yesu Mbumbukiam-gé manqa vevezam ezoqam me:vewám.

## 22

*Yaya etæ manqat, nøkenøkem lou loge-qa yaq-te  
(Luk 14:15-24)*

<sup>1</sup> Yesu yaya gezø-etæam, nøme kopo nqáne. Gezø-ein, <sup>2</sup> "Mbumbukiam-qa Megeat Matev kopømba ande av nqægo:

Kawa ezoqam møndøgoám. Tege yo, sæva oki-qa ndøgoám. Yaq ndego kawa, lou kandambaqape ndøkhakheinám, <sup>3</sup> neka tegi sasae ezoqam vøkhofosam, ti-te ndigu, ibugukhokhof manqa gezø-khofotam, taqa yaq-te. Geté ndakin sasae ezoqam gizø-ein, av nqægo, yà betøndoazāv, ndigu gèzømbo-qasí, tinduzav. <sup>4</sup> Yaq ndego kawa

---

\* **21:43** 21:43 Baebol kopokopo nøme-te, Glik manqat-te gi-peaomem, manqat nøme ndøgó. Ta manqat nqáne: 44Gekha ezoqam ndego, nginik nandi-te to:bøiav, ndego keqaniáp. Neka nandi ndigu, teqa kha-te to:bøiaz, ndego peseinøváp.

ezoqam, sasae ezoqā nøme ndøkhofosám, ti-te ndigu, ibugukhokhof manqa gezø-khofotam, gezø-ein, 'Nandiv ezoqam gèmøzø-ein. Lou khakheitáp. No kao angana mbomømboma neka søvakha gi-giap enaq-us møezitág, lou loge nonqo. Gigiap ate ndægo khakheitáp. Sà betøndoazáv, nøkenøkem lou loge-te.' <sup>5</sup> Geté ndigu ezoqam, ma gezømbekha, kawa ezoqam-qa manqat, gèsanqawém. Yaq ekeza poev matev møgoném. Ezoqa nøme, ekeza khae-té gemøsasáe, neka ezoqa nøme stoate vømøsasae. <sup>6</sup> Neka ezoqa nøme até gindigonem, ndigu kawa-gi sasae ezoqam sègegavém, vøzitag, pakhapakha sasa zøkhaneam.

<sup>7</sup> Yaq ndego kawa ezoqam, qaqa kandambá gego. Yaq até gendego, nakhag ezoqam ndøkhofotáz, ndigu ezoqam vømøzitag, pakhapakhá, ndigu tegi sasae ezoqam gizitag, neka tiqa vemiav vøsonqotøvem.

<sup>8</sup> Yaq ndego kawa ezoqam, ekeza sasae ezoqam gezø-ein, 'Noqa nøkenøkem lou khakheitáp. Geté ndigu, no qazø-akha, lou namba tizilog, ndigu ezoqa soqøsoqá. <sup>9</sup> Geté ndakin nakhoa-té søzøtú-okhoát. Yaq gekha ezoqām ndigu, tozøzømetet, sègendo-khatobát, ndigu noqa nøkenøkem lou loge-te betøndøzav.' <sup>10</sup> Yaq ndigu sasae ezoqam sège-panqaním. Yaq gekha ezoqām ndigu, nakhoa-te gizømetin, sègendo-khatobín. Ezoqa nøme ndigu, eqeieqeí, neka nøme ndigu, soqøsoqá. Yaq nøkenøkem khoev ndøgo, ùnime:-khazém.

<sup>11</sup> Geté kawa ezoqam khoev-te ge-on, ezoqa gegevezo, ezoqa kopo møndu:goám ndøugu.

Ndego nokenøkem ndabua eqeieqei uzøpøteáv. <sup>12</sup> Yaq kawa ezoqam gembo-ein, 'Nøfu. Qo áv khoqotøndé-oq nqanek, nokenøkem ndabua mbomømboma uzøpøteav ndoqogo.' Geté ndego otevateáv, gekha manqat mbøé-eín.

<sup>13</sup> Yaq ndego kawa ezoqam até gendego, ekeza sasae ezoqam, áv gezømbe-eín nqægo, 'Bov neka pingim zombó-løvønømém, neka bavokhó qa-zomø-oginám. Bøivun-té. Yaq té-eivumát ndøgo, neka khaya vøvivisumát.' ”

<sup>14</sup> Yaq Yesu nqanek yaya etæ manqat qamømbøe-navøem, gezø-ein, “Mbumbukiam ezoqa kopoáv gezø-akhayam. Geté ezoqa khaþimbá gevevesam.”

*Yesu amba teks moni abam-qa yaq-te timbøe-matemateømemin*  
(Mak 12:13-17; Luk 20:20-26)

<sup>15</sup> Yaq Felisi ezoqam gèpindám, matavap vømøgonem, av nqægo, Yesu beváp qazimbøé-matemateømém. <sup>16</sup> Yaq Felisi ezoqam, ekeza paev ezoqam ndøkhofotáz, Yesu-te, ezoqa nøme namba, ndigu Elod-te ginøzaz. Yaq ndigu gimbo-einim, “Nøméndim ezoqam. Ni møtinøtén, qo unimanqatin ezoqám. Qo ezoqam Mbumbukiam-qa poev-qa yaq-te ndoqote-zømesim, unimanqatin manqat mba qomanqaté. Qo møe mbáin, ezoqam-te. Geté qo manqat sògo-manqaté, oskiá ndøgo, ezoqa kandakanda o ezoqa khasøkhasis. <sup>17</sup> Qonimbí-eín. Qoqa matavap, áv khanégo? Kopømbâ, Siza-te teks moni tizi-abumat, ndego Lom kawa kandambaqape, ó, khafeáp?”

<sup>18</sup> Geté Yesu tiqa matavap soq̄ōsoqa é-m̄ond̄ōqeív, gez̄ō-ein, “Zo khavozam ezoqam, gekha zapâ, no matemateam-qa ndozogo? <sup>19</sup> Moni mokho z̄oté-n̄om̄ondēm, ezoqam teks-te ndi-abam.” Yaq ndigu moni mokho gindu-nd̄ōp̄ōzem, v̄øe-ometem.

<sup>20</sup> Yaq Yesu gez̄ō-ein, “Gê, gekha ezoqam-qâ bugug neka iz mó:go, nginik moni mokho-te?”

<sup>21</sup> Yaq gindu-qav̄ōinam, “Siza-qâ bugúg, neka teqâ íz mo:gó.”

Yaq gez̄ō-ein, “Av tægoat ndægo, Siza-qa gigiap, Siza zombó-etoumemát. Geté gigiāp nd̄ōgo, Mbumbukiam-qa, Mbumbukiam zombó-etoumemát.”

<sup>22</sup> Ndigu teqa manqa qav̄ōiwat giyogem, yaq ndigu nqova ndafe kandambá. Yaq sège-iv̄ōvém, v̄øzav.

*Sadusi ezoqam, Yesu l̄ov̄øte-te nango khandi:nat-qa yaq-te gimboe-bev̄ōpem*

*(Mak 12:18-27; Luk 20:27-40)*

<sup>23</sup> Ta kh̄ōuwa kopo-te nd̄ōgo, Sadusi ezoqam ndozáv, Yesu-te. Nginik Sadusi ezoqam, āv gini-unimanqatinát nqægo: Ezoqa tipakhaetat, ndigu nango gem̄ō-khandi:zák, l̄ov̄øte-te. Yaq ndigu Yesu bevap mbogoném, <sup>24</sup> gimbo-einim, “N̄om̄éndim ezoqam. Mozes āv gene-eín nqægo: Ezoqa ten-animat, yaq ndego nakheis mbain, yaq ngæmam ndugu te-ivavat, namba qawan nd̄ō-okiát, neka tege namba qawan, ndego genanim, patu be-mb̄ōē-qatayat. <sup>25</sup> Qot̄ondé-ewāg, nqanek emanqat. Ni mokho-te, angana m̄ond̄ōgoám. Evenáp. Ate gi:goam sevén. Yaq kh̄ōuwa ndego, sævam

ndø-okí. Yaq gènaním. Zas sège-iváv. Nakheis mbaín. Yaq eveqase ndø-okí, ngunuk ngæmam.  
<sup>26</sup> Yaq matev até kopó. Até ndegó-a, vønanim. Nakheis mbaín. Yaq vaev até ndigú-a, emekheis, ndugu ngæmam kopo sège-kawawát, atema evenap seven ate gi:goam vømū-pakhaez. <sup>27</sup> Yaq vaev até sævám-a, vønanim.

<sup>28</sup> Gê, ezoqa unimanqatin løvøte-te tikhandi:z, yaq ta khøuwa-te ndøgo, timø-khandi:z, ngunuk sævam, gekha ezoqam-gû zas ndøgoát? Zapa ndøgo, ndigu evenap ate gi:goam, ngunuk sævam kopo ndøkawawát.”

<sup>29</sup> Yaq Yesu gezø-qavøiu, “Zoqa matavap soqáin, zo ndozo-matavap av nqægo, ezoqa tipakhaetat, ndigu løvøte-te nango gemø-khandi:zāk. Zo Mbumbukiam-qa Manqat neká teqa bazaføgakh, zøtezateáv. <sup>30</sup> Ezoqa løvøte-te nango timø-khandi:z, ndigu andé enzol ezoqam me mé:goát, ndigu yan-te ngo:yage. Nøkenøkem matev mbaín.

<sup>31</sup> Geté løvøte-te toqo-khandi:q, taqa yaq-te, gê, zo mozó-geveømem, manqat ndøgo Mbumbukiam ge-ein? <sup>32</sup> Ndego āv gene-eín nqægo, ‘No Eibleem-gé Mbumbukiám, neka Aezek-gé Mbumbukiám, neka Zekop-gé Mbumbukiám.’ Nqanek manqat ni āv qaninømánd nqægo: Ndigu ezoqam zua ndøkhandi:zát, Mbumbukiam namba. Zapa ndøgo, Mbumbukiam ndego ambá av nqægo, løvøte ezoqam-gē Mbumbukiám, geté ndego khandi ezoqam-gé Mbumbukiám.”

<sup>33</sup> Yaq ezoqa ewaqape nqanek manqat giyogem, ndigu nqova ndafe kandambá, Yesu-qa nømendim matev-qa yaq-te.

*Matev kandakanda menas ndøgo, matev ate ndægo qaløvuam*

*(Mak 12:28-34; Luk 10:25-28)*

<sup>34</sup> Felisi ezoqam giyogem av nqægo, Yesu ndigu Sadusi ezoqam ùnime:-tokāz, yaq ndigu gèpindám, manqat vø-einim. <sup>35</sup> Yaq tigi ezoqa kopo, ndego Mozes-qa guguna manqat otevat ezoqam gegoam, Yesu matemateam-qa mbogoám, gembobevap, <sup>36</sup> “Nøméndim ezoqam. Mozes-qa guguna manqat mokho-te, matev uni kandambaqape-in ākhanégo?”

<sup>37</sup> Yaq Yesu gendo-qavøiu, “Matev kandambaqape nqáneq: ‘Kuku yà betaqagó, Evezøza-te, ndego qoge Mbumbukiam, uni qoqa mbøni-te neka uni qoge nqova-te neka uni qoqa matavap-te.’ <sup>38</sup> Matev uni kandambaqape-in nqáneq. Nqanek gò:megeát. <sup>39</sup> Geté até nqanéq-a, kandambaqapé. ‘Ezoqa nøme-te, kuku āv tabetaqambe:gó, av qakeza kha-te kuku ndaqambe:go.’ <sup>40</sup> Mozes-qa guguna manqat ate ndægo neka nømendim manqat ndøgo, Mbumbukiam-gi manqa vevezam ezoqam gipeaomem, nqanek matev menas-té qanø-vøgií.”

*Yesu ambá av nqægo, Deivid-ge zeo mbā, geté ndego até tege Evezøzá*

*(Mak 12:35-37; Luk 20:41-44)*

<sup>41</sup> Ndigu Felisi ezoqam, ate av-té giwaniapam, yaq Yesu tenøzø-beváp ndógo, gezø-ein, <sup>42</sup> “Gê, zo ndozo-matavap? Mesaya ndego, Mbumbukiam tendo-khofotav, ndego gekha ezoqam-gê zeò?”

Yaq gimbo-qavøinam, “Ndego Deivid-gé Zeó.”

<sup>43</sup> Yaq Yesu gezø-ein, “Av tægoat ndægo, yaq gekha zapá, Deivid ndego Nqova Mbomambaqape-qa mokho-te, Evezøza gembokha? Manqat ndøgo, Deivid ge-ein, nqáneek:

<sup>44</sup> Evezøza Mbumbukiam, noge Evezøza, āv gembøe-eín nqægo,  
 ‘Noqá nakeamo zenda-té qanøqóm.  
 Até qóqotát, atema no qogi qaqa ezoqam,  
 qoqa zenda tokhotapak mokho-te vøtaqambú-  
 āb.’

<sup>45</sup> Gê, Deivid ndego Mesaya, Evezøza ndembo-akhayam, yaq ngenek Mesaya, āv kené-Deivid-gezeo-ev?”

<sup>46</sup> Yesu nqanek bevap manqat gezø-ein, ndigu Felisi ezoqam kopømba mbaín, gembó-qavøinām. Yaq ta khøuwa-qa zita-te, ezoqa møe ndøgoném, Yesu bevap nøme vømbøé-gonēm.

## 23

*Yesu ezoqa Mozes-qa guguna manqat nømendim ezoqam neka Felisi ezoqam-qa yaq-te gegugub (Mak 12:38-39; Luk 11:43, 46; 20:45-46)*

<sup>1</sup> Yesu ekeza paev ezoqam neka ezoqa ewaqape gezø-ein, <sup>2</sup> “Mozes-qa guguna manqat nømendim ezoqam neka Felisi ezoqam, Mozes-qá iziz ndøndapém, zo ndi:zømesim. <sup>3</sup> Yaq nakémbá, zo tiqa manqat, o-mba zømbo-ndapé, neka matev ate ndægo vøggó, av ndizømbe-manqate! Geté tiqa matev mbòpǎev. Zapa ndógo, matev ndøgo, ezoqa nøme ndi:zømesim, ndigu ekezan



matønumáv. <sup>4</sup> Ndigu ezoqam-qa nqanqa-te, viniv-qape mo:-aumatún. Yaq ezoqa amba-amba me: eqagimatún. Geté ndigu zenda-qase aumáv, ezoqa vøzømbé-tøkeát, ndigu nqanek viniv ndi-eqawat. <sup>5</sup> Ndigu matev ate ndægo, ezoqa qeivi nonqo mba ndøgoatún. Mboges-qase ndøgo, Mbumbukiam-qa Manqat-qase ndøu-peawap, tiqa kawa-pap-te neka pingim-te giløvønumatun, kandakandá sege-khakheinumatún, neka ndabua gi-uzamín, gi loloákh segezø-følæpát. Yaq ezoqa iz tiabezømbe-eqawát.\* <sup>6</sup> Ndigu tøzømbe-khaneát ndøgo, lou loge kandakanda-te neka guliguli khoev-te, iz akhayapak-qá qonam nonqoté gíqonumát, <sup>7</sup> neka ezoqa ewaqape, maket manqei-te, ndigu khaiya mboma manqat vizap-us bezø-manqate, neka 'nømendim ezoqam' sasa bezø-akhayam. <sup>8</sup> Geté zo, 'nømendim ezoqam' bezø-akhàyám. Zapa ndøgo, zo nømendim ezoqa kopo zømbegó. Geté zo evenáp. Vinivinimba mbaín. <sup>9</sup> Neka zo ezoqa 'Tat' mbo-akhàyám, nqanek manqei-qape-te. Zapa ndøgo, zo tat kopo zømbegó. Ndégo, yan-te ngo:yage. <sup>10</sup> Neka zo 'megeat

---

**23:5** 23:5 Met 6:1; Exo 13:9; Deut 6:8; Num 15:38-39 \* **23:5** 23:5 Nginik Felisi ezoqam, Mbumbukiam-qa Manqat-qase, pepa-té gini-peaomemín, mboges-qasis-te vønqeitumemín, neka kawa-pap-te neka pingim-te vølvønømemín, giguligulimam. Ndigu av gini-matavupám nqægo: Ndøgo Mbumbukiam-qá poév, matev av nqægo gimatønumam. Taqa yaq-te qoté-geveám, Exo 13:9, 16, neka Deut 6:4-9 neka Deut 11:13-21. Neka tiqa ndabua-te, gi loloákh segezø-følæpám. Yaq ezoqa tini-zøtezín ndøgo, ndigu Mbumbukiam-qá sasae ndøgoatún. Taqa yaq-te qoté-geveám, Num 15:37-41. Geté ndigu Felisi ezoqam neka Mozes-qa guguna manqat nømendim ezoqam, nqanek matev ate ndægo, ekeza iz eqawat nonqo mba me:matønumám.

ezoqam' bezø-akhàyám. Zapa ndógo, zo megeat ezoqam kopo zømbegó. Kelisó. <sup>11</sup> Gekha ezoqām kandambaqape ndego, zo mokho-te, ndego zogé sasae ezoqam begó. <sup>12</sup> Zapa ndógo, gekha ezoqām ndego, ekeza iz te-eqatat, teqa iz gévoatát. Neka gekha ezoqām ndego, ekeza iz tevoatat, teqa iz gó:-eqatát.”

*Yesu Mozes-qa guguna manqat nømendim ezoqam neka Felisi ezoqam, tiqa manqa-zapazapa gezø-vøndøyam*

*(Mak 12:40; Luk 11:39-52; 20:47)*

<sup>13</sup> Yaq Yesu manqat nøme ge:zømas, gezø-ein, “Zo mòzo-soqoéz, zo Mozes-qa guguna manqat nømendim ezoqam neka zo Felisi ezoqam. Zo khavozam ezoqám. Zo mboqog, zòto-tokøvém, Mbumbukiam-qa Megeat Matev-te, ezoqa vøe-öz. Zo zøkezan onimáv. Neka ezoqam ndigu, onim-qa ndigu, zo zòzømbe-khafeáp.†

<sup>15</sup> Zo mòzo-soqoéz, Mozes-qa guguna manqat nømendim ezoqam, neka zo Felisi ezoqam. Zo khavozam ezoqám. Zo qamba-qambá ndozo-okho neka ndozo-ane, ezoqa kopo-qa ndozovawe, zo tezøpaev. Yaq ndego zo tezøpaev, zo manqa-zapa-te nøme mba zotóveém, āv taoká, av zo

---

**23:11** 23:11 Met 20:26; Mak 9:35; Luk 22:26      **23:12** 23:12 Job 22:29; Prov 29:23; Luk 14:11; 18:14      † **23:13** 23:13 Bae-

bol kopokopo nøme-te, Glik manqat-te gipeaomem, manqat nøme ndógó. Ta manqat nqáne: 14Zo mòzo-soqoéz, Mozes-qa guguna manqat nømendim ezoqam, neka zo Felisi ezoqam. Zo khavozam ezoqám. Zo ngængæm zozømbe-khavozumatún, tiqa khoev neka gigiap vozozø-aqonumatun. Neka zo ezoqa ewaqape-qa bøi-te, guliguli loloakh sozogoatún. Yaq nakémbá zoqa yaq-fia, viniv kandambá tozomø-ndapem.

zøkezan ndøzøte:go. Yaq até ndegó-a, gøinam-té gemówáv, zo namba.

<sup>16</sup> Zo mòzo-soqoéz. Zo bøi waev mbain ezoqam, ituza-qa zogó. Geté até zó-a, bøi waev mbaín. Zo āv qazøte-manqaté nqægo, ‘Ezoqa Mbumbukiam-qa khoev-qa iz-te, manqa mbusa teve, gete manqa mbusa geawateav tøgoat, ndøgo kopømbá. Mbumbukiam te-te ndego yaq-fia gétayák. Geté ezoqa gol-qa iz-te, ndøgo Mbumbukiam-qa khoev-te ndøuve, manqa mbusa teve, yaq ndego manqa mbusa até begeawát.’ <sup>17</sup> Ge zô, matavap neka bøi waev mbain ezoqam, gigiap kandambaqape ākhanégo? Gól, ó, Mbumbukiam-qá khøev? Gol, ndøgo khokhó. Geté Mbumbukiam-qa khoev-te qamø-oein, ndøgo tømē-gigiap-qape-ín, vømø-Mbumbukiam-qa-gigiap-in.

<sup>18</sup> Neka zo nømē, āv qazøte-manqaté nqægo, ‘Ezoqa lou-qase-qa iz-te, manqa mbusa teve, ndøgo Mbumbukiam-te søvakha gigiap ndiløvutam, gete manqa mbusa geawateav tøgoat, ndøgo kopømbá. Mbumbukiam te-te ndego yaq-fia gétayák. Geté ezoqa søvakha gigiap-qa iz-te, manqa mbusa teve, ndøgo lou-qase-te to:ve, yaq ndego manqa mbusa até begeawát.’ <sup>19</sup> Zo bøi waev mbain ezoqam, gē, gigiap kandambaqape ākhanégo? Ndøgò, søvakha gigiáp, o ndøgò, søvakha løvutam nonqo, Mbumbukiam-qa khoev-te ndøugu? Søvakha gigiap ndøgo, khokhó. Geté sa ndøgo, tømē-gigiap-qape-ín, søvakha løvutam nonqo toqomo:ve, vømø-Mbumbukiam-qa-gigiap-in. <sup>20</sup> Yaq nakémbá. Gekha ezoqām ndego, søvakha

gigiap lɔvutam nonqo-qa iz-te, manqa mbusa teve, ndego manqa mbusa, gigiap menas-qá iz-té genóvé, sɔvakha lɔvutam nonqo neka gigiap ate ndægo, ndøgo ndo:ve. <sup>21</sup> Neka gekha ezoqām ndego, Mbumbukiam-qa khoev-qa iz-te, manqa mbusa teve, ndego até Mbumbukiam-qá iz-té-a, vóvê. Zapa ndøgo, Mbumbukiam ndøgo teyagé. <sup>22</sup> Neka gekha ezoqām ndego, yan-qa iz-te, manqa mbusa teve, ndego Mbumbukiam-qá qonam nonqo-qá iz-té genóvé. Zapa ndøgo, yan ndøgo, Mbumbukiam-qá qonam nonqó. Neka ndego, manqa mbusa, até Mbumbukiam-qá iz-té-a, vóvê.

<sup>23</sup> Zo mòzo-soqoéz, Mozes-qa guguna manqat nɔmendim ezoqam neka Felisi ezoqam. Zo khavozam ezoqám. Zo até avøe gigiap uni khasøkhasis-ín-a, qazøtøndo-pe:tatun, zòqqaemín, qaqageap vømø-ten-in, yaq qatoat kopo, Mbumbukiam vozombō-etømemín. Matev khasøkhasis av nqægo, zo mòzogoatún. Geté matev kandakanda, Mbumbukiam-qa guguna manqat-te nqapeawap, zòsanqawatún, kopømba ande av ezoqa nøme-te, matev eqeieqei matanam matev, neka tanakh matev, neka unimanqatin matev. Matev eqeieqei khasøkhasis tozogoat, ndøgo kopømbá. Geté gigiap-qape ndøgo, matev eqeieqei kandakanda tozogoat. <sup>24</sup> Zo bøi waev mbain ezoqam, ituza-qa zøgó. Geté até zó-a, bøi waev mbaín. Zo yaf-te, piopam zoqombinamín. Geté kemol-qapu ndu:vøete, zo sòzo-khoutøve:mín.

<sup>25</sup> Zo mòzo-soqoéz, Mozes-qa guguna manqat nɔmendim ezoqam neka Felisi ezoqam. Zo

---

**23:22** 23:22 Isa 66:1; Met 5:34

**23:23** 23:23 Lev 27:30; Mica 6:8

**23:25** 23:25 Mak 7:4

khavozam ezoqám. Zo kap neka melek, mumat mba zoto-sunguzumatún. Geté mokho-te ndøugu, khavim-ús. Ta kap neka melek ndøgo, zó. Zoqa mokho-te, gigiap qovet møqæ neka zøkeza kha mba qeivi matev zømbu:gú. <sup>26</sup> Zo Felisi ezoqam, zo bøi waev mbáin. Bugukhokhof, mokho-té qazonø-sunguzám. Yaq até bavokhó-a, segébæbæs.

<sup>27</sup> Zo mòzo-soqóéz, Mozes-qa guguna manqat nømendim ezoqam neka Felisi ezoqam. Zo khavozam ezoqám. Zo andé manqei-pakha ozáp. Bavokho ndo:go, khakheitáp neka busøgeáp neka voqoát. Geté mokho-te ndøugu, bazag neka peakha vøvanq mba mu:gú. <sup>28</sup> Zo até kopó. Bavokho nandozo-keoge, bugug eqeieqei. Geté zoqa mokho-te nandøugu, khavozam neka manqa-zapazapá qazømbe-tøtvøyám.

<sup>29</sup> Zo mòzo-soqóéz, Mozes-qa guguna manqat nømendim ezoqam neka Felisi ezoqam. Zo khavozam ezoqám. Zo Mbumbukiam-gi manqa vevezam ezoqam neka gekha ezoqa eqeieqei nøme, ibugukhokhof giyageapam, khoev qaniqanimav zozø-puanumatún, tiqa manqei-pakha-te, neka vozozø-fegatun. <sup>30</sup> Neka zo āv qazøte-manqatatún nqægo, ‘Ni amba nigi atanakha-zapazapa-za-qa khøuwa-te tizi-yagein, ni ndigu ambá nizø-tøkeák, ndigu Mbumbukiam-gi manqa vevezam ezoqam gizitagat.’ <sup>31</sup> Zo av ndøzøte-manqate, yaq zo āv qazøte-vøndæmét nqægo, zo tigi zí, ndigu Mbumbukiam-gi manqa vevezam ezoqam gizitagat. <sup>32</sup> Ság. Vø-apét.

Nandav matev, ùnime:-khouím, av zogi atanakha-zapazapa-za gi:matønumam.

<sup>33</sup> Zo waza soqøsoqa. Ge zô ndozo-matavap, gøina wageap-qa møe, áv khazømbøé-khokhöz?  
<sup>34</sup> Nqáe! Nø Mbumbukiam-gi manqa vevezam ezoqam neka matavap loloakh ezoqam neka nømendim ezoqam notøndó-khofosumát, zo-te. Geté zo ndigu ezoqa nøme, pakhapakha zozø-khanæmát, neka nøme tae mutui-te vozó-tøkebumát, neka nøme Zu ezoqam-qa guliguli khoev-te vozó-febumát, neka vemiaiv nøme-te atema vemiaiv nøme-te vozó-ngeasumát. <sup>35</sup> Yaq nakémbá, ezoqa egeiegei ate ndi:gu, pakhapakha gizø-khanæmam, Eibol gilaem, qamat, atema zo Zekalaya, Belekia-ge yo, pakhapakha qazombo-khanøem, yaq Mbumbukiam-qa khoev-a, yaq søvakha gigiap løvusam nonqo lou-qase-te, taqa yaq-fia nqosøgeap zo-té qanø-nqeivøém. <sup>36</sup> Nø unimanqatín nqazø-manqate: Nqanek yaq-fia nqosøgeap ate nqægo, zo-té qanø-nqeivøém, zo ndakin nqazoyage.”

*Yesu Zelusalem-ak-qa mbøni qambova*  
*(Luk 13:34-35)*

<sup>37</sup> Yaq Yesu manqat nøme ge-ein, “Zelusalem, Zelusalem, zo Mbumbukiam-gi manqa vevezam ezoqam, pakhapakha ndozozø-khaneam, neka nandi ndøzøtē-zitøgē, ndigu Mbumbukiam zo-te ndendo-khofosam, no khøuwa kopoáv, baqa amba nøte-eqagimám zo-te, kopømba ande av kokolok evo nduigu, nakheis gukhatobin, ekeza

taf mokho-te v̄o-ozin. Geté zo gèzømbo-qasi:vám.  
<sup>38</sup> Nqáe! Zoqa khoev nqanek, gésoqá. Ezoqam  
 mbaín, segégoát. <sup>39</sup> No nqazø-manqate: Zo  
 no nango naqanøká zónømendám. Geté ta  
 khøuwa-te ndøgo, sa tøzøté-nømendám, zo tozo-  
 einim, av nqægo, ‘Mbumbukiam ngenek ezoqam  
 bèkhakheinøvém, Evezøza-qa iz-te ngegeav!’ ”

## 24

*Mbumbukiam-qa khoev tøsoqa*  
*(Mak 13:1-2; Luk 21:5-6)*

<sup>1</sup> Yesu Mbumbukiam-qa khoev ge-ivav, nakhoa  
 gegeveat, yaq ekeza paev ezoqam tinduzáv ndøgo,  
 gimbo-einim, “Qotéqeiv. Khoev mbomømbomá  
 ndøpuate, Mbumbukiam-qa khoev uta mokho-te.”

<sup>2</sup> Yaq Yesu gezø-ein, “No unimanqatín nqazø-  
 manqate. Khoev ate ndægo, ndozoqeivi, manqei-  
 té qamø-khakhandám. Nandi kopø nøme, nandi  
 nøme-te, gó:zaveák.”

*Viniv vinivinimba tøfakhanam*  
*(Mak 13:3-13; Luk 21:7-19)*

<sup>3</sup> Taqa zita-te, Yesu Oliv manqei poyat-té  
 genøwáv, vømøqom. Tegi paev ezoqam mba  
 ndøgoám, te namba. Yaq āv gimboe-bevøpém  
 nqægo, “Qonimbí-ein. Matev nandav qoqote-  
 manqatam, gekha khøuwā qanéfakhān? Neka  
 andé gekha matev me nitíqeivím, ni tøtinøten, av  
 nqægo, qo qotøndō-qavāq neka nqanek manqei-  
 qape gemø-navøēm?”

<sup>4</sup> Yaq Yesu gezø-qavøiu, “Aiyá qagó. Zo ezoqa betúbám. <sup>5</sup> Ezoqa kopoáv, noqá iz-té gindú-okhoát. Ndigu ezoqa āv gizømbé-manqatát nqægo, ‘No Kelisó’, neka ezoqa kandambá titubumat. <sup>6</sup> Zo nakhag-qa yaq-te tozo-ewagat neka nakhag u vozó-ewagāt, zo møe ndøgó. Matev av nqægo, ndøkhæ-fakhanám. Geté manqei-qape-qa vaev zuá. <sup>7</sup> Manqei nøme, manqei nøme namba, nakhag ndógoát, neka kawa ezoqa nøme-qa bawan, kawa ezoqa nøme-qa bawan namba, vønøfeapāt. Manqei nøme-te, lou mbaimbai zówagát, neka manqei nøme-te, manqei vøkukuvøemāt. Manqei vinivinimbá. Kopoáv. <sup>8</sup> Geté nqanek matev ate ndægo, ngazu mbá. Ndøgo kopømba ande av-té, sævam tui-ova, nqosøgeap ande tuikhantav.

<sup>9</sup> Zo ndøgavemát neka vøngiæzotāt, løvøte-te sasa ndø-abumāt. Manqei-manqei ate ndægo, zo gezø-sanqawupát, no zapaya. <sup>10</sup> Ta khøuwa-te ndøgo ezoqa kopoáv, tiqa unimanqatin no-te segemø-ivøvemát. Ndigu yaqyaq-a gésanqambupát neka qaqa ezoqam-qa zenda-te izuizu vø-ambumāt. <sup>11</sup> Yaq khavozam manqa vevezam ezoqam ndøfakhanám, kopoáv, ezoqa kopoav vótubám. <sup>12</sup> Yaq matev soqøsoqa sa tønø-khouwevtét. Yaq ta zapaya ndøgo, ezoqa kopoáv, tiqa kuku matev segezø-navøém. <sup>13</sup> Geté gekha ezoqām ndego, bazaføgakh-us teyat, atema vaev-te, ndego ndømø-khandí.v. <sup>14</sup> Manqat Mbomambaqape, Mbumbukiam-qa Megeat

---

**24:5** 24:5 Met 24:23-24; 1 Zion 2:18    **24:9** 24:9 Met 10:22    **24:11**  
 24:11 Met 24:5, 24; 1 Zion 4:1    **24:13** 24:13 Met 10:22    **24:14**  
 24:14 Met 28:19



Matev-qa yaq-te, ezoqa sugumú-zømesimít, manqei-qape ate nqægo. Bawan vinivinimba ate ndægo, sugumú-ewagét. Manqei-qape-qa vaev, khæ ndøfakhán.”

*Gigiap soqaqape tøfakhan Mbumbukiam-qa khoev-te, Zelusalem taon-te*  
(Mak 13:14-23; Luk 21:20-24)

<sup>15</sup> Yaq Yesu manqat nøme ge:zømas, gezø-ein, “Zo gigiap soqaqape zóqeivím, ndøgo Deniel, ndego Mbumbukiam-ge manqa vevezam ezoqam, ge:manqatam. Mbumbukiam-qá khoev-té qanú-wuøyát. Geté khafeap kandambá, gigiap av nqægo tøu-wuøyat ndøugu. (Gekha ezoqām ndego, nqanek manqat tegeveam, mokho bèmboqeív.) <sup>16</sup> Zo nqanek gigiap tozoqeivim, yaq gekha ezoqām ndigu, Zudia plovins-te tiyagat, manqei popotap-té giabenø-khokhóz. <sup>17</sup> Gekha ezoqām ndego, khoev ova to:yat, ndego khoev mokho-te bè-ón, gigiap vømøndó-upøgim. <sup>18</sup> Neka gekha ezoqām ndigu, khæ-te tisasaetet, ndigu ndabua upøgim-qa bevèséz. <sup>19</sup> Ta khøuwa-te ndøgo, ti-te ndigu unimé:-soqá, sakheis emu-us ndigu neka nakhei tete ndizøloge. <sup>20</sup> Mbumbukiam zombó-vi:mát. Nqanek matev, qozaq viav-te o Sabat khøuwa-te, befàkhán. <sup>21</sup> Viniv ndøgo, ta khøuwa-te tøfakhan, føgakh-mbá tantáv. Mbumbukiam manqei-qape ande ge:khakheinam, atema ndakin, matev føgakh-qape fakhaneáv, av ta khøuwa-te ndøgo tæfakhan. Yaq até taqa zita-té-a, matev føgakh-qape av nqægo,

**24:15** 24:15 Dan 9:27; 11:31; 12:11

**24:17** 24:17 Luk 17:31

**24:21** 24:21 Dan 12:1

nango gemø-fakhanák. <sup>22</sup> Geté Mbumbukiam matavap é-møndo:vé, av nqægo, khøuwa ndøtokhopogeaqasí:z. Mbain tøgønín, yaq ezoqa kopo ambá gemø-khandi:vák. Mbumbukiam, khøuwa, ti zapaya ndígu tené-tokhopogeaqasí:z, ndigu ekezan gevevesam.

<sup>23</sup> Ta khøuwa-te ndøgo, ezoqa tezø-ein, av nqægo, ‘Ngé! Keliso ngének,’ ó, ‘Ndé. Keliso ndégo,’ yaq zo ndø-unimanqatìním. <sup>24</sup> Zapa ndøgo, khokho Keliso neka khokho Mbumbukiam-gi manqa vevezam ezoqam ndøfakhanám. Ndigu matev kandakanda neka umingiap matev ndømatønnumát. Yaq kopømba tøgønín, até ndigú-a, Mbumbukiam ekezan gevevesam, ambá ndætubám. <sup>25</sup> Ndakin zo mðzøte-zøtéz. Møezø-eín, matev av nqægo, ndømø-fakhanám.

<sup>26</sup> Yaq nakémbá, ezoqa zo tizø-manqatat, av nqægo, ‘Ndæ! Ndego ndendóya, leg-av manqei-te,’ yaq zo ndøgo ndøzáv. O tizø-manqatat, av nqægo, ‘Ndæ! Ndego ndendópewe,’ zo ndøgo ndø-unimanqatìním. <sup>27</sup> Zapa ndøgo, Ezoqam-ge Yo tegeav, nakhamas-té gendó-fakhán. Andé ndand mé:vøiyám, ndøgo khaiya ate ndægo sa tumuk-hazet, khøuwa vøndē-fakhanín-a, vømē-sinanín.

<sup>28</sup> Søvakha pikia ande āv kenéveāt, koe ndøgo tinø-piaín.”

*Yesu nango tendoqavan  
(Mak 13:24-27; Luk 21:25-28)*

---

**24:23** 24:23 Met 24:5    **24:24** 24:24 Deut 13:1-3; 2 Tes 2:8-9; Veve 13:13-14    **24:26** 24:26 Luk 17:23-24    **24:27** 24:27 Met 24:37-39  
**24:28** 24:28 Luk 17:37

29 Yaq Yesu manqat nøme ge:zømas, gezø-ein, “Matev føgøføgakh khøuwa timi-nasinim, yaq nqova mbaín, khøuwa waev segembó-navøém, neka løvøyak beawap mbaín, neka nduku yan-te ngo:go vøndó-o:áz, neka gigiap føgøføgakh, yan-te nqo:go, vókukuvøēm. 30 Yaq yan-te nqo:go, Ezoqam-gé Yo-qá khakhatap ndó:fakhán. Yaq bawabawan ate nqægo, manqei-qape-te nqago, mbøni zømbóvá neka vø-eivām. Yaq Ezoqam-gé Yo ndó-ometám. Khaiya ozoz-té genógeáv. Bazaføgakh-ús neka waev-qape-ús. 31 Yaq kipi ndówáv. Wag gembøé-eqavét. Yaq ndego ekeza enzol ezoqam ndókhofosám, manqei-qape ate nqægo, khøuwa vøndē-fakhanin-a, vømē-sinanin, neka sanqa-sanqa vømbō-anam. Yaq gekha ezoqām ndigu, Mbumbukiam gevevesam, manqei-qape ande āv khandēvavet, enzol ezoqam gémøváb.”

*Yesu ge:zømas, ande āv kintizøtēz, av nqægo, teqa qavøne khøuwa avønín*  
(Mak 13:28-31; Luk 21:29-33)

32 Yaq Yesu manqat nøme ge:zømas, gezø-ein, “Zo fig tae-té qazøté-zøté. Tang-te mbusa tøfakhanam, esokho vøqabām, yaq zo mõzøte-zøtezín, wavam khøuwa avønín. 33 Yaq matev até kopó. Zo nqanek matev ate ndægo tozo-qeivimat, no qate-manqatavun, yaq zo søzøté-zøté, Ezoqam-ge Yo, avønín gendóqaván.

---

24:29 24:29 Isa 13:10; 34:4; Ezek 32:7; Joel 2:10, 31; 2 Pita 3:10; Veve 6:12-13 24:30 24:30 Zech 12:10; Veve 1:7; Dan 7:13 24:31 24:31 1 Ko 15:52; 1 Tes 4:16

<sup>34</sup> No unimanqatín nqazø-manqate. Ezoqa nøme, ndakin ngiyage naqanøká gépakhaezák. Até géyagát, atema ta khøuwa-te ndøgo, nqanek matev ate ndægo vømú-fakhanām.\* <sup>35</sup> Yan neka manqei-qape ndømø-navøém. Geté noqa manqat gemø-navøemák.”

*Ezoqa mè:zøtezák, Yesu gekha khøuwa-tē gendé-qavān*

*(Mak 13:32-37; Luk 17:26-30, 34-36)*

<sup>36</sup> Yaq Yesu manqat nøme ge:zømas, gezø-ein, “Ezoqa mè:zøtezák, nqanek matev gekha khøuwa-tē neka khøuwa iz-tē qanéfakhān. Até enzol ezoqām-a, yan-te ngo:yage, neka até Yó-a, zøteateáv. Geté Eve yakhapús sege:otév. <sup>37</sup> Ezoqam-ge Yo-qa qavøne khøuwa āv tønégóát, av Noa-qa khøuwa-te qægoam. <sup>38</sup> Ta khøuwa-te ndøgo, khouwat-qape fakhaneav qagoam, ezoqa lou loge zøgoupám, neka izam vøzø-goupam, neka sakhei vøzøkímmam-a, vø-etoummam, até gemát, atema Noa khagua-qape-te vøu-on. <sup>39</sup> Ndigu mè:zøtezák, ande gekha matev me ndøfakhān ti-te, atema vøndō-khouwa, vøngiæzo. Yaq Ezoqam-ge Yo tendoqavan, matev até kopó, āv tønéfakhān. <sup>40</sup> Ta khøuwa-te ndøgo, ezoqa menas khae-te tisaætet, nøme ndego, Mbumbukiam ndøndáf. Geté nøme ndego, segé-iváv. <sup>41</sup> Neka sakhei menas, flawa timivisumit, nømu ndugu,

---

**24:34** 24:34 Met 16:28 \* **24:34** 24:34 Yesu nqanek manqat ge-ein, yaq ndego Mbumbukiam-qá khoev ngi:wat-qa yaq-té abete-manqatám, neka gekha matev vinivinimba nøme ndøgo, ta khøuwa-te ndøgo tøfakhanam. **24:35** 24:35 Met 5:18 **24:36** 24:36 Kel 1:7; 1 Tes 5:1-2 **24:37** 24:37 Gen 6:5-8 **24:39** 24:39 Gen 7:21-23

Mbumbukiam ndòndáf. Geté nømu ndugu, segé-iváv. <sup>42</sup> Yaq nakémbá. Gò:feazoát. Zapa ndógo, zo khøuwa neka khøuwa iz zòtezøtezák, zoge Evezøza te:fakhan. <sup>43</sup> Gèmbø-mataváp: Khoev eve amba te:-otevín, av nqægo, ande gekha khøuwa iz-te, aqonam ezoqam tendowav, yaq ndego ambá gé:buvák. Geté ambá sege-tiawatín. Yaq ndego aqonam ezoqam ambá gembótakák, khoev sa tembo-nqawain. <sup>44</sup> Yaq nakémbá. Até zó-a, zo vò:khakheinám. Zapa ndógo, Ezoqam-ge Yo, ta khøuwa-te ndógo tendéqaván, zo matavapøteav tøgoat, ndego tendoqavan.”

*Yaya etæ manqat, sasae ezoqam eqeieqei neka sasae ezoqam soqaqape-qa yaq-te*  
(Luk 12:41-48)

<sup>45</sup> Yaq Yesu manqat nøme ge:zømas, gezø-ein, “Gekha sasae ezoqâm, ndego eqeieqei neka matavap loloakh-us? Sasae ezoqam eqeieqei neka matavap loloakh-us av ngé:go. Tege kawa ezoqam, manqei nøme-te tewav, yaq ndego sasae ezoqam, keoge ezoqam teve, teqa khoev teqeivat neka tegi sasae ezoqa nøme, khøuwa eqeieqei-te lou vøzø-etoumāt, <sup>46</sup> yaq vaev-te nqawa tendoqavan, teqeiv av nqægo, ndego sasae eqeieqei ndøgõt, ndego sasae ezoqam kopømbá, khanakhanákh. <sup>47</sup> No unimanqatín nqazø-manqate. Ndego kawa ezoqam gigiap ate ndømbøego, keoge ezoqam ndégo tévé, ngenek sasae ezoqam.

---

**24:42** 24:42 Met 25:13      **24:43** 24:43 Luk 12:39-40; Veve 16:15  
**24:47** 24:47 Met 25:21, 23

<sup>48</sup> Geté ndego sasae ezoqam, soqaqape tegoat neka av te:matavupat nqægo, noge kawa ezoqam nakhamas-te gendō-qavanāk, <sup>49</sup> yaq ndego tegi sasae kopømba ezoqam kha zōkhanæmāt, neka lou vōlogāt neka ibøkha soqa vō-izumāt, ezoqa nøme namba, ndigu oskia gi-izumatun, <sup>50</sup> yaq tege kawa ezoqam ta khøuwa-te ndōgo tendéqaván, ndego sasae ezoqam khakheinøpøteav tøgoat neka otevatav vōgoāt, ndego tefakhan. <sup>51</sup> Yaq kawa ezoqam, ndego sasae ezoqam, yaq-fia nqosøgeap mbó-etoám. Yaq-fia kandambá teta, te-te ndego. Yaq ndōgo tenø-khofotáv, ma khavozam ezoqa nøme ndi:gu. Yaq té-eivumát ndōgo, neka khaya vøvivisumāt.”

## 25

### *Yaya etæ manqat, mbasønakheis ten-qa yaq-te*

<sup>1</sup> Yaq Yesu manqat nøme ge:zømas, gezø-ein, “Ta khøuwa-te ndōgo, Mbumbukiam-qa Megeat Matev, ande āv qanégoát nqægo:

Mbasønakheis møndøgoám. Tén ate gi:goam. Ezoqam, sævam te-okí, qatøzu-qa ndøgoám. Lampá namba me:záv. <sup>2</sup> Faev nøme ndigu, matavap loloakh-ús. Geté faev nøme ndigu, matavap loloakh mbain. <sup>3</sup> Ndigu matavap loloakh mbain mbasønakheis, oil nøme upøgipøteáv, lampa-te qouzam nonqo.\* <sup>4</sup> Geté ndigu matavap loloakh-ús, oil nøme møndø-upøgím. <sup>5</sup> Yaq ndego ezoqam, sævam te-okí, yakha møndævá. Yaq ndigu

---

**25:1** 25:1 Veve 19:7; Luk 12:35 \* **25:3** 25:3 Ta khøuwa-te ndōgo, kelesen mbain. Geté ezoqa oliv oil ndøqouzumám, tiqa lampa-te. Ta oil ndōgo, oliv tae nanga-qá ét. Nandí gini-pesegimám, oil sasa ndøwain.

mbasønakheis, venanqei zøvín, vøføyam, venanqei sasa ndøsømbiam.

<sup>6</sup> Yaq qamø-umba ndøgo, ezoqa tindi-akhaém, ‘Ezoqam sævam te-oki, ngégeav! MòzotøndoZáv. Zimbøé-qatøZém.’ <sup>7</sup> Yaq ndigu mbasønakheis ten ate gi:goam, sùgumusúz, tiqa lampa waev vø-khouwe-khouwevam. <sup>8</sup> Yaq ndigu matavap loloakh mbain mbasønakheis, matavap loloakh mbasønakheis gizø-ein, ‘Ni oil zoní-etoám, zoqa nanda. Niqa lampa avønín gékhouvøém.’ <sup>9</sup> Yaq matavap loloakh mbasønakheis gindu-qavøinam, ‘Nakhoa mbain. Oil nqanek nqanigu, kopømba mbain, zo vøizø-etoām neka ni nikeza nonqo. Geté oil wi ezoqam-té qanøZáv, nøme vømøwi.’ <sup>10</sup> Yaq ndigu vøZav. Geté gi-ivøvem, ndego ezoqam sævam te-oki, tènefakhán. Yaq mbasønakheis faev ndigu, go:khakheinam, namba me:Záv ndego, neka nøkenøkem lou loge-te vømø-oz. Yaq mboqog keoge ezoqam, até gindigonem, mboqog vøtokøzem. <sup>11</sup> Yaq vaev até ndigú-a, matavap loloakh mbain mbasønakheis, vøfakhaz. Gi-akhaem, ‘Khanánqa. Khanánqa. Mboqog qoní-mboqozó!’ <sup>12</sup> Geté yaq ndego sævam te-oki, gezø-qavøiu, ‘Av taoká. No nøtenøtenák zo.’ ”

<sup>13</sup> Yaq Yesu nqanek yaya etæ manqat qamømbøe-navøem, gezø-ein, “Yaq nakémbá. Gø:fezoát. Zapa ndøgo, zo khøuwa neka khøuwa iz zøtezøtezák, Ezoqam-ge Yo te:fakhan.”

*Yaya etæ manqat, sasae ezoqam-qa yaq-te,*

*kawa ezoqam moni gezø-etoam, ti:sasaetat*  
(Luk 19:11-27)

<sup>14</sup> Yaq Yesu yaya etæ manqat nøme ge:zømas, gezø-ein, “Mbumbukiam-qa Megeat Matev, ande āv qanégoát nqægo:

Ezoqam møndøgoám. Manqei nøme-te okho-qa ndøgoám. Yaq ndego ekeza gigiap, sasae ezoqam-qa zenda-té genø-awám, timbøe-qeivat. <sup>15</sup> Sasae ezoqa nøme, moni pus fáev gembo-etoam. Nøme ndego, menás. Neka nøme ndego, kopó. Moni ndego gezø-etoumat, ndógo tø-einín, tiqa matev eqeieqei neka zøtezat, ande āv khazømbēgo. Yaq ndego até gendego, vøwav. <sup>16</sup> Yaq ndego ezoqam, moni pus faev ge-upøzo, gème-sasáe, moni pus faev nøme vøqas. <sup>17</sup> Yaq até ndegó-a, moni pus menas ge-upøzo, nøme menas vøqas. <sup>18</sup> Geté ndego ezoqa nøme, moni pus kopo gendapaz, manqei mba ndø-óz, tege kawa ezoqam-gi moni vøkhonab.

<sup>19</sup> Yaq møi-mbá sege-awám, tige kawa ezoqam nqawa tēāndō-qāvān. Yaq gezøbevap, ‘Nginik nogi moni, áv khazømbøé-matønumam?’

<sup>20</sup> Yaq ndego sasae ezoqam, moni pus faev ge-upøzo, faev nømé namba sùgumu-upøzotavún, neka moni ate gi:goam, kawa ezoqam vømbō-etoam, gembo-ein, ‘Káwa ezoqam. Qotézømet. Moni pus faev ndigu, noqa zenda-te qoqo-ab, no moni pus faev nøme nøteqás. Moni ate ndi:gu, ngínik.’

<sup>21</sup> Yaq ndego kawa ezoqam gendo-ein, ‘Mbo-mambaqapé. No khanakhanákh. Qo sasae ezo-



qam qanimáv. Gigiap-qase ndøgo, qoqa zenda-te qæve, qo eqeieqei qombo-kewagám. No gigiap nøme mba nøtaqambó-etoám, toqombo-kewagat. Vøndo-óq. Khanakhanakh zígoném, no namba.'

<sup>22</sup> Yaq até kopó, ndegó-a, sasae ezoqam, moni pus menas ge-upøzo. Kawa ezoqam-te gewav, āv gembøe-eín nqægo, 'Káwa ezoqam. Qotézømēt. Moni pus menas ndigu, noqa zenda-te qoqo-ab, no moni pus menas nøme nøteqás. Moni ate ndi-gu, ngínik.'

<sup>23</sup> Yaq ndego kawa ezoqam gembo-ein, 'Mbo-mambaqapé. No khanakhanákh. Qo sasae ezoqam qanimáv. Gigiap-qase ndøgo, qoqa zenda-te qæve, qo eqeieqei qombo-kewagám. No gigiap nøme mba nøtaqambó-etoám, toqombo-kewagat. Vøndo-óq. Khanakhanakh zígoném, no namba.'

<sup>24</sup> Yaq até ndegó-a, ndego moni pus kopo gendapaz, vøndō-on. Yaq ndego kawa ezoqam āv gembøe-eín nqægo, 'Káwa ezoqam. No møtenøtén, qo matev føgakh-qape ezoqám. Qo gigiap sòqo-peaín. Geté khae sasae kandakanda, ezoqá nøme qagoatún. Qo toqopewát ndógo, qo qakezan ogekhæmav ndoqogo. <sup>25</sup> Yaq nakémbá. No møe nogoám. Yaq no qogi moni nõkhonáb. Manqei-té qæmø-otáz. Yaq ndakin qogi moni ngínik.'

<sup>26</sup> Yaq ndego kawa ezoqam gendo-ein, 'Qo sasae ezoqam soqáin neka wau-qapé. Qo ndoqo-matavap, no ezoqa matev føgakh-qape, no avøe gigiap qæpe:tatun, no nøkeza ogekhæmav ndøgo, <sup>27</sup> yaq qo moni, ambá moni nqeisam nonqo-té qomø-utazín. Yaq no ndakin qatøndo-qavan, ndigu moni elavøqase, bèkhouwezín, tæ-upøzoin.'

<sup>28</sup> Yaq ndego kawa ezoqam ge-ein, ‘Moni pus kopo, vøe-viomém. Yaq ndégo tozombó-etøomém, ndego moni pus ten ndimbogo. <sup>29</sup> Zapa ndógo, gekha ezoqām ndego, gigiap ndømbogo neka eqeieqei vømbó-kewagāt, no nøme mba nømbøé-etoám. Geté ndego, gigiap eqeieqei keogeav tøgoat, até ndøgó-a, gigiap-qase ndømbogo, nøtéviwám. <sup>30</sup> Ngenek wau ezoqam, bavokhó qazonø-oginám. Bøivun-té. Yaq té-eivumát ndógo, neka khaya vøvivisumāt.’ ”

*Manqa ovøyam kandambaqape tøfakhan*

<sup>31</sup> Yaq Yesu manqat nøme ge:zømas, gezø-ein, “Ezoqam-ge Yo tegeav, ndego kawa ezoqam ndøgeáv. Bazaføgakh-ús neka waev-ús. Ndego ekeza enzol ezoqam ate ti:goat namba mé:geáv. Yaq ekeza kawa qonam nonqo qanimav-qape-té gonóqotáv. <sup>32</sup> Yaq bawabawan ate ndi:gu, teqá megemege-té ginømváb. Yaq ndego ezoqa ewaqape, géqatøzó. Av gené-qatøzó, av sip keoge ezoqam gi:goatun, sip mba vini, neka naningus mba vini. <sup>33</sup> Ezoqa eqeieqei, ekeza nakeamo zenda-té genø-áb, neka ezoqa soqøsoqa, ekeza yogea zenda-te vø-áb.

<sup>34</sup> Yaq ndego kawa ezoqam, ndigu ekeza nakeamo zenda-te tiwanat, āv gezømbé-ein nqægo, ‘Vøndozáv, zo ezoqam. Noge Tat, zo møndø-khakheinøvém. Mbumbukiam-qa Megeat Matev, ndego ibugukhokhof zo gezønøza, manqei-qape ande ge:khakheinam, zoqá. <sup>35</sup> Zapa ndógo,

---

**25:29** 25:29 Met 13:12; Mak 4:25; Luk 8:18      **25:30** 25:30 Met 8:12; Luk 13:28      **25:31** 25:31 Met 16:27; 19:28      **25:32** 25:32 Ezek 34:17; Veve 20:11-13      **25:35** 25:35 Isa 58:7

no ifi qanø-vinumam, zo lou zonø-etøumám. Neka ibøkha naq qanø-papumam, zo ibøkha zonø-etøumám. Neka no manqei vini-ak qægoam, zo khoev zonø-manqatám. <sup>36</sup> Neka no ndabua mbain qægoam, zo ndabua zonø-etøumám. Neka no enqoni qanøgoam, zo zònø-kewagám. Neka no ndimbula-te qægoam, zo okha zonøndo-okhoám.'

<sup>37</sup> Yaq ndigu ezoqa egeiegei timbo-qavøinam, 'Évèzøza. Gê, ni gekha khøuwa-tē qatí-qamekham, qo ifi qaqa-vinumam, yaq lou vøitaqā-etøumam, neka ibøkha naq vøqā-papumam, yaq ibøkha vøitaqā-etøumam? <sup>38</sup> Neka ni gekha khøuwa-tē qatí-qamekham, qo manqei vini-ak qoqogoam, yaq ni khoev vøitaqā-manqatam, neka qo ndabua mbain qoqogoam, yaq ni ndabua vøitaqā-etøumam? <sup>39</sup> Neka ni gekha khøuwa-tē qatí-qamekham, qo enqoni qaqagoam, o ndimbula-te qoqogoam, yaq ni okha vøitaqandō-okhoam?'

<sup>40</sup> Yaq ndego kawa ezoqam tezø-ein, 'No uni-manqatín nqazø-manqate. Gekha matēv ndøgo, zo ndigu qazozø-matønumam, ndigu no ndinøpaev, oskiá ndøgo, ndigu iz mbain ndigu, yaq ndøgo zo no-té qazonø-matønumám.'

<sup>41</sup> Geté yaq ndego kawa ezoqam, manqat ndígu tezø-eín, ndigu ekeza yogea zenda-te tiwanat. Av gezømbé-eín nqægo, 'Mòzozáv. Zo mòzo-soqoéz. Gøinam-té qazonøzáv, ndøgo miavmiav ndøwageap, ndøgo Mbumbukiam nqova soqaqape neka tegi enzol ezoqam nonqo gekhakheinam. <sup>42</sup> Zapa ndøgo, no ifi qanø-vinumam, zo no lou etoumáv. Neka no ibøkha naq qanø-papumam,

zo no ibøkha etoumáv. <sup>43</sup> Neka no manqei vini-ak qægoam, zo no khoev manqatemáv. Neka no ndabua mbain qægoam, zo no ndabua etoumáv. Neka no enqoni qanøgoam neka ndimbula-te qægoam, zo no-te okha okhomáv.’

<sup>44</sup> Yaq ndigu timbo-qavøinam, ‘Evézøza. Ni qo gekha khøuwa-tē qatí-qamekham, qo ifi qaqa-vinumam, o ibøkha naq qaqa-papumam, o qo manqei vini-ak qoqogoam, o ndabua mbain qoqogoam, o enqoni qaqagoam, o ndimbula-te qoqogoam, yaq ni qo tøkemáv?’

<sup>45</sup> Yaq ndego kawa ezoqam tezø-ein, ‘No uni-manqatín nqazø-manqate. Gekha matēv ndøgo, zo qazømbo-qasi:vupam, ezoqa vozozømbé-goāt, ndigu no ndinøpaev, oskiá ndøgo, ndigu iz mbain ndigu, zo no zømbo-qasi:vupám.’

<sup>46</sup> Nginik ezoqam, yaq-fia nqosøgeap miavmiav-us-qape ndøndapém. Geté ezoqa eqeieqei ndigu, khandi miavmiav møndapém.”

## 26

### *Yesu gimbo-voqoem*

*(Mak 14:1-2; Luk 22:1-2; Zion 11:45-53)*

<sup>1</sup> Yesu nqanek manqa manqate ate qægoam qamømbøe-navøem, yaq ekeza paev ezoqam gezø-ein, <sup>2</sup> “Zo møzøte-zøtéz, khøuwa menas mba mui-ozá, niqa Pasova khøuwa kandambaqape tizikhantøzem. Yaq Ezoqam-ge Yo gémøvøinám, tae mutui-te vøtøkewēm.”

<sup>3</sup> Ta khøuwa-te ndøgo, Mbumbukiam-gi iziz ezoqa kandakanda neka Zu megetapak,

gëmøváb. Kayafas-qa khoev-té ginømváb, ndego Mbumbukiam-ge iziz ezoqam kandambaqape. <sup>4</sup> Yaq matavap av giniveém nqægo: Yesu gëmøvøinám, khonoam-té, vølaēm. <sup>5</sup> Geté av gini-einim nqægo, “Ni khøuwa kandambaqape-te, bizi-matønømém. Soqain ndøgo, ezoqa qaqa tigonem ni-te, yaq nøfe kandambaqape ndøfakhān, ti mokho-te.”

*Sævam tae et sisip mbomambaqape, Yesu-qa kha-te gumbøe-qouz*

*(Mak 14:3-9; Zion 12:1-8)*

<sup>6</sup> Yesu Betani vemiav-te gegoam, Saemon-qa khoev-té geqotám. Ngenek Saemon, bugukhokhof kha sisi-us ndøgoám. <sup>7</sup> Yaq Yesu ate av-té lou ge:logat, sævam kopo tunduwáv ndøgo, botol-qase vøndōndap. Tae et sisip qanimav-qape mu:nqeitavám. Taqa fia kandamba tantáv. Yaq ndugu até gundigu, Yesu, kawa-té gumbøe-qouz. <sup>8</sup> Tegi paev ezoqam, nqanek matev giqeivim, ndigu khanakhanakh mbaín, gi-einim, “Gekha zapá, ngunuk nqanek tae et fia kandambaqape, sa ngungiitit? <sup>9</sup> Ngunuk ambá gewiín, fia kandambaqape vøqasín, yaq ni moni gigiap-av ezoqam vizizø-etoamin.”

<sup>10</sup> Yesu é-møndæ-otév, av manqat gi:manqatam, yaq gezø-ein, “Gekha zapá, zo ngunuk sævam viniv nqazombøe-veet? Ngunuk matev mbomambaqapé gunø-matanam. <sup>11</sup> Zo gigiap-av ezoqam namba oskia zøté-yageapát. Geté no namba, oskia zí:yageák. <sup>12</sup> Ngunuk nqanek tae et sisip mbomambaqape, noqa kha-te guoqouz, ndugu

no otønat nonqo me:khakheinømbém. <sup>13</sup> No unimanqatín nqazø-manqate. Gekha manqei-tē ndøgo, ezoqa nqanek Manqat Mbomambaqape ti:zømesimat, manqei-qape-te ate nqægo, ezoqa ngunuk sævam-qa yaq-te mé:manqatát, matev mbomambaqape av guimatanam, neka ngunuk vømbøé-matavupāt.”

*Zudas Mbumbukiam-gi iziz ezoqa kandakanda namba, manqa gi:kopo:nem, Yesu tiqa zenda-te teve (Mak 14:10-11; Luk 22:3-6)*

<sup>14</sup> Taqa zita-te ndøgo, ndigu Yesu-gi paev ezoqa tuelv, ezoqa kopo, iz nqambogo, Zudas Iskaliot, Mbumbukiam-gi iziz ezoqa kandakanda-té genøwáv, <sup>15</sup> vøzø-ein, “Yaq-fia gekha zønø-etøomēm, ndego Yesu zoqa zenda-te tæve?” Yaq ndigu até gindigonem, moni mokho 30 vøgevebømem, sasa mbo-etøomem. <sup>16</sup> Yaq Zudas ndakin nakhoa-qa ndøváo, Yesu tiqa zenda-te ande āv kenévē.

*Yesu tegi paev ezoqam namba, Pasova lou gilog (Mak 14:12-21; Luk 22:7-13, 21-23; Zion 13:21-30)*

<sup>17</sup> Zu ezoqam-qa khøuwa kandakanda qangaz, ndøgo flawa poponøvemav gilouzatun, ta bugukhokhof khøuwa-te ndøgo, Yesu-gi paev ezoqam tinduzáv ndøgo, vømbø-bevøpem, “Gê, qoqa poev gekhâm? Ni Pasova lou gekham-tē qeimøqá-khakheinømēm?”

<sup>18</sup> Yaq Yesu manqa gezø-qavøiu, ezoqam-qá iz zø-etoám, gezø-ein, “Zelusalem taon mokho-té

qazonózáv, ngenek ezoqam manqat vómombó-einím. Av qazombóé-einím nqáego, ‘Nømendim ezoqam, āv gene-eín: Noqa khøuwa iz møndøndáp. No paev ezoqam namba, Pasova lou, qoqá khoev-té qeitólóg.’ ”

<sup>19</sup> Yaq paev ezoqam āv tini-matønømém, av Yesu gezømbè-ein, Pasova lou vómø-khakheinømem.

<sup>20</sup> Yaq qakhagus ndøgo, Yesu tegi paev ezoqam tuelv namba tinøpindám ndøgo, lou loge-te vøqonav. <sup>21</sup> Yaq ate av-té lou gi:logat, Yesu āv gezømbè-eín nqáego, “No unimanqatín nqazø-manqate: Zo ezoqa kopo segenø-qambún, neka no qaqa ezoqam-qa zenda-te vøvē.”

<sup>22</sup> Yaq ndigu mbøni zøvá, nqanek manqat giyogem. Mbøni vaev kandambá. Yaq ezoqa kopokopo ate gi:goam āv gimbøe-bevupát nqáego, “Évezøza. Eisa. Qo ekeqá no qote-manqaté.”

<sup>23</sup> Yaq gezø-qavøiu, “Ezoqam ndégo tégoát, ndego no namba lou yaf-te sa qeitumu-afønám.

<sup>24</sup> Ezoqam-ge Yo ndønáním, av Mbumbukiam-qa Manqat qæ-ein. Geté te-te ndego, unimé:-soqá, ndego Ezoqam-ge Yo sa temboqambun, neka qaqa ezoqam-qa zenda-te vøvē. Ngenek ezoqam qaneav tøgonin, ambá qanimáv te-te.”

<sup>25</sup> Yaq Zudas, ndego Yesu sa gemboqambun, āv gembøe-eín nqáego, “Nøméndim ezoqam. Eisa. Qo ekeqá no qote-manqaté?”

Yaq Yesu gembo-qavøiu, “Nándav, av qo ndoqote-manqate.”

*Evezøza-qa lou loge matev ande qæfakhan  
(Mak 14:22-26; Luk 22:14-20; 1 Ko 11:23-25)*

<sup>26</sup> Ndigu ate av-té lou gi:logat, yaq Yesu flawa ndøndapáz, Mbumbukiam-te ike manqat vø-ein, sasa ndømbegim, ekeza paev ezoqam vøzø-etoam, gezø-ein, “Mòzo-upøgím, neka vølouz. Nqanek noqá khá.”

<sup>27</sup> Yaq izam nonqo ndøndáp, waen-ús, Mbumbukiam ike manqat vømbō-ein, ekeza paev ezoqam vøzø-etoam, gezø-ein, “Mòzo-izám, zo ate ndøzøte:go. <sup>28</sup> Nqanek noqá kóuk. Mbumbukiam poev mé:-unimanqatín, tegi ezoqam namba. Noqa kouk, ezoqam kopoav zapayá qanéwá. Manqa-zapazapa zømbé-sunguzát. <sup>29</sup> No nqazø-manqate: No waen tae nanga-qa et, nqawa naqanøká nø-izák. No sa ndógo tømé-íz, ta khøuwa-te ndøgo, zo namba Tat-qa Megeat Matev-te, waen ndakinak tizimø-izømem.”

<sup>30</sup> Lou gumulog, Mbumbukiam-te ouv sasa ndøqaem, yaq Oliv manqei pøyat-té ginøzáv.

*Yesu Pita gembo-vøndøyam, ndego teqa yaq-te to:nawam*

*(Mak 14:27-31; Luk 22:31-34; Zion 13:36-38)*

<sup>31</sup> Yaq Yesu ekeza paev ezoqam gezø-ein, “Nqægo lova, zo ate nqazøte:go, møe zóbøín. No sozó-nøuvøném. Mbumbukiam-qa Manqat, āv qane-peawáp nqægo, ‘No sip keoge ezoqam nólaváo. Yaq sip segemø-panqaním.’ Yaq ndakin matev āv tønéfakhán, av ndægo.

<sup>32</sup> Geté no løvøte-te tøtøndo-khandi:n, yaq Gelili plovinš-té qatónáv. No é-ndøto:má ndøgo, zoqa megemege-te.”

---

**26:28** 26:28 Zech 9:11; Exo 24:8; Jer 31:31-34; 1 Ko 10:16      **26:30**  
 26:30 Luk 22:39; Zion 18:1      **26:31** 26:31 Zech 13:7; Zion 16:32  
**26:32** 26:32 Met 28:7, 16



<sup>33</sup> Yaq Pita gendo-ein, “Ezoqa ewaqape, qo ambá giní-qouvøqém. Geté no, nóqouvaqák.”

<sup>34</sup> Yaq Yesu gembo-qavøiu, “No unimanqatín nqataqa-manqate: Nqægo lova kokolok naqanøká gé-ogeayák. Qo noqa yaq-te ndòqotøkhæ-nawám. Misiká toqoto-nawam.”

<sup>35</sup> Geté Pita gembo-qavøiu, “Av taoká. Oskiá ndøgo, qo namba tøtenanim. No notó-nawamák, qoqa yaq-te.”

Yaq até tegi pæv ezoqa nømé-a, manqat kopó, āv tini-manqatám.

*Yesu Getsemani manqei-te, Mbumbukiam-te gemø-guligulim*

*(Mak 14:32-42; Luk 22:39-46)*

<sup>36</sup> Yaq Yesu ekeza pæv ezoqam namba, khæe manqei-té ginøzāv. Taqa iz, Getsemaní. Yaq gimøfakhaz ndøgo, tegi pæv ezoqam, āv gezømbe-eín nqægo, “Até vo:qonøvé nqanek. No elavøqase nøme nønáv. Nomø-guligulím.”

<sup>37</sup> Yaq ndego ti-mba ngínik gekhatób, namba gi:zav, Pita neka Zebedi-gi nakhei menas. Yaq Yesu mbøni vaev matev mbongáz. Viniv kandambá gembo-ewag. <sup>38</sup> Yaq gezø-ein, “Noqa mbøni kandambá qanevá. No avønín, nønaním. Até vøgó nqanek, neka até vo:tiawét, no namba.”

<sup>39</sup> Yaq Yesu elavøqase nøme vøwav. Khapémbá. Yaq ekeza kha, manqei me:laváo, bugug até manqei-té, Mbumbukiam-te sasa ndøviam. Av gene-guligulím nqægo, “Tát! Kopømba tøgoat, nqanek nqosøgeap kandambaqape, ndøgo ande ibøkha khaqain-qape me tønømbe-fakhan, ambá

qøndapín. Geté matev āv tabete-fakhán, av qoqa poev ndægo. Ambá ndōgo, av no nqanømbe-poev.”

<sup>40</sup> Yaq ndego tegi paev ezoqa misika-te gevesez, tezømét ndōgo. Gèsømbiám. Yaq Yesu Pita gembo-ein, “Ge zó, kopømba mbaín, no namba elavøqase tøzøte-tiawet? <sup>41</sup> Até vo:tiawét, neka gèguligulimít. Soqaín ndōgo, khamasim matev tøndowav zo-te, yaq zo zō-o:áz. Unimanqatín. Nqova poev ndømbôgó. Geté kha, bazaføgakh mbaín.”

<sup>42</sup> Yaq Yesu nangó genøwáv, vømø-guligulim, ge-ein, “Tát! Nakhoa nøme mbain tøgoat. Qo taqa-pøovat, no nqanek ibøkha khaqain-qape sa tæ-iz, ság. Qoqa poev matev sà befakhán.”

<sup>43</sup> Yaq tegi paev ezoqa misika-te nango gendovesez, gezømet, ndigu nqawá ginø-sømbiám. Kopømba mbaín, to:tiawet.

<sup>44</sup> Yaq Yesu sègezø-iváv, nango vøwav. Yaq gèmømbo-misiká, geguligulimat. Manqat ge-ein, até kopó, av bugukhokhof ge:manqatam.

<sup>45</sup> Yaq tegi paev ezoqam-te nango gendovesez, gezø-ein, “Zo sekembā sozó-sømbiapet neka pusa zótavet? Nqáe! Khøuwa iz mizi-khanøzém. Ezoqam-ge Yo, manqa-zapazapa-us ezoqam-qá zenda-té ginøveém. <sup>46</sup> Mòzosúz. Biziniáv. Ngé! Ezoqam genéek, no ezoqam-qa zenda-te teve!”

*Yesu gimøvøinam*

*(Mak 14:43-50; Luk 22:47-53; Zion 18:3-12)*

<sup>47</sup> Yesu ate av-té manqat ge:manqatam, Zudas tènefakhán. Tegi paev ezoqa tuelv, ezoqa nøme ndégo tegoám. Ezoqa kopoáv, namba me:geavún, ndigu kaiya neka ndawa vøndø-upøgim. Nginik

Mbumbukiam-gi iziz ezoqa kandakanda neka Zu megetapak ndokhofotáz. <sup>48</sup> Zudas, manqa é-møndøzø-eín, av nqægo, “Ezoqam ndégo, no tængenøtam. Ndégo tozó-møvøinám.”

<sup>49</sup> Yaq Zudas até gendego, Yesu-té genøwáv, gembo-ein, “Nøméndim ezoqam. Lova mbomá.” Neka sasa ndøngenøtam.

<sup>50</sup> Yaq Yesu gembo-qavøiu, “Nófu. Matev vømatanám, ma qoqombøe-geavun.”

Yaq ndigu ezoqa nøme tinduzáv ndógo, Yesu vømøvøinám.

<sup>51</sup> Yaq nqáe! Ezoqa kopo, Yesu namba ge:goam, até gendego, kaiya mba ndøliváz, Mbumbukiam-ge iziz ezoqam kandambaqape, tege sasae ezoqam, gea vømbōkawa.

<sup>52</sup> Geté Yesu gembo-ein, “Kaiya nandiv, nango vø-utáz, ma qoqotønde-livaz. Ezoqam ndigu kaiya ti:khanæmat, kaiyá gimí-pakhaéz. <sup>53</sup> Ge qó, qateqateáv, av nqægo? No amba tønø-poevin, yaq no ambá kopømbá. Ambá Tat nombō-akhaín, tøkeqa. Yaq ndego até tendegonin, enzol ezoqam vøndō-khofotazin, no vønø-tøkeemin. Ndego enzol ezoqam kopoav-qapé tendo-khofotazin. Tiqa bawan ate tægonin, tuelv ndømø-løvuín. <sup>54</sup> Geté Mbumbukiam tegi enzol ezoqam amba tendo-khofotazin, yaq gê, Mbumbukiam-qa Manqatáv khané-unimanqatin, ndøgo qa-ein, av nqægo, matev yá befakhān, av ndakin tæfakhan ndægo?”

<sup>55</sup> Yaq Yesu ezoqa ewaqape gezø-ein, “Ge zō, no pepen ezoqam zóténæmbem, nakhag kaiya neka ndawa-us qazogeavun, no vozó-møvønonām?”

No khøuwa ate qæpavpavemam, Mbumbukiam-qá khoev-té qæqoám, ezoqa vøtē-zømesimam. Geté ndøgo, zo no møvnoateáv. <sup>56</sup> Geté nqanek matev ate ndægo, tønefakhán ndøgo, Mbumbukiam-qa Manqat tàbete-unimanqatín, av tegi manqa vevezam ezoqam gi:peaumam.”

Yaq Yesu nqanek manqat qamømbøe-navøem, tegi paev ezoqam sège-ivøvém. Møe ndøbøín.

*Yesu manqa ovøyam-te gindafem*

*(Mak 14:53-65; Luk 22:54-55, 63-71; Zion 18:13-14, 19-24)*

<sup>57</sup> Ezoqam ndigu, Yesu gimøvøinam, yaq Kayafas-qá khoev-té ginøndafém, ndego Mbumbukiam-ge iziz ezoqam kandambaqape. Mozes-qa guguna manqat nømendim ezoqam neka Zu megetapak nøme, é-møndømøváb ndøgo. <sup>58</sup> Pita Yesu até gembopavát. Andé qámbá gendopavam. Yaq Mbumbukiam-ge iziz ezoqam kandambaqape-qa khoev-te gemøfakhan, até ndegó-a, uta mokho-te vø-on, vos keoge ezoqam namba vømēqonav. Ndego matev qeivi-qa ndøgoám, Yesu andé gekha matev me mbøégonēm. <sup>59</sup> Mbumbukiam-gi iziz ezoqa kandakanda neka Zu ezoqam-gi manqa ovøyam megetapak ate gi:goam, Yesu, manqa-zapazapa-qa mbovawát. Yaq ezoqa amba khokho manqat ti-einimin, teqa yaq-te, ndigu ambá gelaemín.

<sup>60</sup> Ezoqa kopoáv gindu-okhoat, khokho manqat gimanqatat, teqa yaq-te. Geté ndigu megetapak nakhoa qeiviáv, vøelaēm. Yaq vaev, ezoqa menas tinduzáv ndøgo, gindu-einim, <sup>61</sup> “Ngenek ezoqam

āv gene-eín nqægo, ‘No kopømbá. Mbumbukiam-qa khoev nó-evøzám. Yaq khøuwa misika mokho-te, nangó qatøwév.’ ”

<sup>62</sup> Yaq Mbumbukiam-gé iziz ezoqam kandambaqape ndø-itán, Yesu vømbø-ein, “Ge qó, yaq manqa qavøiwat taqágo, nginik qo-te manqat ngi-møvøet?”

<sup>63</sup> Geté Yesu manqat einiáv. Yaq Mbumbukiam-ge iziz ezoqam kandambaqape gembo-ein, “Khandi Miav-ak Mbumbukiam-qa iz-te, soqoní-eín. Gê, qo Mesayá? Mbumbukiam-gê Yò?”

<sup>64</sup> Yaq Yesu gembo-qavøiu, “No nándev, av qo ndoqote-manqate. Geté no nqazø-manqate. Zuá. Zo Ezoqam-ge Yo zomø-ometám. Mbumbukiam Bazaføgakh-qape-qá nakeamo zenda-té géqotát. Yaq ndego khaiya ozoz-té genøgeáv.”

<sup>65</sup> Yaq ndego Mbumbukiam-ge iziz ezoqam kandambaqape, mbøni mbonqosøgím, nqanek manqat ge-ewag. Yaq até gendego, ekeza ndabua vøkeqa, gendo-ein, “Ngenek Mbumbukiam-qá iz ndøngiú. Sáq! Bøi vizu ezoqa nøme-qa bizivàwém. Nqáe! Zo mòzombo-yogém, Mbumbukiam-qa iz gengiu. <sup>66</sup> Ge zó, áv khazømbøé-matavap?”

Yaq ndigu ezoqa ewaqape gindu-qavøinam, “Unimanqatín. Ngenek manqa-zapa ndøgó. Yà benáním.”

<sup>67</sup> Yaq ndigu até gindigonem, køse vømbøe-pisibømem, teqa bugug-te, neka vøzuim. Ezoqa

---

**26:63** 26:63 Isa 53:7; Met 27:12      **26:64** 26:64 Psa 110:1; Dan 7:13; Met 24:30      **26:65** 26:65 Met 9:3; Zion 10:33      **26:66** 26:66 Lev 24:16; Zion 19:7      **26:67** 26:67 Isa 50:6; 53:5

nøme, tømøi mbotøkubím, <sup>68</sup> yaq āv gimbo-einím nqægo, “Qo Mesaya toqogoat, ndego Mbumbukiam tendo-khofotav, yaq qotinømand, av nqægo, qo gekha ezoqām ndólavaq?”

*Pita Yesu-qa yaq-te go:nawam*

(*Mak 14:66-72; Luk 22:56-62; Zion 18:15-18, 25-27*)

<sup>69</sup> Pita khoev uta mokho-te gu:qotam, yaq sasae mbasønakam ndowáv, gumbo-ein, “Até qó-a, Yesú namba qotegoám, ndego Gelili plovins-ák.”

<sup>70</sup> Geté ndego gò:nawám. Yaq ezoqa ewaqape-qa bugug-te, āv gene-ein nqægo, “No nøtenøtenák, qo gekhā qotē-manqate.” <sup>71</sup> Yaq ndego uta mboqog-te gendo-fakhan, sasae mbasønakam nømu tūni-omét. Yaq ndugu ezoqa nøme, giwaniapam ndøgo, āv guzømb-ein nqægo, “Ngenek Yesú namba me:goám, ndego Nazalet vemiav-ak.”

<sup>72</sup> Yaq até nangó, Pita gò:nawám, gendo-qavøiu, “No unimanqatín nqataqa-manqate. Mbumbukiam-qa iz-te, no ngenek ezoqam nøtenøtenák.”

<sup>73</sup> Yaq khapélæ qa-auwam. Yaq até ezoqa nømé-a, giwaniapam, Pita-te vøndozáv, gimbo-einim, “Unimanqatín. Ezoqa nøme qó, te namba qazøtegoam. Ni tøtinøtén ndøgo, qoqa manqat elavøqase viní. Gelili ezoqam-qá manqát.”

<sup>74</sup> Yaq Pita gezø-qavøiu, “No unimanqatín nqazø-manqate. No nandev ezoqam nøtenøtenák. No tøte-khavozumit, yaq Mbumbukiam kopømbaqapé, bèlavámb.”

Pita nqanek manqat ge-ein, yaq ndaføyambá, kokolok tündū-ōgeā. <sup>75</sup> Yaq Pita manqat gèmbō-matøvém, av Yesu gembøe-ein nqægo, “Kokolok naqanøká gé-ogeayák. Qo noqa yaq-te ndòqotøkhæ-nawám. Misiká toqoto-nawam.”

Yaq Pita bavokhó genøfakhán, vømøvin. Eiv baza ùni mbøepós, ge-eivat.

## 27

*Yesu Pailøt-te gindafem, ndego Lom gaman ezoqam*

*(Mak 15:1; Luk 23:1-2; Zion 18:28-32)*

<sup>1</sup> Yaq qanaqanus, lovølova-ús. Mbumbukiam-gi iziz ezoqa kandakanda neka Zu megetapak, manqat ndøkopo:ném, gi-einim, “Yesu zilaém.” <sup>2</sup> Yaq gèlvønøvemém, Lom gaman ezoqam-qa zenda-te vømøveem. Teqa iz Pailøt.

*Zudas genanim*

*(Kel 1:18-19)*

<sup>3</sup> Zudas, ndego Yesu sa gemboqambun, ge-otev, ndigu matavap giveem, av nqægo, Yesu zilaém, yaq ndego mutøkhop ndø-itán, av matev ge:matanam ndægo. Yaq até gendego, moni mokho 30 gimbo-etømem, nangó genø-upøzó, ti-te ndigu, Mbumbukiam-gi iziz ezoqa kandakanda neka megetapak. <sup>4</sup> Yaq Zudas āv gezømbe-eín nqægo, “No manqa-zapa nøgó, ndego manqa-zapa mbain ezoqam, zoqa zenda-te qæve, tozolaem.”

Geté ndigu gindu-qavøinam, “Nandav niqá vinív mbá. Qakeza manqa-zapá.”

<sup>5</sup> Yaq Zudas até gendego, moni mokho Mbumbukiam-qá khoev mokho-té genø-nqagevém, sasa ndøwav. Yaq gewav ndøgo, ekeza monqo møfók, vønanim.

<sup>6</sup> Yaq Mbumbukiam-gi iziz ezoqa kandakanda, moni mokho gèpisumém, Zudas Mbumbukiam-qa khoev-te genqagevem. Geté gi-einim, “Khafeáp, nginik moni, Mbumbukiam-qa khoev moni namba tizi-tøkuzunam. Zapa ndøgo, nginik moni mokho, ezoqam me:laém.” <sup>7</sup> Yaq ndigu manqat āv gini-kopo:ném nqægo: Ndigu moni, ganda pot khakheinam ezoqam-qá khæ mé:wíim. Manqei vini-ak-qá ezoqa osam nonqó, Zelusalem taon-te løvøte tiqeivimat. <sup>8</sup> Yaq nakémbá, ndøgo khæ, ndakin iz “khæ kouk-us” mbo-akhayám.

<sup>9</sup> Nqanek matev qafakhan, yaq manqat ndøgo, Mbumbukiam-ge manqa vevezam ezoqam Zele-maya gepeawam, gè-mø-unimanqatín, av qæ-ein nqægo, “Ndigu moni mokho 30 gi-upøzonam, ta fia ndøgo, Izlael ezoqam manqat gikopo:nem, ndego ti:wíim, <sup>10</sup> yaq nginik moni, pot khakheinam ezoqam-qá khæ me:wíim. Ate av-té, av Evezøza manqat genømbe-ein.”

*Yesu Pailøt-qa bugug-te manqa ge-ovøyam, ndego Lom gaman ezoqam*

*(Mak 15:2-5; Luk 23:3-5; Zion 18:33-38)*

<sup>11</sup> Yaq Yesu Lom gaman ezoqam-qá megemege-té genø-itán. Yaq ndego gembobevap, “Gê, qo Zu ezoqam-gê kawà?”

Yaq Yesu gembo-qavøiu, “Nándav, av qo ndoqote-manqate.”



<sup>12</sup> Geté ndigu Mbumbukiam-gi iziz ezoqa kandakanda neka megetapak manqat te-te gimøvøyat, ndego manqat einiáv. <sup>13</sup> Yaq Pailøt gembo-ein, “Gê, qo tiqa manqat toqóyoge, ndigu qo-te mba ndimøvøet?”

<sup>14</sup> Geté Yesu yaq manqa qavøiwateáv. Yaq ndego Lom gaman ezoqam, nqova ndafe kandambá.

*Pailøt manqa gevøovam, Yesu tae mutui-te titøkewem*

*(Mak 15:6-15; Luk 23:13-25; Zion 18:39-19:16)*

<sup>15</sup> Zu ezoqam-qa Pasova khøuwa kandambaqape-te, ndego Lom gaman ezoqam, ndimbula ezoqa kopo sège-nqonqotavín, ezoqam-te, vøfakhanin, av ndigu qazømbe-poein.

<sup>16</sup> Ta khøuwa-te ndøgo, ndimbula ezoqa kopo møndøgoám. Teqa iz Balabás. Ezoqa ewaqape møndæzøté, ndego pepen ezoqam soqaqapé.

<sup>17</sup> Yaq ezoqa ewaqape, Pailøt-te gimøvab, ndego āv gezømbe-beváp nqægo, “Gekha ezoqā nøzø-mboqoiū, ndimbula-te tefakhan? Balabás, ó, Yesū, ndego Mesaya ndimbo-akhayam?” <sup>18</sup> Ndego møndæ-otév, Zu megetapak, Yesu teqa zenda-te, ta zapaya ndøgo tiniveém. Ndigu ova ndø-einím.

<sup>19</sup> Pailøt manqa ovøyam khoev-te ge:qotam, yaq tegu zas manqat ndokhofotáv. Manqat av nqægo, “Nandev ezoqam, matev-qase mbo-matånám. Ndego manqa-zapa mbain. No lova venanqei notamát, te zapaya. Venanqei-tam soqaqapé.”

20 Geté Mbumbukiam-gi iziz ezoqa kandakanda neka Zu megetapak, ezoqa ewaqape āv gizømbepouweát nqægo, “Pailot āv qazømbøé-einím nqægo: Balabas benqonqotáv, bavokho. Geté Yesu løvøte-té geabenøvé.”

21 Yaq Pailøt ezoqa ewaqape gezøbevap, “Nginik ezoqa menas, gekha ezoqām nøzø-nqonqotáv?”

Yaq ezoqa ewaqape gimbo-qavøinam, “Nándev, Balabas, toqoní-nqonqotáv!”

22 Yaq Pailøt gezø-ein, “Av tægoat ndægo, yaq ngenek Yesu, Mesaya ndimbo-akhayam, gekha nombógø?”

Yaq ezoqa ewaqape gimbo-qavøinam, “Tae mutui-té geabe-tøkewé.”

23 Yaq Pailøt gezøbevap, “Gekha zapá? Ngenek gekha manqa-zapā ndøgo?”

Geté ndigu kandakanda nøme mba mo-akhaemém, “Tae mutui-té geabe-tøkewé.”

24 Yaq Pailøt geqeiv, av nqægo, ndigu teqa manqat gēyogemāk neka avønīn nøfe ndøngazēm, yaq ndego ibøkha ndøndáp, ezoqa ewaqape-qa bøi-te, zenda vøsunguz, gezø-ein, “Nqanek noqá manqazapá mbá, zo ngenek ezoqam tozolaem. Zoqá manqazapá.”

25 Yaq ezoqa ewaqape gindu-qavøinam, “Yaq-fia nqosøgeap, teqa kouk waev-qa yaq-te, ni-té qabenø-nqeivøém, nigi nakheis namba.”

26 Yaq Pailøt até gendego, Balabas vøzø-nqonqotav. Geté Yesu nakhag ezoqam-qá zenda-té genøvé, bemøfeomem, tae mutui-te sasa bemø-tøkewem.

*Nakhag ezoqam, Yesu otøotam gi:vewem*  
*(Mak 15:16-20; Zion 19:2-3)*

<sup>27</sup> Yaq Pailøt-gi nakhag ezoqam, Yesu gaman-qá khoev-té gimøndafém, yaq nakhag ezoqa ewaqape vøzø-akha, te-te vøndø-pindam. <sup>28</sup> Yaq até gindigonem, ekeza ndabua sègembo-khofoném, neka ndabua køkouk, kopømba ande av kawa ezoqam-qa ndabua ndægo, vømbø-uzim. <sup>29</sup> Yaq gumbag fakiafakia-us ndø-ogeaném. Yaq kawa-té gimboe-uzim. Andé kawa ezoqam-qá wawáq. Yaq teqa nakeamo zenda-te, tatuag, kopømba ande av kawa ezoqam-qa tatuag ndægo, vømbø-etøomem. Yaq otøotam me:vewém. Katuk ndømøkuí, teqa megemege-te, gimbo-einim, “Zu ezoqam-ge kawa. Iké: qo-te.” <sup>30</sup> Yaq køse mbøe-pisibømém, teqa kha-te, tatuag nqawa vøe-viomem, kawa sasa mbøe-khanæmem. <sup>31</sup> Otøotam gumuvewem, yaq ndabua køkouk, nqawá ginømbø-khofoném, neka ekeza ndabua vømbø-uzim. Yaq tinøndafém ndøgo, tae mutui-te vømø-tøkewēm.

*Yesu tae mutui-te gitøkewem*  
*(Mak 15:21-32; Luk 23:26-43; Zion 19:17-27)*

<sup>32</sup> Nakhag ezoqam, Yesu taon bavokho gi-ituat, ezoqa ndø-ometám. Sailini taon-ák. Teqa iz Saemón. Yaq ndigu até gindigonem, ndego Yesu-qa tae mutui eqawat-qa yaq-te vøtøpøtøvem. <sup>33</sup> Yaq gi-apat, manqei ndøgo timøfakház, Golgota ndimbo-akhayam. Taqa manqa mokho, “Kawa-pakha manqei.” <sup>34</sup> Yaq Yesu ambá waen mbo-etøomemín. Gigiap khaqain-qapé namba

me:tøkuaném. Geté ndego ge:khamas, yaq gèmbøeqasí, vøe-iz.

<sup>35</sup> Yaq Yesu tae mutui-té ginø-tøkewém. Gumu-tøkewem, yaq teqa ndabua, kas me:-otám. <sup>36</sup> Yaq qame-navøem, ndigu sègeqonáv ndøgo, Yesu vømbō-gazinem. <sup>37</sup> Teqa kawa-te, ova ndo:go, manqat ndøtøkeém, ndego andé gekha manqazapa zapayā ginilaem. Av qane-peaupám nqægo, “Ngenek Yesú. Zu ezoqam-gé kawá.”

<sup>38</sup> Yesu gitøkewem, pepen ezoqam menás namba me:tøkebám. Nøme ndego, teqa nakeamo zenda-té ginø-tøkewém, neka nøme ndego, yogea zenda-te vøtøkewem.

<sup>39</sup> Ezoqa gi-okhoat ndøgo, Yesu sège-ngenøitát. Kawa mba ndøngetæát, <sup>40</sup> manqat vombō-manqatat, av nqægo, “Qo Mbumbukiam-qa khoev ngi:wat-qa neka khøuwa misika mokho-te nango weve-qa qoqogoam, qo qakeza mokho-mba vøkhandí:q. Soqotøndó-vís, nandav tae mutui-te, qo unimanqatin Mbumbukiam-ge Yo toqogoat.”

<sup>41</sup> Yaq até Mbumbukiam-gí iziz ezoqa kandakandá-ya, Mozes-qa guguna manqat nømendim ezoqam neka megetapak nøme namba, otøotam me:vewém. <sup>42</sup> Gi-einim, “Ezoqa nøme gèkhandi:ztám. Geté ekeza kha, kopømba mbaín tekhandi. Ngenek unimanqatin Izlael ezoqam-ge kawa tegoat, yaq ndakin yà betøndovís, nqanek tae mutui-te. Yaq ni tábizi-unimanqatiním. <sup>43</sup> Ndego Mbumbukiam-te mbá genøtawé. Yaq Mbumbukiam yà bekhandí:v, unimanqatin poev

tømbogoat te-te. Ngenek ekezan āv gene-eín nqægo, ‘No Mbumbukiam-gé Yó.’ ”

<sup>44</sup> Yaq até pepen ezoqám-a, Yesu namba tae mutui-te gitøkebupam, vøngenøinam.

*Yesu ge:nanim*

*(Mak 15:33-41; Luk 23:44-49; Zion 19:28-30)*

<sup>45</sup> Yaq khøuwa muin qandap, qamat atema kh-agus 3 oklok vøndap, manqei ate qægoam, bøivun ndønqeivøém. <sup>46</sup> Yaq ande av 3 oklok ndægo, Yesu kandambaqape tène-ogeá. Ekeza manqat-te āv gene-akhá nqægo, “Eli, Eli, lømá sabaxtáni?”

Taqa manqa mokho nqáneq: “Mbumbukiam, Mbumbukiam. Gekha zapá, no qoqo-nøuvan?”

<sup>47</sup> Geté ezoqa nøme, avønin giwaniapam ndøgo, teqa akhayam giyogem, ndigu manqa mokho ndapeáv. Yaq āv gini-einím nqægo, “Ngenek Ilaiza mbo-akhayám.” <sup>48</sup> Yaq ezoqa nøme até gendego, ndabua-qa ndøteít, waen khaqain-qape-te vøuqoqom, tae-te sasa ndøløvønam, Yesu vømbø-qantav. Izam-qa mbogoám.

<sup>49</sup> Geté ezoqa nøme gindu-einim, “Qombó-iváv. Yaq zíqeivím, Ilaiza petøndéwāv, penømakhaya, ngenek vøkhandī.v.”

<sup>50</sup> Yaq Yesu kandambaqape, nangó genø-akhá, vønanim.

<sup>51</sup> Yaq nqáe! Mbumbukiam-qa khoev-te, ndabua ndøgo, khafeap kouwat mboqog-te qafaleam, livin-mbá qanømu-qatavát. Sa ová qandoqatá, atema manqei-te. Neka manqei

vōkukuvøem, neka nandi kandakanda vō-qaqanimat. <sup>52</sup> Yaq Mbumbukiam-gi ezoqa kopoáv, ndigu ibugukhokhof gipakhaetat, tiqa manqei-pakha sēge-mboqovøemát, ma gi-osupat ndøgo, neka løvøte-te vøndøsuz, <sup>53</sup> neka tiqa manqei-pakha vō-ivøvem. Yaq Yesu løvøte-te gendō-khandi:v, taqa zita-te, ndigu Zelusalém ginø-óz, Mbumbukiam-qa taon-te. Ezoqa kopoáv gizømet, ndigu løvøte ezoqam.

<sup>54</sup> Yaq ndego nakhag kawa ezoqam neka ndigu nakhag ezoqa nøme, Yesu gimbo-kewagat, manqei kukuvøem neka matev ate ndægo giqevim, qafakhanumat, ndigu møe ndøgoném. Møe kandambá. Yaq āv gini-einím nqægo, “Ngenek uni-manqatín Mbumbukiam-gé Yó.”

<sup>55</sup> Ta manqei-te ndøgo, até sakheís-a, vøgoam. Sakheís kandambá. Andé qambaqapé ginduwaniapát, matev giqevivat. Nginik sakheís Yesú namba me:geavún, Gelili plovins-te ginduzav, neka vømbō-tøkeam. <sup>56</sup> Sakhei nøme, namba gi:waniapam, nømu Melí. Magdala vemia-v-ák. Neka Meli nømu, ndugu Zems neka Zoséf, tigú evó. Neka nømu ndugu, Zebedi-gú zás. Zems neka Zion, tigú evó.

*Yesu manqei ozu-te gi-oeinam*

*(Mak 15:42-47; Luk 23:50-56; Zion 19:38-42)*

<sup>57</sup> Ezoqa kopo møndøgoám. Teqa iz Zoséf. Ali-matea vemia-v-ák. Gigiap kopoav ezoqám. Ndego Yesu-gé paev ezoqam nøme ndøgoám. Yaq Yesu gitøkewem, qakhagus ndøgo, <sup>58</sup> ndego Pailøt-té genøwáv, Yesu-qa kha-qa yaq-te vømømbō-viam.

Yaq Pailøt ekeza nakhag ezoqam gezø-ein, “Ság. Ngenek teqa kha, sà bendáp.” <sup>59</sup> Yaq Zosef até gendego, teqa kha vøndap, ndabua ndakinak sasa me:løvønøvem. <sup>60</sup> Yaq ekeza manqei ozu-té gemø-eoeiú, ndøgo nandi-te ge-oz. Yaq nandi-qape ndøqambesám, manqei-pakha mboqog vøtok, sasa ndøwav. <sup>61</sup> Yaq Meli Magdala vemiav-ak neka Meli nømu, manqei-pakha avønin-té giqonavát, gimbo-kewagat.

*Nakhag ezoqam, Yesu-qa manqei-pakha gimbo-kewagat*

<sup>62</sup> Yaq khøuwa nøme qandopave, khøuwa kandakanda-qa lou khakheinam khøuwa qame-navøem, Mbumbukiam-gi iziz ezoqa kandakanda neka Felisi ezoqam, Pailøt-té ginøzáv. <sup>63</sup> Gimbo-einim, “Khanánqa. Ni matavap áv qanimbi-veséz nqægo: Ndego khavozam ezoqam gekhandi:vtam, ndego áv gene-eín, ‘No løvøte-te nango ndækhandi:n, khøuwa misika-qa zita-te.’” <sup>64</sup> Yaq nakémbá. Nakhag ezoqam qókhofotáz, ndøgo manqei-pakha-te. Yaq ùni bembøe-keogé, atema khøuwa misika bemø-nasinim. Soqáin ndøgo, tegi paev ezoqam teqa kha ti-aqonømem, yaq ezoqa vøzømbé-khavozám, av nqægo, ‘Ndego løvøte-tē gendo-khandi:v.’ Khavozam manqat av nqægo, amba tøfakhanin, yaq ndøgo, teqa khavozam manqat ate ndægo, ibugukhokhof gemanqatam, ambá unime:-løvuamín.”

<sup>65</sup> Yaq Pailøt gezø-ein, “Qanimáv. Nakhag ezoqam zó-upøzó. Neka ùni mbøe-keogé, nandav

manqei-pakha.” <sup>66</sup> Yaq ndigu manqei-pakha-te vøzav. Yaq nandi-qape-te ndøgo, ndigu mboqog-te go:zavam, khakhatap mo:goném. Soqain ndøgo, ezoqa sa ti-oz. Yaq nakhag ezoqam, sègeziváz ndøgo, manqei-pakha gimbo-kewagat.

## 28

*Yesu løvøte-te gendo-khandi:v*

*(Mak 16:1-10; Luk 24:1-12; Zion 20:1-10)*

<sup>1</sup> Sabat khøuwa qame-navøem, yaq Sande qanaqanus qandopave, Meli, ndugu Magdala vemia-vak, neka Meli nømu, manqei pakha-té ginøzāv. Ambá gè-mø-qeivimín.

<sup>2</sup> Yaq nqova mbaín, manqei qando-kukuvøem. Manqei kukuvøem kandambá. Zapa ndøgo, Evezøza-gé enzol ezoqam ndovís, yan-te, nandi-qape vø-qambesam, manqei-pakha mboqog tambav-te go:zavam, nandi mumat sasa mo:qom.

<sup>3</sup> Teqa kha waev kandambá, vøiyam-ús, neka teqa ndabua ùnime:-papaqá. <sup>4</sup> Yaq nakhag ezoqam gi-ometam, ndigu møe kandambá. Kha sègezømbu-wageapát, vø-o:az. Andé løvøte ezoqam me me:singitavát.

<sup>5</sup> Geté ndigu sakheis, enzol ezoqam āv gezømbe-eín nqægo, “Zo møe ndøgòném. No møtenøtén. Zo Yesu-qa zovawét, ndego tae mutui-te gitøkewem.

<sup>6</sup> Ndego nqanek mbaín. Mbumbukiam møndø-khandí:v, løvøte-te. Ate av-té, ekezan manqat ge:manqatam. Zøtøndézāv. Manqei ndøgo, ma kha qæveam, nqáne. <sup>7</sup> Ndakin nakhama ndøzāv, tegi



paev ezoqam manqat vømøzð-ein. Av qazozømbé-ein nqægo, ‘Ndego møndø-khandi:v, løvøte-te. Yaq ndakin Gelili plovins-té genø má. Ndego é-ndo:má ndøgo, zoqa megemege-te. Yaq ndøgo, tozomø-ometám.’ Nqáe! No ndakin møezø-ein.”

<sup>8</sup> Yaq ndigu sakhei menas, manqei-pakha sège-ivøvém. Nakhamas-té. Møe-ús. Geté até khanakhanakh kandambá. Yaq tegi paev ezoqam-té ginøbøín. Ambá manqat møzø-einín.

<sup>9</sup> Geté nakhoa livin ndøugu, nqáe! Yesu zøfakhán, vøzð-ein, “Qanaqanus mbomá, zo-te!” Yaq ndigu tinøzáv ndøgo, katuk vømbō-møkuim, zenda tokhotapak sasa mbogeagimem, vømbō-vizumem.

<sup>10</sup> Yaq Yesu gezø-ein, “Zo møe ndøgøném. Nogi paev ezoqam-té qanøzáv, manqat vømøzð-ein. Gelili plovins-té giabenøzáv. Yaq no ndøgo timønømendám.”

*Khokho emanqat, Yesu-qa kha-qa yaq-te qapan-qavøem*

<sup>11</sup> Ndigu sakheis nakhoa-te gi-apat, yaq nakhag ezoqa nøme ndigu, manqei-pakha gimbo-kewagat, taon-té ginøveséz, Mbumbukiam-gi iziz ezoqa kandakanda, matev ate ndægo, ande āv khanē-fakhanumat, vømēzømas. <sup>12</sup> Yaq ndigu Mbumbukiam-gi iziz ezoqa kandakanda, megetapak nømé namba me:qonáv, manqat vøkakambam. Manqat gumu-kopo:nem, yaq até gindigonem, nakhag ezoqam moni vøzð-etoam. Moni andé kandambá. <sup>13</sup> Gizø-ein, “Zo ezoqa āv qazozømbé-manqatét, ‘Ni nīsømbiát, lova. Yaq tegi paev ezoqam tinduzáv ndøgo, teqa

kha v̄o-aqon̄mem.’ 14 Geté ndego Lom gaman ezoqam, taqa yaq-te te-ewag, yaq ni āv qeimb̄óe-einim nqáego: Nd̄ogo zoqá manqa-zapá mbá. Zo mbof̄of̄ògeāp.”

15 Yaq ndigu nakhag ezoqam, moni gind̄op̄øzem, āv tini-mat̄o-numám, av giz̄ømbe-ein. Yaq nqanek khokho emanqat, s̄ege-panqav̄øemát, Zu ezoqam-qa bawan mokho-te. Até ndaki kh̄o-ua-té-a, s̄ege-panqav̄øemét.

*Yesu ekeza paev ezoqam, sasae-qa yaq-te manqa gez̄ø-l̄øvua*

*(Mak 16:14-18; Luk 24:36-49; Zion 20:19-23; Kel 1:6-8)*

16 Yaq Yesu-gi paev ezoqam ileven, Gelili plovin̄s-té gin̄z̄áv, manqei p̄oyat-te v̄øm̄øqavig. Ate av-té, av Yesu gez̄ømbe-manqatam. 17 Yaq gi-ometam nd̄ogo, katuk nd̄øm̄økuím, v̄ømb̄o-vizumem. Geté n̄øme ndigu, gò:nakém. 18 Yaq Yesu s̄egez̄ø-khan̄øgím, gez̄ø-ein, “Gigiap ate nd̄ægo, yan-te neka manqei-qape-te nqago, Mbumbukiam noqá zenda-té gen̄øvé. No notó-kawaentát.

19 Yaq nakémbá. Bawabawan-te ate nd̄ækhazet, sozó-okhoát, ezoqa noqa manqat v̄øm̄ē-z̄ømesim, yaq ndigu bem̄ø-nogi-paev-ezoqam-ez. Yaq ib̄økha iz zoz̄ø-etoumát, Tat-qā iz-tē, neka Yo-qā iz-tē, neka Nqova Mbomambaqape-qā iz-tē.

20 Neka v̄øe-z̄ømesimít. Manqat ate nd̄ægo, av no qaz̄ømbe-manqatam, bem̄øndapem.

Nqáe! No nd̄ægoát zo namba, kh̄o-ua ate nd̄ægo, atema manqei-qape vaev-te.”

---

**28:16** 28:16 Met 26:32      **28:18** 28:18 Zion 13:3; Ef 1:20-22  
**28:19** 28:19 Mak 16:15-16; Kel 1:8

**Mbumbukiam-qa Manqat Mbomambaqape  
Ruth, Jonah, and the New Testament in the Kuni  
dialect of the Kuni-Boazi language of Papua New  
Guinea  
Rut, Jona, na Nupela Testamen long tokples  
Kuni-Boazi long Niugini**

copyright © 2015 Wycliffe Switzerland

Language: Kuni-Boazi

Dialect: Kuni

Translation by: Wycliffe Switzerland

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2024-04-02

---

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 2 Apr 2024 from source files dated 2 Apr 2024

f10a11c4-6a0c-5775-9168-c6e73df1a68f